

Inkomensgerelateerde regelingen en de armoedeval

Boudewijn BOUCKAERT en Alain BOONE

INHOUDSTAFEL

Voorbeschouwing.....	5
I – Probleemstelling en begripsomschrijvingen	6
I.1. De beroepsbevolking en de tewerkstellingsgraad.....	6
I.1.1. Afbakening werkzame en werkloze beroepsbevolking.....	6
I.1.2. De tewerkstellingsgraad	7
I.2. Onze doelgroepen	7
I.2.1. Samengevat	7
I.2.2. De leefloongerechtigden.....	8
Algemeen.....	8
Categorieën en bedrag van de uitkering	8
RMI-begunstigden in het algemeen en leefloongerechtigden in het bijzonder	9
RMI-overheidsuitgaven	10
I.2.3. De uitkeringsgerechtigde werklozen	10
Algemeen.....	10
Categorieën.....	11
Uitkeringen	11
Uitkeringsgerechtigden.....	12
RVA-overheidsuitgaven	13
I.2.4. Genieters van het gewaarborgd gemiddeld minimum maandinkomen (GGMMI).....	13
I.3. Armoede(risico) en armoedeval.....	14
I.3.1. Armoede(risico).....	14
I.3.2. De armoedeval - Relevante begrippen.....	16
Uitstroomval en doorstroomval	16
Reserveringsloon	17
Marginale druk	17
I.3.3. Financiële oorzaken van de armoedeval.....	18
I.3.4. Niet-financiële oorzaken van de armoedeval	18
II – Inkomensgerelateerde regelingen (IGR's).....	19
II.1 . Niet exhaustieve opsomming.....	19
II.1.1. Verhoogde verzekeringstegemoetkoming (VT): Recht op verhoogde tegemoetkoming (RVV)/Omnio	19
II.1.2. De (Sociale) Maximumfactuur ((sociale) MAF).....	20
II.1.3. Verhoogde kinderbijslag	21
II.1.4. Studiefinanciering (school- of studietoelage)	23
II.1.5. Inkomensgerelateerde kinderopvang (IKG-systeem)	27
II.1.6. Initiatief buitenschoolse opvang (IBO).....	29
II.1.7. Sociaal Stookoliefonds.....	30
II.1.8. Fonds ter Reductie van de Globale Energiekost (FRGE).....	31
II.1.9. Vlaamse renovatiepremie.....	32
II.1.10. Vlaamse verbeteringspremie	33
II.1.11. Verzekering gewaarborgd wonen.....	34
II.1.12. Vlaamse tegemoetkoming in de huurprijs: huursubsidie en installatiepremie.....	35
II.1.13. Vlaamse huurpremie voor kandidaat-huurders van een sociale woning.....	36
II.1.14. Sociale huurwoning.....	36
Huren via een sociale huisvestingsmaatschappij (SHM).....	36
Huren via het Vlaams woningfonds	37
Huren via een sociaal verhuurkantoor (SVK)	37
Huren in de Vlaamse rand rond Brussel via Vlabinvest.....	37
II.1.15. Vlaamse Woonlening	37
II.1.16. Sociale lening bij het Vlaams Woningfonds	38
II.1.17. Sociale koopwoning	38
Sociale koopwoning of bouwgrond via een sociale huisvestingsmaatschappij (SHM)	38
Sociale koopwoning via Vlabinvest	38

II.1.18. Juridische tweedelijnsbijstand.....	39
II.1.19. Lokale IGR's: gemeenten en provincies	39
II.1.20. IGR's van netbeheerders	40
II.2. De maatschappelijke gevolgen van de proliferatie van IGR's	40
III – Armoedevallen	42
III.1. De aantrekkelijkheid van werk.....	42
III.2. Het activeringsbeleid.....	45
III.3. Van inactiviteit naar activiteit	45
III.4. Er zijn nog armoedevallen.....	47
IV. Voorstellen om de armoedevallen te beperken	49
IV.1. Een aantal voorstellen om de armoedevallen te verkleinen: algemeen.....	49
IV.1.1. Verschuivingen van directe naar indirecte fiscaliteit.....	49
IV.1.2. Combinatie arbeid-gezin.....	49
IV.1.3. Gratis kinderopvang	49
IV.1.4. Snoeien in de fiscale aftrekposten en vrijstellingen.....	50
IV.1.5. Vlaktaks / verhoging belastingvrij minimum	50
IV.1.6. Het ondernemerschap als sociaal vangnet (microkrediet)	50
IV.1.7. Beperken van de aanvullende financiële hulp (AFH).....	51
IV.1.8. Flexicurity.....	51
IV.2. Voorstellen geformuleerd in Nederlands onderzoek naar de armoedeval	52
IV.2.1. Verhoging minimumloon	52
IV.2.2. Verschil tussen loon en uitkering vergroten	53
IV.2.3. Afschaffing van IGR's.....	53
IV.2.4. Verlies aan rechten op inkomensgerelateerde voorzieningen beperken.....	53
IV.2.5. Aan werk verbonden kosten verlagen.....	53
IV.2.6. Moeder-CAO	53
IV.2.7. Economische individualisering.....	53
IV.2.8. Tegengaan niet-gebruik door werkenden: de balansuitkering (Rotterdam)	54
IV.2.9. Negatieve inkomstenbelasting	54
IV.2.10. Earned Income Tax Credit (EITC)	54
V. Eigen voorstellen: De sociale enveloppe en de gelijktijdige aanpak uit- en doorstroomval	56
V.1. De sociale enveloppe.....	56
Voorbeeld: de sociale woning	56
V.2. De gelijktijdige aanpak uit- en doorstroomval	59
V.2.1. Het afschaffen van de IGR's en de belastbaarheid van sociale voordelen.....	59
V.2.2. WIGB.....	59
V.2.3. Voorbeeld.....	60
VI. Besluit	61
LIJST VAN AFKORTINGEN	63

Voorbeschouwing

In dit werk hebben wij aandacht voor in inkomensgerelateerde regelingen (IGR's) voorziene sociale voordelen, toegekend aan mensen wier inkomen een in de regelingen vastgelegde grens niet overschrijden en meer in het bijzonder voor de invloed ervan op de 'armoedeval'.

Het werk is opgedeeld in zes hoofdstukken. Na het eerste hoofdstuk waarin de belangrijkste begrippen in de discussie worden overlopen, volgt een overzicht van een aantal IGR's op grond waarvan gerechtigden sociale voordelen kunnen putten. In een volgend hoofdstuk bekijken we a.d.h.v. externe onderzoeken de armoedevallen in ons land van naderbij. Vervolgens hebben we aandacht voor een aantal voorstellen die eerder werden geformuleerd om de armoedevallen te verkleinen. Ten vijfde formuleren wij eigen voorstellen waarbij we in de eerste plaats oog hebben voor de problematiek van de 'uitstroom' vanuit de inactiviteit naar de arbeidsmarkt, maar we denken ook na over mogelijkheden om ook de 'doorstroom' binnen de arbeidsmarkt te bevorderen. Hierop volgt ons besluit.

I – Probleemstelling en begripsomschrijvingen

Zoals verder wordt verduidelijkt blijkt de toekenning van sociale voordelen aan personen met laag inkomen (uit arbeid, vervangingsinkomen, bijstandsuitkering) hun sociale en professionele ontwikkeling af te remmen. Mensen worden hierdoor blijvend geconfronteerd met een preciaire financiële situatie.

De problematiek houdt ook rechtstreeks verband met een belangrijke uitdaging, m.n. de nood om de tewerkstellingsgraad¹ in ons land op te krikken. Door de uitstroom uit de uitkering te bevorderen draagt men hiertoe bij. Meer mensen aan het werk helpen is o.m. nodig om de overheid blijvend haar sociale rol te laten spelen.

Een ander pijnpunt houdt in dat sociale overheidsuitgaven beslag leggen op een enorm aandeel van onze welvaart, nl. zowat een derde² van het bruto binnenlands product (BBP). Dit is een enorm volume en voor het grootste deel zijn dergelijke uitgaven uiteraard vanzelfsprekend in een moderne westerse democratie. Dit vertaalt zich dan natuurlijk wel in een hoge fiscale en parafiscale druk die kan wegen op de mate van tewerkstelling. Verstandige manieren vinden om efficiënt tegemoet te komen aan de sociale noden, m.a.w. trachten met minder evenveel of meer te doen, maar evengoed datgene niet te doen wat uiteindelijk onwenselijke effecten zoals de armoedeval genereert, hoort dan ook een permanente opdracht van het beleid te zijn. Dat geldt dus ook voor wat betreft het relatief beperkte uitgavenonderdeel vertegenwoordigd door de sociale voordelen voorzien in IGR's.

I.1. De beroepsbevolking en de tewerkstellingsgraad

I.1.1. Afbakening werkzame en werkloze beroepsbevolking

Internationaal gelden bij de afbakening van de werkzame en werkloze beroepsbevolking de IAB³-richtlijnen. De werkende bevolking bestaat aldus uit de zelfstandigen en werkenden in loondienst van 15 jaar en ouder. De werkloze bevolking is de actieve bevolking zonder betrekking: alle personen van 15 jaar en ouder, zonder werk, direct beschikbaar (binnen de twee weken) voor de arbeidsmarkt en die actief naar werk zoeken. Er is dan nog de inactieve bevolking: alle personen die niet economisch actief zijn^{4,5}.

¹ De term 'werkgelegenheidsgraad' wordt gebruikt als synoniem van 'tewerkstellingsgraad' (dus beide verwijzen naar het aantal (bezoldigde) jobs in verhouding tot de bevolking op beroepsactieve leeftijd). Wij verkiezen de tweede omdat 'werkgelegenheid' wordt gedefinieerd (cf. www.taaladvies.net) als 'de gelegenheid om te werken of het geheel aan mogelijkheden in een land of streek om mensen aan het werk te zetten'. Dit betekent dat een persoon de mogelijkheid heeft om te werken, maar daarom nog niet noodzakelijk aan de slag is. Tewerkstellen daarentegen betekent in de standaardtaal in het hele taalgebied: '(iemand) geregeld werk geven, aan het werk zetten'. Hetzelfde geldt, *mutatis mutandis*, voor het van tewerkstellen afgeleide zelfstandig naamwoord tewerkstelling. Waar onze bronnen verwijzen naar de 'werkgelegenheidsgraad' hebben wij de vrijheid genomen om dit te vervangen met de term 'tewerkstellingsgraad'.

² De sociale uitgaven in België stemmen in 2013 overeen met 30,7% van het BBP. In 2012 was dat 30,5%. Wereldwijd geven enkel Frankrijk (33%) en Denemarken (30,8%) meer uit. Ook Finland geeft meer uit dan 30% van het BBP (30,5%). Duitsland besteedt 26,2% van het BBP aan deze uitgaven (Bron: OESO (<http://www.oecd.org/social/soc/socialexpendituredatabasesocx.htm>) en Trends.be van 25 juli 2013). Het Belgisch BBP bedroeg in 2012 €376,229 miljard (Bron: Eurostat).

³ Internationaal Arbeidsbureau (het IAB is in wezen het secretariaat van de Internationale Arbeidsorganisatie).

⁴ Inclusief diegene jonger dan 15 jaar, personen die zich uitsluitend met het huishouden bezig houden, vrijwilligers, studenten en gepensioneerden.

⁵ Om een breder beeld te geven van de diverse categorieën op de arbeidsmarkt, werden door Europees Bureau voor de Statistiek (Eurostat) drie nieuwe indicatoren ontwikkeld: (1) deeltijds werkenden die meer willen werken en beschikbaar zijn om dat te doen en binnen de categorie van de inactieven twee groepen die heel dicht bij de IAB-werklozen aanleunen: (2) personen die werk zoeken maar niet onmiddellijk beschikbaar zijn om te beginnen werken en (3) personen die beschikbaar zijn maar geen werk zoeken (Bron: Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie (ADSEI), Werkloosheid in een ruimer perspectief, persbericht van 10 november 2011, pp. 1-2).

I.1.2. De tewerkstellingsgraad

Volgens de Enquête naar de Arbeidskrachten (EAK) van de Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie (ADSEI)⁶ was er in België tijdens het eerste kwartaal van 2013 66,7% van de 20- tot 64-jarigen aan het werk. De EU2020-strategie⁷ legt vast dat tegen 2020 75% van de Europeanen van 20 tot en met 64 jaar aan het werk moet zijn. De Belgische doelstelling werd vastgelegd op 73,2%^{8 9 10}. Bij mannen daalde de tewerkstellingsgraad tussen het eerste kwartaal van 2012 en het eerste kwartaal van 2013 van 72,9% naar 71,8%. Bij de vrouwen was er in dezelfde periode een stijging met 0,6 procentpunt naar 61,6%. In het eerste kwartaal van 2013 had 71,7% van de Vlaamse 20- tot 64-jarigen een baan. De tewerkstellingsgraad nam alleen in Vlaanderen toe.

I.2. Onze doelgroepen

I.2.1. Samengevat

De omschrijving van de groepen waar wij aandacht aan schenken loopt niet parallel met die van het IAB. Onze doelgroepen omschrijven we als:

- Niet-actieven zonder beroepsinkomen die (1) al dan niet een vervangingsinkomen of bijstandsuitkering ontvangen, die (2) (al dan niet volkomen) arbeidsgeschikt zijn en die (3) verondersteld worden beschikbaar te (kunnen) zijn voor de arbeidsmarkt (behorende tot de categorieën van personen zonder inkomen, leefloongerechtigden en uitkeringsgerechtigde werklozen).
- Actieven die worden ontmoedigd om een hoger inkomen te verwerven omwille van het bestaan van IGR's (bijv. deeltijdswerkenden of personen tewerkgesteld aan het GGMMI¹¹).

Uit een recent verslag van de Hoge Raad voor de Werkgelegenheid (HRW)¹² blijkt onze doelgroep vooral te bestaan uit laaggeschoolden^{13 14 15 16 17 18}. Dat nog altijd veel jongeren het secundair onderwijs niet afmaken

⁶ ADSEI, Meer 55-plussers aan het werk, Arbeidmarkt cijfers eerste kwartaal 2013, persbericht van 25 juni 2013, p. 2 e.v..

⁷ De Lissabonstrategie was de langetermijnstrategie die de EU in 2010 de sterkste economie van de wereld had moeten maken. De doelen van de Lissabonstrategie zijn niet behaald. De opvolger van de Lissabonstrategie is de EU2020-strategie.

⁸ De Europese Commissie merkte op dat dit zonder structurele hervormingen niet zou lukken. Zie nationaal hervormingsprogramma voor België (2012) (http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/nd/nrp2012_belgium_en.pdf).

⁹ Om dat doel te halen, moeten nog op z'n minst 400.000 extra banen worden gecreëerd, dat zijn er 50.000 per jaar vanaf nu tot 2020. Dat is bijzonder ambitieus aangezien dat er sedert 2008 netto gemiddeld slechts 34.000 zijn; vóór de crisis waren er dat ongeveer 46.000 (Bron: HRW, Laaggeschoolden op de arbeidsmarkt, Federale Overheidsdienst Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal Overleg, Verslag, 2013, p. 10).

¹⁰ Belangrijk om te noteren in het kader van dit werk is de opmerking van de Hoge Raad voor de Werkgelegenheid (HRW) dat het de geringe participatie van sommige zogenoemde kansengroepen is die in België op de tewerkstellingsgraad weegt. (Bron: HRW, *o.c.*, p. 10).

¹¹ Gewaarborgd gemiddeld minimum maandinkomen.

¹² HRW, *o.c.*, pp. 12-15.

¹³ Deze worden omschreven als personen die het secundair onderwijs niet hebben beëindigd (Bron: HRW, *o.c.*, 2013, p. 12).

¹⁴ Volgens de gegevens van de EAK is het scholingsniveau slechts de derde belangrijkste factor die de transitie van werkloosheid naar werkgelegenheid verklaart. Doorslaggevend zijn de woonregio (in Brussel en Wallonië ligt het uitstrooppercentage uit de werkloosheid veel lager dan in Vlaanderen) en de leeftijd. Dit neemt niet weg dat de waarschijnlijkheid dat laaggeschoolden uit de werkloosheid raken 11% lager ligt dan bij de middengeschoolden (Bron: HRW, *o.c.*, 2013, p. 15).

¹⁵ Vandaag beschikt nog altijd 30% van de Belgische bevolking niet over een diploma van het hoger secundair onderwijs. Het verschil tussen de werkgelegenheidsgraad van laaggeschoolden (38%) en die van middengeschoolden (66%) of hooggeschoolden (82%) blijft groot (Bron: HRW, *o.c.*, 2013, p. 12).

¹⁶ De laaggeschoolde bevolking telt meer mannen dan vrouwen en ze is verhoudingsgewijs groter in Brussel en Wallonië dan in Vlaanderen. Het niveau van het diploma is minder bepalend voor de oudste leeftijdsgroepen, vanwege de bekwaamheden en ervaring die ze tijdens hun loopbaan hebben verworven. Een groot deel van staatsburgers van niet-EU-landen beschikt niet over een diploma van ten minste het secundair onderwijs of beschikt over een niet erkend buitenlands diploma (Bron: HRW, *o.c.*, 2013, p. 13).

(voortijdig schoolverlaten) blijft een belangrijk probleem^{19 20 21}. Laaggeschoolden zijn, gemiddeld beschouwd, langer werkloos^{22 23} en hun zoektocht naar werk is minder intensief dan deze van hooggeschoolden. Laaggeschoolden die werken krijgen volgens de HRW meer te maken met ‘precariteit’, want verhoudingsgewijs werkt een groter aantal onder hen deeltijds of met een tijdelijk arbeids- of uitzendcontract. Ze zien zich vaker genoodzaakt van werk te veranderen, terwijl ze geografisch minder mobiel zijn, wat hun kansen op inschakeling op de arbeidsmarkt verkleint. Laaggeschoolden hebben weliswaar goede arbeidsmogelijkheden. Een analyse van de diensten voor arbeidsbemiddeling toont aan dat werkgevers meer belang hechten aan bekwaamheden (eventueel bekrachtigd door een getuigschrift), attitude en eventueel ervaring en studierichting dan aan het diploma.²⁴ Er is m.a.w. beleidsruimte om meer laaggeschoolden aan het werk te krijgen.

1.2.2. De leefloongerechtigden

Algemeen

Sinds 1 oktober 2002 is de RMI-wet van kracht.²⁵ Het RMI²⁶ belichaamt een meer actieve visie van het recht op uitkering. Het wordt concreet hetzij door werk, hetzij door de toekenning van het leefloon, al dan niet in het kader van een GPMI.^{27 28}

Categorieën en bedrag van de uitkering

Er zijn drie categorieën van leefloongerechtigden en het leefloon per categorie²⁹ bedraagt:

¹⁷ In België had ongeveer 38% van de laaggeschoolden in 2011 een baan, dat is 7% minder dan het Europese gemiddelde. Terwijl 46% van de laaggeschoolde mannen werkt, geldt dat slechts voor 30% van de vrouwen. De werkgelegenheidsgraad van de laaggeschoolde niet-EU-staatsburgers belooft 29%, dat is ongeveer 10% minder dan die van de Belgen met eenzelfde scholingsniveau. Doordat eerstgenoemden verhoudingsgewijs talrijker zijn, is deze situatie erg zorgwekkend (Bron: HRW, o.c., 2013, p. 13).

¹⁸ Terwijl laaggeschoolden 32% van de totale bevolking uitmaken, maken ze 20% van de werkenden uit. Hun aandeel belooft resp. 42% in de werkzoekende bevolking (IAB-definitie) en 53% in de inactieve bevolking (2011) (Bron: HRW, o.c., 2013, p. 13).

¹⁹ In 2011 verliet 12% van de jongeren tussen 18 en 24 jaar het onderwijs zonder over ten minste het diploma secundair onderwijs te beschikken. Het percentage voortijdig schoolverlaters bedraagt in Brussel 18,9%, in Wallonië 14,7% en in Vlaanderen 9,6% (België beoogt tegen 2020 9,5%, Vlaanderen 5,2%) (Bron: HRW, o.c., 2013, p. 15).

²⁰ Minder dan de helft van de jongeren die hebben 'afgehaakt', zijn aan het werk. Het percentage jongeren dat de school niet heeft afgemaakt, geen opleiding volgt en evenmin een baan heeft, bedroeg in 2011 6,6% (Bron: HRW, o.c., 2013, p. 15).

²¹ Zo'n 30% van de 18- tot 24-jarigen met een niet-Europese nationaliteit heeft het secundair onderwijs niet beëindigd, tegen iets meer dan 11% van de Belgen (Bron: HRW, o.c., 2013, p. 15).

²² De ervaring van de diensten voor arbeidsbemiddeling leert dat laaggeschoolden niet alleen een gebrekkige basiskennis hebben, maar dat ze ook niet altijd over de gepaste arbeidsattitudes beschikken. Daardoor hebben zij het niet alleen moeilijker om op de arbeidsmarkt te worden ingeschakeld, maar ook om er zich te handhaven (Bron: HRW, o.c., 2013, p. 12).

²³ Ten opzichte van de houders van een diploma van het hoger onderwijs hebben middengeschoolden en laaggeschoolden respectievelijk twee- en driemaal meer kans op een transitie van werkgelegenheid naar werkloosheid (Bron: HRW, o.c., 2013, p. 15).

²⁴ HRW, o.c., 2013, p. 13.

²⁵ Wet van 26 mei 2002 betreffende het recht op maatschappelijke integratie. Met de wet werd gesproken over ‘de omvorming van het OCMW van *mister cash* tot integrale hulpverlener (...)’ (Bron: <http://www.mi-is.be/be-nl/doc/ocmw/10-jaar-recht-op-maatschappelijke-integratie>). Het vroegere bestaansminimum wordt in de RMI-wet vervangen door het leefloon.

²⁶ Recht op maatschappelijke integratie.

²⁷ Het geïndividualiseerd project voor maatschappelijk integratie (GPMI) heeft tot doel de mogelijkheden tot professionele inschakeling te verhogen, door, bijvoorbeeld, te voorzien in het volgen van een opleiding of studies met volledig leerplan. Leefloners jonger dan 25 jaar die niet onmiddellijk hun plaats kunnen vinden op de arbeidsmarkt zijn verplicht een GPMI te sluiten met het OCMW.

²⁸ Het recht op maatschappelijke integratie (RMI) bestaat uit de som van de personen die een leefloon verkrijgen samen met de personen die een activeringsmaatregel genieten (Bron: POD MI, Jaarverslag 2012, p. 14).

²⁹ Bedragen geldig sinds 1 september 2013 (Bron: <http://www.mi-is.be/be-nl/ocmw/equivalent-leefloon>).

	Maandbasis	Jaarbasis
Categorie 1: samenwonende personen	€544,91	€6.538,91
Categorie 2: alleenstaande persoon	€817,36	€9.808,37
Categorie 3: persoon die samenwoont met een gezin ten laste (met minstens één ongehuwd minderjarig kind.)	€1.082,89	€13.077,84

RMI-begunstigden in het algemeen en leefloongerechtigden in het bijzonder

Cijfers van de Programmatorische overheidsdienst Maatschappelijke Integratie, Armoedebestrijding, Sociale Economie en Grootstedenbeleid (POD MI) wijzen uit dat het aantal begunstigden van het RMI^{30 31} sinds 2003 gestaag is toegenomen. Terwijl de groei van het gemiddeld maandelijks aantal begunstigden van het RMI zich van 2004 tot 2008 situeerde tussen 1,7% en 3,5%, heeft die in 2009 9% bereikt. Er was een piek van 105.537 eenheden in 2010. Sindsdien is de groei vertraagd en daalde het cijfer zelfs met 1,1% in 2011. Het gemiddelde van 2012 (berekend over de eerste elf maanden) lag op 104.539 (een stijging met 0,1% t.o.v. 2011).³²

Wat het gemiddeld maandelijks aantal leefloners betreft stelt men tussen 2008 en 2011 een stijging met 13,8% vast, met ook hier een piek van 95.546 in 2010. In 2011 doet vertaalt het veranderingspercentage zich als een lichte daling van 0,9% (het meest uitgesproken in de grote steden) gevolgd door een zwakke stijging met 0,3% (het gaat dan over het gemiddelde berekend over de eerste elf maanden van 2012 - 94.947 – vergeleken met het gemiddelde van 2011, 94.680). Het gemiddelde blijft echter hoog in vergelijking met het pre-crisis niveau (in 2003 lag het gemiddelde op 74.093 en steeg tot 83.038 in 2008 lag het gemiddelde).^{33 34} De tabel bevat de jaarcijfers van de begunstigden RMI in het algemeen en leefloon in het bijzonder.^{35 36}

Maatregel	Jaarlijks aantal begunstigden
RMI	163.610
Leefloon	154.344

Leefloners zijn hoofdzakelijk vrouwen. Hun aandeel is 2,9% hoger dan hun aandeel in de bevolking (54,4% t.o.v. 51,5%). De verdeling toont een oververtegenwoordiging aan van jonge leefloners van 18 tot 24³⁷ jaar in verhouding tot hun aanwezigheid in de nationale bevolking (32,4% t.o.v. 10,9%) evenals van leefloners van 25-44 jaar (41,5% t.o.v. 33,3%). Voor de bevolkingsgroep van 45-64 is dat 23,3% t.o.v. 33,9%.³⁸

³⁰ De wetgever heeft niet uitdrukkelijk gedefinieerd wat hij verstaat onder 'recht op maatschappelijke integratie'. De memorie van toelichting stelt dit recht voor als een subjectief recht geïntegreerd in een contract met de maatschappij. Een recht dat persoonlijke emancipatie nastreeft door een engagement te vragen van de betrokkene. (<http://www.ocmw-info-cpas.be>).

³¹ Een GPMI heeft tot doel de noodzakelijke stappen en doelstellingen in te voeren met het oog op de progressieve sociale en/of professionele inschakeling van alle begunstigden van het RMI, waarvoor in eerste instantie (nog) geen tewerkstelling mogelijk of wenselijk is. (POD MI, jaarverslag 2011, p. 50).

³² POD MI, Statistisch rapport, eerste kwartaal 2013, p. 6.

³³ In het jaarverslag van de POD MI lezen we op bladzijde 5: In 2012 ontvingen 146.180 personen minstens een keer een leefloon.

³⁴ POD MI, Statistisch rapport, eerste kwartaal 2013, p. 8.

³⁵ De jaarcijfers van de begunstigden komen overeen met het aantal personen dat tijdens eenzelfde jaar werd geteld. Iemand die in de loop van eenzelfde jaar gedurende verschillende periodes steun heeft genoten, wordt slechts één keer geteld.

³⁶ POD Maatschappelijke integratie, Statistisch rapport, vierde kwartaal 2012, pp. 22 en 25.

³⁷ Enkel de bevolking van 18 jaar en ouder wordt in aanmerking genomen. Behalve wettelijke uitzonderingen moet de aanvrager van een leefloon immers meerderjarig zijn. De min 18-jarigen vertegenwoordigden minder dan 1% van de leefloners in 2011.

³⁸ POD MI, Statistisch rapport, eerste kwartaal 2013, p. 12 e.v.

Een verklaring voor de ongewone groei van het aantal leefloners in 2009 en 2010 ligt in de verslechtering van de socio-economische context, maar dit verklaart niet alles. Andere factoren die aan de structurele stijging van het aantal leefloners ten grondslag liggen zijn onder andere³⁹:

- De groeiende onzekerheid van risicogroepen⁴⁰;
- de overdracht naar de OCMW's van werkzoekenden die uitgesloten worden⁴¹ door de RVA⁴²;
- het opduiken van nieuwe begunstigden van OCMW-steun, naast andere bestaansmiddelen;
- de transfer naar het leefloon van begunstigden van een financiële steun na inschrijving in het bevolkingsregister;
- verlenging van de beroepsinschakelingsperiode sinds 1 januari 2012 voor nieuwe werkzoekenden;
- de degressiviteit van de werkloosheidsuitkeringen sinds 1 november 2012.

RMI-overheidsuitgaven

In de Nationale Rekeningen⁴³ worden de leefloonuitgaven van de (lagere) overheid vermeld.

2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
536,2	514,4	417,7	439,7	462,8	477,7	569,9	631,2	635,7	663,9

Uitgaven voor het leefloon (bestaansminimum) 2002-2011 in miljoenen euro. Bron: INR

De POD MI betaalde in 2012 €506.289.273 uit aan de OCMW's voor het toekennen van een leefloon.⁴⁴ In totaal werden in 2012 de volgende bedragen uitbetaald aan de OCMW's⁴⁵: €421.465.939 voor het RMH⁴⁶; €658.971.293 voor het RMI en €4.373.440 voor installatiepremies⁴⁷.

1.2.3. De uitkeringsgerechtigde werklozen

Algemeen

De regering heeft voorzichtige hervormingen doorgevoerd met als doel een grotere deelname aan de arbeidsmarkt en het verhogen van de tewerkstellingsgraad te stimuleren.⁴⁸ Sinds 1 november 2012 is het recht op uitkeringen in geval van volledige werkloosheid gewijzigd^{49 50}.

³⁹ POD Maatschappelijke integratie, Statistisch rapport, eerste kwartaal 2013, p. 10.

⁴⁰ Het gaat dan o.m. om laaggeschoolden, deeltijdse werknemers, eenoudergezinnen, allochtonen. Volgens de interferedele armoedebareometer 2013 is het risico op armoede bij deze groepen hoger in vergelijking met het nationaal gemiddelde.

⁴¹ Volgens een door de POD MI bestelde studie ontvangt één persoon op tien die zijn werkloosheidsuitkering definitief heeft verloren een financiële hulp van het OCMW.

⁴² Rijksdienst voor Arbeidsvoorziening.

⁴³ Instituut voor de Nationale Rekeningen, Nationale rekeningen overheid 2011, uitg. Nationale Bank van België (NBB) (cijfers opgesteld o.b.v. de op 15 juni 2012 beschikbare gegevens), p. 88.

⁴⁴ POD MI, jaarverslag 2012, p. 5.

⁴⁵ POD MI, jaarverslag 2012, p. 6.

⁴⁶ Het recht op maatschappelijke hulp (RMH): de belangrijkste aspecten zijn de financiële hulp (equivalent leefloon), de activeringsmaatregelen, de medische hulp. Personen die uitgesloten worden van het toepassingsgebied van het RMI o.b.v. hun nationaliteit, hun leeftijd of hun bestaansmiddelen kunnen het RMH uitputten (bijv. asielzoekers, illegalen die enkel recht hebben op 'dringende' medische hulp, enz.). Vreemdelingen met een verblijfstitel die niet ingeschreven zijn in het bevolkingsregister kunnen financiële hulp ontvangen en/of een tewerkstellingsmaatregel genieten. Asielzoekers kunnen materiële of financiële hulp genieten. De materiële hulp is normaal gezien ten laste van het Federaal agentschap voor de opvang van asielzoekers (Fedasil) en de financiële hulp ten laste van de POD MI. Wanneer de asielzoekers in een Lokaal Opvanginitiatief (LOI) verblijven, of financiële steun van een OCMW genieten, worden de medische kosten eveneens door de POD MI ten laste genomen.

⁴⁷ De (federale) installatiepremie kan onder voorwaarden worden toegekend aan een dakloze. De premie bedraagt €987,09.

⁴⁸ 37 wetten en besluiten hebben de opdrachten van de RVA gewijzigd. Bijna alle stelsels werden hervormd (cf. De RVA in 2012, Volume 1: activiteitenverslag, p. 3).

⁴⁹ De regering heeft immers beslist:

- om de toegangsvoorwaarden tot het verkrijgen van de werkloosheidsuitkeringen en de voorwaarden voor een terugkeer naar hogere uitkeringen na een werkhervatting te versoepelen;

Categorieën

Voor hun vergoeding worden de werklozen onderverdeeld in drie categorieën, o.b.v. hun gezinstoestand: Cat. A: de samenwonenden met gezinslast (de vroegere gezinshoofden); Cat. N: de alleenwonenden en Cat. B: de samenwonenden (zonder gezinslast). Er bestaan ook specifieke categorieën (zo zijn er bijv. specifieke vrijstellingen voor werklozen van minstens 50 jaar). We gaan hier niet verder op in.

Uitkeringen⁵¹

Sinds november 2012 zijn er wijzigingen in het recht op uitkeringen in geval van volledige werkloosheid.^{52 53} De regering heeft beslist om de regels voor de geleidelijke vermindering van het uitkeringsbedrag ('de degressiviteit') uit te breiden en te verscherpen, in functie van de werkloosheidsduur en het beroepsverleden als loontrekkende. De minimabedragen bleven ongewijzigd.

Het bedrag van de werkloosheidsuitkeringen wordt vastgesteld o.b.v. het laatst verdiende loon⁵⁴, de gezinstoestand en het beroepsverleden. Daarenboven zijn de uitkeringen onderworpen aan de bedrijfsvoorheffing.

De uitkeringen worden toegekend voor alle dagen van de week, met uitzondering van de zondagen. In principe worden de uitkeringen toegekend voor onbeperkte duur.⁵⁵

-
- om het bedrag van de uitkeringen in het begin van de werkloosheid te verhogen;
 - om de regels van de progressieve vermindering van het bedrag van de uitkeringen ('de degressiviteit') in functie van de werkloosheidsduur en rekening houdend met het beroepsverleden als loontrekkende uit te breiden en te versterken. De doelstellingen van die hervorming luiden als volgt:
 - o beter rekening houden met de evoluties van de arbeidsmarkt die gekenmerkt worden door meer flexibiliteit en transities in de beroepsloopbaan;
 - o de herinschakeling van de werkzoekenden bevorderen en de tewerkstellingsgraad verhogen;
 - o het verzekeringsprincipe versterken door het bedrag van uitkeringen meer te koppelen aan het beroepsverleden;
 - o het principe van gelijke behandeling van de werklozen versterken;
 - o de principes van het stelsel van de werkloosheidsverzekering (met name de vergoeding voor een duur die niet beperkt is in de tijd) consolideren en de financiële uitvoerbaarheid verzekeren.

⁵⁰ Om recht te hebben op werkloosheidsuitkeringen, moet de werknemer voldoen aan toelaatbaarheidsvoorwaarden. In functie van zijn leeftijd moet hij gedurende een bepaald aantal dagen in de referteperiode vóór zijn uitkeringsaanvraag hebben gewerkt als loontrekkende. Sinds 1 november 2012 is de referteperiode verlengd, waardoor het gemakkelijker wordt om aan die voorwaarden te voldoen. Sinds 1 november 2012 kunnen ook alle tewerkstellingsdagen in wedertewerkstellingsprogramma's (zoals GESCO, SINE, DSP, ...) in aanmerking worden genomen, ongeacht de tewerkstellingsduur (Bron: De RVA in 2012, Volume 1: o.c., p. 34).

⁵¹ Bron: www.rva.be tenzij anders vermeld.

⁵² Vóór 1 november 2012 kregen de werklozen, ongeacht hun gezinstoestand, 60% van hun laatste brutoloon beperkt tot een hogere loongrens gedurende de eerste zes maanden werkloosheid en 60% van hun laatste brutoloon beperkt tot een intermediaire loongrens gedurende de zes volgende maanden. Na die eerste vergoedingsperiode hing hun vergoeding af van hun gezinstoestand. De samenwonenden met gezinslast bleven 60% krijgen van hun laatste brutoloon beperkt tot een basisloongrens. De alleenwonenden kregen 55% van hun laatste brutoloon beperkt tot een specifieke loongrens. De samenwonenden zonder gezinslast kregen 40% van hun laatste brutoloon beperkt tot een basisloongrens gedurende een periode van drie maanden (verlengd naargelang de duur van hun beroepsverleden) en nadien werden ze forfaitair vergoed (Bron: De RVA in 2012, Volume 1: o.c., p. 35).

⁵³ Sinds 1 november 2012 bevat de werkloosheidsreglementering drie vergoedbaarheidsperiodes voor alle werklozen. Bovendien zijn die periodes onderverdeeld in fases. Voor een gedetailleerde beschrijving van het nieuwe stelsel en andere vernieuwingen zie 'De RVA in 2012, Volume 1: o.c., pp. 35 e.v.'.

⁵⁴ Het loon dat in aanmerking wordt genomen is dat ontvangen gedurende de laatste tewerkstelling van ten minste vier aaneensluitende weken bij éénzelfde werkgever en waarop bijdragen voor de sociale zekerheid zijn gestort. Dit loon wordt begrensd. Indien deze voorwaarden niet zijn vervuld moet het bedrag van de werkloosheidsuitkering berekend worden o.b.v. een referteloon dat €1.501,82 bruto bedraagt. In principe wordt gedurende de ganse werkloosheid het bedrag van de uitkering berekend o.b.v. het loon dat in aanmerking werd genomen bij de eerste aanvraag. Indien de aanvrager evenwel geen uitkeringen heeft ontvangen gedurende ten minste twee jaar en er was in die periode een tewerkstelling van ten minste vier aaneensluitende weken bij éénzelfde werkgever, dan zal het loon van die laatste tewerkstelling in rekening worden gebracht. Is de aanvrager ouder dan 45 jaar op het ogenblik van de werkhervatting dan wordt de meest voordelige uitkering toegekend.

Hieronder een overzicht van de maximale en minimale daguitkeringen per periode en haar fases en volgens de gezinstoestand:

Periode / fase	Maand		Cat. A	Cat. N	Cat. B
P.1 – f.1	1-3	Min.	€42,79	€35,94	€26,94
P. 1 – f. 1	1-3	Max.	€61,66	€61,66	€61,66
P. 1 – f. 2	4-6	Min.	€42,79	€35,94	€26,94
P. 1 – f. 2	4-6	Max.	€56,92	€56,92	€56,92
P. 1 – f. 3	7-12	Min.	€42,79	€35,94	€26,94
P. 1 – f. 3	7-12	Max.	€53,05	€53,05	€53,05
P. 2 – f. 2A en 2B	13-max. 24	Min.	€42,79	€35,94	€26,94
P. 2 – f. 2A en 2B	13-max. 24	Max.	€49,58	€44,46	€33,05
P. 2 – f. 21	Ev. 25-30	Min.	€42,79	€35,94	€25,35
P. 2 – f. 21	Ev. 25-30	Max.	€48,22	€42,76	€30,24
P. 2 – f. 22	Ev. 31-36	Min.	€42,79	€35,94	€23,76
P. 2 – f. 22	Ev. 31-36	Max.	€46,86	€41,05	€27,43
P. 2 – f. 23	Ev. 37-42	Min.	€42,79	€35,94	€22,17
P. 2 – f. 23	Ev. 37-42	Max.	€45,51	€39,35	€24,61
P. 2 – f. 24	Ev. 43-48	Min.	€42,79	€35,94	€20,58
P. 2 – f. 24	Ev. 43-48	Max.	€44,15	€37,64	€21,80
3de periode	49-...		€42,79	€35,94	€18,99

Uitkeringsgerechtigden

In 2012 keerde de RVA per maand gemiddeld aan 1.299.791 gerechtigden een tegemoetkoming uit (in vergelijking met het pre-crisisjaar jaar 2007 ligt dit gemiddelde nog 7,8% hoger, maar sinds 2009 gaat het totale aantal betalingen wel in dalende lijn).⁵⁶

Dat houdt meer in dan louter de vergoedingen voor werkloosheid.

De relevante cijfers in het kader van dit werk zijn de hierna volgende (evolutie van het aantal betalingen volgens groep):

⁵⁵ We beperken ons door op te merken dat in geval van volledige werkloosheid, elke werkloze, ongeacht zijn categorie, tijdens de eerste drie maanden werkloosheid 65% en tijdens de volgende drie maanden 60% van het laatst verdiende loon, weliswaar begrensd tot de hoogste loongrens (€2.466,59 per maand) uitgekeerd kan krijgen. De volgende zes maanden is dat 60% van de intermediaire loongrens (€2.298,90 per maand). Hierna wordt de eerste periode afgesloten. De basisloongrens bedraagt €2.148,27 per maand en geldt na de eerste vergoedingsperiode. Na deze eerste periode volgt een tweede periode van 2 maanden, verlengd met 2 maanden per jaar beroepsverleden in loondienst. Er gelden verschillende percentages naargelang de categorie. Deze tweede periode bedraagt maximaal 36 maanden en is opgedeeld in maximaal 5 fases. In de derde periode gelden, behoudens uitzonderingen, forfaitaire uitkeringen. Voor een gedetailleerde voorstelling van de nieuwe berekeningswijze van de uitkeringen over de opeenvolgende periodes verwijzen we naar http://www.rva.be/frames/frameset.aspx?Path=D_opdracht_VW/&Items=1&Language=NL

⁵⁶ De RVA in 2012, Volume 2: indicatoren van de arbeidsmarkt en evolutie van de uitkeringen, p. 127.

	2000	2007	2011	2000-2012	20007-2012	2011-2012	2011-2012
Vergoede werklozen ⁵⁷	646.846	690.662	661.223	645.790	-4.056	-6,5%	-2,3%
- Werkzoekende	385.222	458.378	453.960	449.646	+64.424	-1,9%	-1,0%
- Niet-werkzoekenden	264.624	232.284	207.263	196.144	-68.481	-15,6%	-5,4%
Deeltijdse werknemers met IGU ⁵⁸	36.103	47.516	52.514	51.715	+15.612	+8,8%	-1,5%
Activeringsmaatregelen	51.581	98.210	150.575	136.398	+84.817	+36,9%	-8,4%

Het aantal door de RVA getelde UVW-WZ⁵⁹ is in 2012 lichtjes gedaald (417.250 in maandgemiddelde, d.i. 1,1% minder dan in 2011). Die evolutie wordt echter beïnvloed door een reglementaire wijziging, namelijk het verlengen (over het algemeen met 3 maanden) van de inschakelingstijd voor jonge werkzoekende schoolverlaters. Zonder die reglementaire wijziging zou het aantal UVW-WZ ongeveer op hetzelfde niveau gebleven zijn. De geharmoniseerde werkloosheidsgraad voor 2012 bleef stabiel en bedraagt volgens Eurostat 7,3% (7,2% in 2011 en 7,5% in 2007).⁶⁰

Volgens de meest recente resultaten van de EAK⁶¹ bedroeg de algemene werkloosheidsgraad (het aantal werklozen van 15 tot en met 64 jaar in procent van de beroepsbevolking) 8,5% in het eerste kwartaal van 2013. In vergelijking met het vierde kwartaal van 2012 steeg de werkloosheidsgraad met 0,2 procentpunt. Ten opzichte van het eerste kwartaal van 2012 gaat het om een groei van 1,3 procentpunt. De werkloosheidsgraad nam overal toe vergeleken met het eerste kwartaal van 2012. In Vlaanderen was de werkloosheidsgraad het laagst, met 4,5% t.o.v. 12,0% (Wallonië) en 20,9% (Brussel).

*RVA-overheidsuitgaven*⁶²

	2011		2012	
Sociale prestaties	Uitgave (x miljoen)	In % van de totale uitgaven (opdrachtebegroting)	Uitgave (x miljoen)	In % van de totale uitgaven (opdrachtebegroting)
Werkloosheidsuitkeringen	€7.350,72	62,60%	€7.416,16	62,30%

De RVA kende in het jaar 2012 voor €7.416,16 miljoen voorschotten toe aan de vier uitbetalingsinstellingen (ABVV, ACLVB, ACV en HVW) om de werkloosheidsuitkeringen te betalen.

Sinds 1 juli 2004 is de RVA belast met de activering van het zoekgedrag naar werk van de UVW-WZ.⁶³

I.2.4. Genieters van het gewaarborgd gemiddeld minimum maandinkomen (GGMMI)

Er bestaat geen wettelijk vastgelegd minimumloon. De minimumlonen worden traditioneel vastgelegd in collectieve arbeidsovereenkomsten (CAO's) van de Nationale Arbeidsraad (NAR) of van paritaire comités

⁵⁷ Incl. werklozen met bedrijfstoelag.

⁵⁸ Inkomensgarantie-uitkering. Beknopt gaat het om een werkloze die deeltijds aan de slag gaat en onder voorwaarden bovenop zijn loon een RVA-uitkering ontvangt (zie verder voor een meer uitgebreide toelichting).

⁵⁹ Werkzoekende uitkeringsgerechtigde volledig werklozen.

⁶⁰ De RVA, Volume 2: o.c., pp. 3-4.

⁶¹ ADSEI, Meer 55-plussers aan het werk, Arbeidmarkt cijfers eerste kwartaal 2013, persbericht van 25 juni 2013, p. 2 e.v..

⁶² De opdrachtenbegroting omvat hoofdzakelijk de uitgaven en ontvangsten voor de sociale prestaties en daarnaast ook de kredieten voor andere wettelijke opdrachten (dienstencheques, administratiekosten voor uitbetalingsinstellingen, betaald educatief verlof e.a.). De evolutietabel werd opgesteld o.b.v. de definitieve gegevens van 2011 en de voorlopige gegevens voor 2012 (Bron: RVA in 2012, Volume 1: o.c., pp. 172-173).

⁶³ De activering van het zoekgedrag naar werk is het geheel van acties die de RVA onderneemt om de inspanningen te evalueren die de volledig werkloze doet om opnieuw werk te vinden. Die evaluatie gebeurt tijdens verschillende individuele gesprekken met de werkloze (maximum 3). Voor een gedetailleerde uiteenzetting zie 'De RVA in 2012, Volume 1: o.c., pp. 105-111'.

(PC's)⁶⁴. In 1975 bepaalde de NAR voor het eerst een GGMMI. In 1988 werd het akkoord opgenomen in CAO nr. 43.3.^{65 66}

Leeftijd	Bruto maandbedrag (38 u/week)
Vanaf 21 jaar	€1.501,82
Vanaf 21,5 jaar + 6 maanden anciënniteit	€1.541,67
Vanaf 22 jaar + 12 maanden anciënniteit	€1.559,38

Bron: NAR

I.3. Armoede(risico) en armoedeval

I.3.1. Armoede(risico)

Iedereen kan in armoede verzeilen. Mensen kunnen zich door allerhande tegenslagen (een faillissement, een chronische ziekte, een (v)echtscheiding, ...) op korte tijd aan de rand van de financiële afgrond bevinden.

Armoede (armoederisico en armoederisicograad^{67 68}) wordt doorgaans gemeten a.d.h.v. armoederisicodrempels^{69 70 71} en referentiebudgetten⁷². Het lijkt zowat voor zich te spreken dat de maatstaf

⁶⁴ Deze zijn ook bindend. De CAO-wet bepaalt immers dat van de dwingende bepalingen van een CAO van de NAR of van een PC niet mag afgeweken worden. Indien de sector-CAO een minimumloon voorschrijft, dan mag de individuele overeenkomst geen lager, maar wel een hoger loon voorschrijven.

⁶⁵ www.werk.belgie.be

⁶⁶ Voor deeltijds werk geldt het minimumloon ook, in verhouding tot het aantal gewerkte uren.

⁶⁷ De armoederisicograad van een bevolking is het percentage personen met een gestandaardiseerd huishoudinkomen lager dan 60% van het nationaal mediaan gestandaardiseerd huishoudinkomen.

⁶⁸ Er wordt vanuit gegaan dat personen die leven in een huishouden dat moet rondkomen met een inkomen onder de armoederisicodrempel, een verhoogd risico op armoede lopen. (Vlaams Actieplan Armoedebestrijding 2010-2014, Voortgangsrapport 2011-2012, p. 9) of worden als arm beschouwd: 'De armoederisicodrempel (...) weerspiegelt het *minimum minimorum* om op een aanvaardbare manier te kunnen deelnemen aan de samenleving in dat land. Dit is conform de definitie van armoede die al sinds 1975 gebruikt wordt in de EU: '(...) personen of gezinnen wier bestaansmiddelen zo ontoereikend zijn dat zij uitgesloten zijn van de minimaal aanvaardbare leefpatronen in de lidstaat waarin zij leven' (besluit van de Raad van 22 juli 1975 betreffende het programma voor modelprojecten en modelstudies ter bestrijding van de armoede, 75/458/EEG, Brussel). (Bea Cantillon, Jeroen Horemans, Pieter Vandenbroucke en Wim Van Lancker, *Inkomen en armoede in Vlaanderen en Europa in De sociale staat van Vlaanderen 2011* (studiedienst van de Vlaamse regering), p. 132). Cantillon, e.a. stellen: 'Wat beschouwd wordt als de minimaal aanvaardbare leefpatronen is afhankelijk van de gangbare levensstijl en dus van het niveau van sociale en economische ontwikkeling. Het is daarom zinloos te zoeken naar een absolute en algemeen geldende norm die de armoede zou kunnen bepalen voor alle landen en alle momenten in de tijd. (Bea Cantillon, Jeroen Horemans, Pieter Vandenbroucke en Wim Van Lancker, *o.c.*, p. 132).

⁶⁹ 'De 60% armoederisico-indicator is een statistische maat en vertrekt van de inkomensverdeling (...). Het grote voordeel van deze armoedemaat is dat hij vrij eenvoudig te interpreteren is. Bovendien laat hij een zinvolle vergelijking van evoluties doorheen de tijd en tussen landen toe en volgt de armoederisicodrempel automatisch de stijging van de levensstandaard. De maatstaf is echter noodzakelijkerwijze arbitrair en abstract.' (Bea Cantillon, Jeroen Horemans, Pieter Vandenbroucke en Wim Van Lancker, *o.c.*, p. 139).

⁷⁰ Marc Devos (Itinera-instituut) stelt dat wie armoede definieert vanuit de verhouding van een inkomen tot het mediaaninkomen van de regio, in eerste instantie de verdeling van inkomens in die regio onderzoekt. Het gaat dan om een analyse van inkomensspreiding, eerder dan van armoede. (Marc Devos, *Arm Ierland?*, Nota 9/2006, Itinera *Institute*, 27 juni 2006, p. 1). Hij bekritiseert ook de meting: 'Er wordt niet gekeken naar intrinsieke armoede. Er wordt geen rekening gehouden met vermogen of eigendom.' (Marc Devos, *Arm Rijk Vlaanderen*, in *De Standaard* van 15 mei 2009).

⁷¹ Volgens het Nationaal Sociaal Rapport 2012 verminderen de sociale uitkeringen het armoederisicopercentage van 27% naar 15%.

⁷² Het referentiebudget biedt een antwoord op de vraag hoeveel een gezin nodig heeft om een menswaardig bestaan te leiden en een aanvaardbare levensstandaard te bereiken. Vertrekkende vanuit een algemene theorie over menselijke behoeften werd een beroep gedaan op meerdere informatiebronnen om te bepalen welke producten en diensten, tegen

van het referentiebudget veruit de beste parameter is om het echte armoederisico te meten: het risico op armoede in absolute en niet in relatieve termen.

In het EU2020 tijdperk gebeurt armoederisicoberekening ook o.b.v. twee bijkomende indicatoren, nl. 'ernstige materiële deprivatie'⁷³ en 'lage werkintensiteit'⁷⁴. Mensen worden beschouwd als 'arm of sociaal uitgesloten' wanneer ze op één van de drie criteria slecht scoren.^{75 76 77} In 2012 leefde 14,6% van de Belgische bevolking onder de armoedegrens.^{78 79}

Volgens de OESO⁸⁰ wordt inkomensongelijkheid (als zgn. maatstaf voor het inschatten van het armoederisico) in de lidstaten van de organisatie gemiddeld voor drievierden verkleind door geldelijke overdrachten (pensioenen, werkloosheidsuitkeringen, kinderbijslag, ...) ⁸¹ en voor het overige door de werking van de directe personenbelastingen.

Sommige hervormingen van het belasting- en overdrachtssysteem brengen met zich mee dat de ongelijkheid wordt beperkt en het BBP per capita wordt verhoogd. In het bijzonder draagt het afbouwen van belastinguitgaven, die uiteindelijk vooral de betere inkomens ten goede komen⁸², bij tot het behalen van billijkheidsdoelstellingen. Ze laten ook een groeivriendelijke daling van de marginale tarieven toe.

De OESO kwam tot de conclusie dat de inkomensongelijkheidprofiel in België voornamelijk het gevolg is van de lage tewerkstellingsgraad. Een belangrijke vaststelling!

In ons gewest ontvangt bijna 1 op de 3 volwassen Vlamingen een vervangingsinkomen of sociale bijstandsuitkering. Bijna 1 op 10 volwassen Vlamingen leeft in een huishouden met een inkomen onder de armoederisicodrempel. Keirse en Verhas stellen: 'Wie bovendien denkt dat alleen mensen met een leefloon of met een uitkering het moeilijk hebben, leeft in een andere wereld. (...) Ook mensen met een inkomen worstelen soms met hoge kosten, zeker als er kinderen zijn.'⁸³ Rekening houdend met de

welke kwaliteit, in welke hoeveelheid en tegen welke prijs nodig zijn om volwaardig aan onze samenleving te kunnen deelnemen. Door de Belgische en Vlaamse armoederisicodrempel te vergelijken met deze referentiebudgetten voor Vlaanderen, kunnen we zien in hoeverre deze armoederisicodrempels een reële problematische situatie weerspiegelen en dus tegemoetkomen aan de Vlaamse realiteit. (Bea Cantillon, Jeroen Horemans, Pieter Vandenbroucke en Wim Van Lancker, *o.c.*, p. 140).

⁷³ Waarmee wordt bedoeld het ontberen van een aantal goederen die als cruciaal worden beschouwd zoals gezonde voeding, geen achterstallige betalingen, de woning kunnen verwarmen, e.d.m.

⁷⁴ Lees: een huishouden waar zo goed als niemand werkt.

⁷⁵ Bea Cantillon, Jeroen Horemans, Pieter Vandenbroucke en Wim Van Lancker, *o.c.*, p. 148

⁷⁶ In 2011 liep volgens ADSEI 15,3% van de Belgische bevolking een risico op monetaire armoede. Het gaat om mensen die in een huishouden (twee volwassenen, twee kinderen) wonen waarvan het totale beschikbare inkomen lager ligt dan €2.101 per maand . Voor een alleenstaande is dat €1.000. (ADSEI, Armoede en sociale uitsluiting in België, persbericht van 16 oktober 2012, p. 1).

⁷⁷ Verder zou 5,3% met ernstige materiële deprivatie worden geconfronteerd en 10,6% leeft in een huishouden met een lage arbeidsintensiteit. Bron: EU-SILC 2011 enquête. De EU-SILC (Statistics on Income and Living Conditions) is een jaarlijkse enquête met een roterend panel naar inkomens en levensomstandigheden, uitgevoerd in ongeveer alle landen van de EU. (Bea Cantillon, Jeroen Horemans, Pieter Vandenbroucke en Wim Van Lancker, *o.c.*, p. 134).

⁷⁸ POD MI, Jaarverslag 2012, p. 5.

⁷⁹ In het jaar 2008 en 2011 waren er verschillende verhogingen of aanpassingen van het leefloonbedrag. De kloof tussen het leefloonbedrag en de 'at risk of poverty' (AROP) grens verkleint in de periode 2004 tot 2011. Het is pas sinds 2004 dat er betrouwbare gegevens beschikbaar zijn binnen de EU-SILC enquête waarop de AROP-grens berekend wordt en de meest recente cijfers dateren uit 2011. De AROP-grens is bepaald op Europees niveau en bedraagt 60 % van het gestandaardiseerd mediaan gezinsinkomen. Voor België bedraagt dit in 2011 op jaarbasis €10.797, terwijl het jaarbedrag binnen de categorie alleenstaande €9.242 bedroeg. Het leefloonbedrag bereikt nog niet de Europese armoedegrens, toch is de kloof ten opzichte van 2004 met 3 procentpunten gedaald.

⁸⁰ OECD 2012, 'Income inequality and growth: The role of taxes and transfers', OECD, Economics Department Policy Notes, No. 9. January 2012, pp. 3 e.v.

⁸¹ Pensioenen herverdelen weinig. Ze houden rekening met het levenslang arbeidsverleden. Hetzelfde geldt voor overdrachten gebaseerd op een verzekeringsprincipe, zoals werkloosheidsuitkeringen. Andere overdrachten zijn over het algemeen progressiever al hangt dit dan vooral af van de manier waarop zij ontworpen zijn (algemeen t.o.v. inkomensgerelateerd toegekende voordelen).

⁸² Zie hierover ook verder bij de voorstellen onder de titel 'Snoeien in de fiscale aftrekposten en vrijstellingen', o.m. in het kader van een sociaal rechtvaardige vlaktaks.

⁸³ De Tijd van 7 juli 2012.

armoederisicodrempel 'leeft in de meeste Europese landen in de orde van 5 à 10% van de laagbetaalden in een arm gezin.^{84 85 86}

Uit de armoede raken is niet altijd even eenvoudig. Alle beleidsmaatregelen en private initiatieven ten spijt blijft het aantal leefloners, maar ook werklozen (althans op nationaal vlak) hoog. We lezen al jaren dat zowat 1 op 7 Belgen een armoederisico loopt. De armoede lijkt dus helemaal niet af te nemen.

I.3.2. De armoedeval - Relevante begrippen

Uitstroomval en doorstroomval

'De armoedeval bestaat eigenlijk uit twee soorten ontmoedigingen. Door de geringe koopkrachtwinst van werkaanvaarding worden uitkeringsontvangers ontmoedigd een baan te aanvaarden (uitstroomval) en doordat er van een loonsverhoging door promotie of uitbreiding van de arbeidstijd soms netto weinig overblijft, wordt extra arbeidsinspanning of scholing ontmoedigd (doorstroomval).⁸⁷ De armoedevalen ontstaan door zowel de hoge (para-)fiscale druk, als door sociale voordelen die mensen met een laag inkomen toegekend krijgen. Armoedevalen worden ook aangeduid als 'financiële vallen', ruim omschreven als de omstandigheid van werk t.o.v. niet-werk resulteert in een (té) geringe opbrengst.

De werkloosheidsval is in bepaalde gevallen⁸⁸ een armoedeval. De term 'werkloosheidsval' verwijst volgens Cantillon (e.a.)⁸⁹ naar een situatie waarin de prikkel om een (beter betaalde⁹⁰) baan te aanvaarden klein tot zeer klein of zelfs afwezig is. Deze werkloosheidsvallen verwijzen volgens de auteurs naar het traditionele conflict tussen *equity* en *efficiency* of het conflict tussen een billijke inkomensverdeling en een efficiënt werkende arbeidsmarkt. '(...) inkomensvoorzieningen via de sociale zekerheid verminderen de financiële prikkel⁹¹ voor werklozen en inactieven om naar werk te zoeken en om (her)in te treden op de arbeidsmarkt

⁸⁴ De verklaring hiervoor is dat de meeste mensen met een laagbetaalde job leven in een gezin met meerdere inkomens. De meeste laagbetaalde werknemers zijn vrouwen en jongeren. (...) Dit wetende is het gemakkelijk te begrijpen waarom de werkende armen een wijdverspreid fenomeen zijn in Europa en waarom de omvang van dat probleem geen directe reflectie is van het aandeel laagbetaalde jobs. Veeleer is het een reflectie van enerzijds socio-demografische factoren (bv. het aandeel eenoudergezinnen) en, vooral, de omvang van het eenverdienerschap. (Ive Marx, Gerlinde Verbist, Pieter Vandenbroucke, Kristel Bogaerts, Josefina Vanhille, De werkende armen in Vlaanderen, een vergeten groep?, een onderzoek in opdracht van de Vlaamse minister van Werk, Onderwijs en Vorming, in het kader van het VIONA-onderzoeksprogramma, Centrum voor Sociaal Beleid Herman Deleeck Universiteit Antwerpen (CSB), eindrapport, 12 mei 2009, p. 2).

⁸⁵ In het rapport van de Europese Commissie over 'Werkgelegenheid en sociale ontwikkelingen in Europa 2011' wordt vermeld dat het percentage werkende armen in België bij de laagste is in de EU (4,6% in 2009). De belangrijkste verklaring is de aanwezigheid van minimumlonen. (Persconferentie Federaal Jaarboek Armoede, 12 januari 2012, p. 3/13). '(...) omwille van de omvang van de groep werkenden hebben werkende armen toch nog een belangrijk aandeel (17%) in de totale populatie met een armoederisico' (Nationaal Sociaal Rapport 2012).

⁸⁶ Een onderzoek door het Neutraal Syndicaat voor Zelfstandigen (NSZ), op grond van gegevens van het Rijksinstituut voor de Sociale Verzekeringen der Zelfstandigen (RSVZ), toont aan dat er van de 683.519 zelfstandigen in hoofdbereop 109.917 (d.i. 16%) minder verdienen dan €833/maand. Dit ligt uiteraard onder de armoedegrens (Bron: www.nsz.be, 29 juli 2013).

⁸⁷ M.A. Allers, Aanpak armoedeval, wie durft, ESB, 87e jaargang, nr. 4361, 17 mei 2002, p. 388.

⁸⁸ Er zijn uiteraard inactieven of laagbetaalden die misschien wel met een financiële val worden geconfronteerd, maar zich noch in een armoedesituatie bevinden, noch een armoederisico lopen, omdat zij bijv. over inkomsten uit vermogen beschikken.

⁸⁹ Bea Cantillon, Lieve De Lathouwer en Anne Thirion, Financiële vallen in de werkloosheid en de bijstand, CSB-berichten, januari 1999, pp. 2-3.

⁹⁰ Wij volgen de indeling van Allers: mensen met een baan worden niet geconfronteerd met de werkloosheidsval. De werkloosheidsval is immers een uitstroomval.

⁹¹ Er zijn ook tegenstanders van deze zienswijze. Ides Nicaise (HIVA-K.U. Leuven) schrijft: 'De Noord-Europese landen, waar de uitkeringen het hoogst zijn, kennen (...) de grootste mobiliteit uit de werkloosheid en dat heeft een dubbele verklaring: vooreerst zijn het niet zozeer financiële prikkels die mensen aan het werk zetten, maar een goede dienstverlening (opleiding, bemiddeling, sociale begeleiding enzovoort). Noord-Europese landen hebben naast genereuze uitkeringen ook een uitstekend actief arbeidsmarktbeleid, en dat verklaart hun succes. Ten tweede kan je de theorie van de werkloosheidsval net zo goed omdraaien: werklozen met een te laag inkomen kunnen zich niet meer permitteren te investeren in scholing, gezondheidszorgen, kinderopvang en mobiliteit. Ze raken verstrikt in sociaal isolement, wrok en depressiviteit. In een Europees onderzoek in 2005 konden we deze hypothese empirisch

(*unemployment trap* - werkloosheidsval)' (...) 'de term 'werkloosheidsval' kan ook breder begrepen worden als alle situaties waarin de overgang van niet-werk (vergoed en niet vergoed) naar (regulier) werk niet financieel aantrekkelijk is. In het kader van deze ruimere invalshoek spreken we over 'afhankelijkheidsvallen'. Men hanteert eveneens de term 'inactiviteitsval' die alle situaties omvat waarin personen weinig financiële meeropbrengst kennen bij de overgang van niet-activiteit naar werk.⁹²

Vallen die mensen ervan weerhouden om vanuit de uitkeringsafhankelijkheid de arbeidsmarkt te betreden, zoals de werkloosheidsval of de inactiviteitsval, zijn uitstroomvallen. Voor wie hierdoor blijvend geconfronteerd wordt met armoede(risico) is de werkloosheidsval een armoedeval.

In de literatuur vindt men ook het begrip 'lage loonval' terug (*employment trap*). Hierbij staat de problematiek van opwaartse mobiliteit centraal voor personen die reeds een betaalde baan hebben. Door inkomensgerelateerde⁹³ toeslagen voor de laagst betaalden wordt de opwaartse mobiliteit afgeremd. Er bestaat een doorstroomval.

Reserveringsloon

De Lathouwer en Bogaerts stellen: 'Door de combinatie van sociale zekerheid, (para)fiscaliteit en kosten verbonden aan 'uit huis gaan werken' wordt laagbetaald werk niet langer lonend (...).'⁹⁴

Allers wijst op het loon dat verwacht kan worden bij de overgang van inactiviteit naar werk: 'Iemand die overweegt een baan te accepteren zal in het algemeen verlangen dat de daarmee samenhangende verwervingskosten worden vergoed. Wie gaat werken krijgt immers te maken met kosten voor bijv. kleding of vervoer. Daarnaast resulteert het aanvaarden van werk in inconvenïënten: men is niet meer de baas over zijn eigen tijd, en er wordt een arbeidsinspanning verwacht. Hiervoor wil men gecompenseerd worden. Tenslotte zal een verbetering van het besteedbare inkomen worden gewenst. Dit alles betekent dat een baan pas wordt aanvaard als daar een voldoende grote netto inkomensverbetering tegenover staat. Het loon waarvoor men bereid is een dergelijke stap te zetten wordt het reserveringsloon genoemd. De hoogte hiervan verschilt tussen huishoudens, afhankelijk van hun situatie en persoonlijke voorkeuren. Zo zal de een de aan werk verbonden inconvenïënten hoger inschatten dan de ander. Dit hangt mede af van de voldoening die het werk met zich meebrengt.'⁹⁵ En die 'voldoening' is uiteraard zeer individueel bepaald.

Marginale druk

Het begrip 'marginale druk' wordt gedefinieerd als het verschil tussen de verhoging van het bruto-inkomen en de bijhorende verandering in het netto-inkomen, uitgedrukt als percentage van de bruto-inkomensverandering. Hoe hoger de druk, hoe minder de prikkel om een positieverbetering na te streven. Als het verschil tussen de bestaande situatie en de mogelijke nieuwe situatie op jaarbasis bijv. bruto €5000

onderbouwen: hoe genereuzer het niveau en de duur van de werkloosheidsuitkeringen, hoe groter de kans op uitstroom naar werk. Deze bevindingen kaderen perfect in de '*flexicurity*'-theorie, die aanbeveelt om genereuze uitkeringen te combineren met een actief flexibel arbeidsmarktbeleid.' (Ides Nicaise, Sociaal verzet tegen Europa is niet onterecht, De Morgen van 21 mei 2012).

⁹² De Europese Commissie definieert de 'werkloosheidsval' als 'vanuit de werkloosheid' en de 'inactiviteitsval' als resp. 'vanuit de bijstand' of 'vanuit een situatie zonder inkomen'.

- *Unemployment traps are captured by an indicator that measures financial incentives to take up work for individuals benefiting from unemployment insurance and at the beginning of the unemployment spell.*
- *Inactivity traps are captured by a similar indicator as for unemployment traps, but this indicator measures incentives to take up work from inactivity (after exhaustion of unemployment benefits or with no entitlement), while benefiting from social assistance and other out-of-work means tested benefits if available.*

Bron: *European Commission, (Klara Stovicek and Alessandro Turrini, authors), European Economy, Benchmarking Unemployment Benefit Systems, in Economic Papers 454, May 2012, p. 6.*

⁹³ In Nederland heeft men het niet over 'inkomensgerelateerde', maar over 'inkomensafhankelijke' regelingen, voordelen, enz. Wij hebben de vrijheid genomen om het in Nederland gehanteerd adjectief te vervangen, behalve in het kader van de bespreking van de Nederlandse wet van 23 juni 2005 tot harmonisatie van inkomensafhankelijke regelingen.

⁹⁴ Lieve De Lathouwer en Kristel Bogaerts, *o.c.*, p. 3).

⁹⁵ M.A. Allers (COELO) en J. den Heeten (SGB0), *o.c.* pp. 11-12.

bedraagt, wat netto €2.500 meer zou opbrengen, maarna aftrek van de weggevalen sociale voordelen houdt men daar nog netto €500 van over, dan is er een marginale druk van $(€5.000 - €500) / €5.000$ of 90%⁹⁶.

I.3.3. Financiële oorzaken van de armoedeval

Professor Allers van de Rijksuniversiteit Groningen stelt: 'In de mate dat personen in een situatie van uitkeringsafhankelijkheid, niet-activiteit of een laag loon zich onder of rond de armoedegrens bevinden en in de mate dat sociale stelsels het verwerven van werk en bijkomend arbeidsinkomen ontmoedigen, zullen betrokkenen niet gestimuleerd worden om hun situatie te verbeteren en blijven ze verankerd in een zwakke sociale positie.' (...) 'Wie er in inkomen op vooruitgaat, loopt het risico niet meer in aanmerking te komen voor inkomensgerelateerde regelingen. Mensen die zich hierdoor laten weerhouden naar een hoger inkomen te streven, hetzij door werk te aanvaarden (uitkeringsontvangers), hetzij door meer uren te gaan werken (deeltijds werkenden), hetzij door naar een hoger loon te streven (bijv. door een opleiding te volgen), zitten in de armoedeval.'⁹⁷

I.3.4. Niet-financiële oorzaken van de armoedeval

De armoedeval wordt niet enkel door (louter) financiële redenen beïnvloed. In de Beleidsnota 2009-2014 'Armoedebestrijding, Armoede uitsluiten, armen insluiten' van Viceminister-president Ingrid Lieten lezen we 'dat ruim twee derde van wie in armoede leeft, niet activeerbaar is voor de arbeidsmarkt. Gaat het niet om werkende armen, dan zijn ze te jong (-18) of te oud (65+) of het gaat om mensen die te ver staan van de arbeidsmarkt: oudere vrouwen die nog nooit gewerkt hebben, mensen met medische of psychische, dan wel verslavingsproblemen, ...'

Culturele factoren spelen in geval van Belgen van allochtone oorsprong ook vaak een rol: 'Allochtone jongeren zitten snel vast in een werkloosheidsval waar ze niet uit geraken. Dat heeft veel te maken met een andere nefaste cocktail: gebrekkige opleidingen en een onbestaande arbeidsethiek. Er is een sociale druk die individuele responsabilisering afwijst. Wie zijn lot in eigen handen neemt, zet zich buiten de groep.'⁹⁸

De Lathouwer en Bogaerts stellen: 'Zo duidt het recente waardenonderzoek voor België aan dat 73% van de Belgen gaat werken omwille van een (goed) loon, maar 74% zegt evenzeer dat een prettige werkomgeving een belangrijk motief is om te gaan werken. Mensen werken niet enkel om financiële redenen (de manifeste functie), maar ook omwille van de latente functies van arbeid. Arbeid geeft mogelijkheden tot persoonlijke ontplooiing door tijdsstructurering, sociale status, sociale contacten, maatschappelijke waardering en betrokkenheid. Naast financiële overwegingen spelen in de beslissing om te gaan werken bijgevolg tal van andere (niet-financiële) overwegingen mee zoals de kwaliteit van het werk, de mogelijkheden om arbeid en zorg te combineren en attitudes ten aanzien van werk. De beschikbaarheid van goede voorzieningen zoals soepele kinderopvang en goede mobiliteitsmogelijkheden spelen in de kosten-baten afweging tussen betaald werk en zorgarbeid een belangrijke rol. Daarnaast moet ook rekening worden gehouden met socio-psychologische aanpassingsprocessen bij werkloosheid, waardoor de overgang naar werk na een periode van langdurige afwezigheid op de arbeidsmarkt niet vanzelfsprekend is. De werkloze ontwikkelt socio-psychologische aanpassingsprocessen als beschermingsreactie op de werkloosheid wat zich vertaalt in een afgenomen betrokkenheid op de arbeidsmarkt.'⁹⁹

⁹⁶ Cf. Godfried Engbersen, e.a., *Arm Nederland – Balans van het armoedebeleid: Vijfde jaarrapport armoede en sociale uitsluiting*, Amsterdam University Press, Amsterdam, 2000, pp. 244-245.

⁹⁷ M.A. Allers (COELO) en J. den Heeten (SGBO), *Armoedeval: is ontsnappen mogelijk?*, 2000, p. 8.

⁹⁸ Lucas Vander Taelen, *Les garçons de la rue*, in *De Standaard* van 14 augustus 2012.

⁹⁹ Lieve De Lathouwer en Kristel Bogaerts, *Financiële incentieven en laagbetaald werk. De impact van hervormingen in de sociale zekerheid en de fiscaliteit op de werkloosheidsval in België*, CSB-berichten, november 2001, p. 13.

II – Inkomensgerelateerde regelingen (IGR's)

Onderstaande opsomming van IGR's is niet exhaustief¹⁰⁰. Er bestaan vele bijzondere tegemoetkomingen die voorbehouden zijn aan de lagere inkomens. Niet alle toekenningsvoorwaarden begrepen in de regelingen worden hier steeds vermeld. De inkomensvoorwaarden uiteraard wel.

II.1 . Niet exhaustieve opsomming

II.1.1. Verhoogde verzekeringstegemoetkoming (VT): Recht op verhoogde tegemoetkoming (RVV)/Omnio¹⁰¹

De VT maakt de gezondheidszorg voor bepaalde personen goedkoper, hetzij omdat er bij uitgaven voor gezondheidszorg een lagere persoonlijke bijdrage moet worden betaald (minder 'remgeld'), hetzij omdat het systeem van betalende derde¹⁰² kan worden toegepast.

Er zijn drie categorieën die recht kunnen krijgen op de VT. De eerste twee via het RVV-statuut (dit is het vroegere WIGW-statuut), de derde via het Omnio-statuut. Wat is het verschil tussen beide statuten?¹⁰³ Bij RVV wordt zowel rekening gehouden met de hoedanigheid van de rechthebbende als met een inkomensplafond, terwijl bij Omnio enkel de(zelfde) inkomensvoorwaarde geldt. Bij de berekening wordt rekening gehouden met beroepsinkomens, roerende en onroerende inkomens (bijv. het K.I. van de gezinswoning), vervangingsinkomens (bijv. werkloosheidsuitkeringen) en alle andere inkomens (Belgisch of buitenlands).

Om van het RVV-stelsel te genieten, moet men behoren tot één van de limitatief opgesomde categorieën (waaronder de werklozen die sedert ten minste één jaar de hoedanigheid van volledig werkloze hebben onder categorie 1 en leefloongerechtigde onder categorie 2).

- Categorie 1 – R.V.V.-statuut – volgende hoedanigheden komen in aanmerking: weduwe/weduwenaar, invalide, gepensioneerde, volle wees, werkloze langer dan 1 jaar werkloos, de gerechtigden vanaf 65 jaar die ingeschreven zijn als resident in België, lid van een kloostergemeenschap vanaf 65 jaar, ambtenaar na één jaar indisponibiliteit (invalide), gehandicapte (erkenning van minstens 66% zonder tegemoetkoming), eenoudergezinnen, personen met recht op een toelage van het stookoliefonds.
Inkomensvoorwaarde: De genoemde personen hebben recht op de verhoogde verzekeringstegemoetkoming, op voorwaarde dat hun jaarlijks bruto-belastbaar gezinsinkomen niet hoger is dan €16.632,81, te verhogen met €3.079,19 per persoon ten laste¹⁰⁴.
- Categorie 2 – sociaal voordeel – O.b.v. een sociaal voordeel wordt het recht op VT toegekend aan personen met: leefloon of financiële steun OCMW (drie maanden ononderbroken of zes maanden onderbroken in een periode van twaalf opeenvolgende maanden), gewaarborgd inkomen voor bejaarden of inkomensgarantie voor ouderen, tegemoetkomingen aan gehandicapten. Het gaat hier om het statuut 'RVV-voordeel'. De 'voordelen' zorgen ervoor dat bovenstaande groepen automatisch aanspraak maken op de VT.¹⁰⁵
- Categorie 3 – Omnio: met het Omnio-statuut kan de verhoogde tegemoetkoming ook o.b.v. een laag gezinsinkomen verkregen worden. Het is een recht van het gezin: personen die officieel op hetzelfde adres gedomicilieerd zijn, al dan niet met familieband, zijn erop gerechtigd.

¹⁰⁰ De informatie vindt men op www.premiezoeker.be en de websites van de overheden, netbeheerders en de andere organisaties.

¹⁰¹ Cf. www.riziv.be en de websites van de diverse ziekenfondsen.

¹⁰² De zorgverlener rekent dan rechtstreeks af met het ziekenfonds.

¹⁰³ Voor het Omnio-statuut moet het bruto belastbare gezinsinkomen voor een volledig kalenderjaar worden bewezen terwijl voor het RVV-statuut enkel de inkomens op het moment van de aanvraag moeten worden goedgekeurd.

¹⁰⁴ In de verschillende regelingen is de kwalificatie als 'persoon te laste' niet altijd dezelfde en moet dit worden nagegaan.

¹⁰⁵ Het VT-recht wordt eveneens automatisch toegekend aan het kind dat verhoogde kinderbijslag geniet wegens een ongeschiktheid van minstens 66% en aan de niet-begeleide minderjarige vreemdelingen. Het wordt ook toegekend aan de eventuele partner en de personen ten laste.

Inkomensvoorwaarde: het statuut kan toegekend worden aan gezinnen waarvan het jaarlijks bruto-belastbaar inkomen van alle gezinsleden voor het jaar vóór de aanvraag lager is dan €16.632,81, verhoogd met €3.079,19 per persoon ten laste.

Alle bruto belastbare inkomens van alle gezinsleden worden meegeteld om na te gaan of aan de inkomensvoorwaarde is voldaan: bedrijfs- en beroepsinkomens, roerende en onroerende inkomens, pensioenen, ziekte- en invaliditeitsvergoedingen, buitenlandse inkomens, ... Bepaalde inkomens moeten niet worden aangegeven zoals kinderbijslag, tegemoetkomingen voor personen met een handicap en beroepsinkomsten van kinderen (bijv. uit vakantiejobs van studenten) indien ze voor die periode nog recht hebben op kinderbijslag.

Naast de verhoogde tegemoetkoming bieden het Omnio- en RVV-statuuut ook nog tal van andere voordelen.¹⁰⁶

II.1.2. De (Sociale) Maximumfactuur ((sociale) MAF)

De MAF is erop gericht de financiële toegankelijkheid van de geneeskundige verzorging te vergroten. Het systeem treedt in werking wanneer een plafondbedrag van betaalde remgelden bereikt is. Het toegepast plafond is afhankelijk van het sociale statuut en van het inkomen. Boven dat bedrag worden de remgelden volledig terugbetaald. De MAF is een gezinsrecht.¹⁰⁷

¹⁰⁶ Andere voordelen verbonden aan het OMNIO-statuuut.

- Een hogere terugbetaling van de meeste medische ziektekosten: een huisbezoek van een erkende huisarts kost €35,54. Met de VT betaalt het ziekenfonds €32,77 terug, terwijl een normale terugbetaling slechts €22,11 is. Met het recht op de VT wordt 85% terugbetaald voor geneesmiddelen categorie B (dit zijn de meeste), terwijl dit anders slechts 75% is.
- Een lagere ligdagprijs bij een verblijf in een verzorgingsinstelling.
- Het sociaal telefoontarief.
- Een vermindering bij het openbaar vervoer: bij het gebruik maken van de diensten van de NMBS kunnen zij een kortingskaart 'Verhoogde tegemoetkoming' ontvangen. Deze kortingskaart geeft recht op 50% korting bij aankoop van biljetten in tweede klas op het Belgische spoorweginet. Bij de Vlaamse Vervoersmaatschappij (VVM - 'De Lijn') wordt een WIGW+Omnio-netabonnement (Buzzy Pazz¹⁰⁶ of Omnipas¹⁰⁶) afgeleverd aan:
 - Houders van een 'attest verhoogde tegemoetkoming geneeskundige zorgen', het zogenaamde Omnio-attest, uitgereikt door een erkend ziekenfonds.
 - Houders van de vermelde geldige kaart voor verhoogde tegemoetkoming van de NMBS (de houder van de kortingskaart komt in aanmerking voor een abonnement en een bijzondere Lijnkaart, de Lijnkaart%. Een standaard-Lijnkaart, bijv. voor 1 zone kost in voorverkoop €1,00, eenzelfde ticket Lijnkaart% €0,80; voor 3 of meer zones: resp. €1,60 en €1,20).
 - Houders van een geldige WIGW-kaart (weduwen, invaliden, gepensioneerden en wezen).

Het WIGW+Omnio-abonnement kan om de twaalf maand aangekocht worden. Ook kinderen jonger dan 12 jaar kunnen o.b.v. de kaart van hun ouders of via het ziekenfonds onder bepaalde voorwaarden zulk een kaart bekomen. Een Buzzy Pazz voor een jaar, zonder korting, kost €182, een Omnipas kost €237. Voor sociale abonnementen Omnio-WIGW en de VG¹⁰⁶ (de Vervoersgarantie voor onder meer mensen met een leefloon) betaalt de reiziger €36 voor een jaar.¹⁰⁶

- Een tussenkomst van het stookoliefonds¹⁰⁶.
- Een lagere prijs voor bepaalde vakanties georganiseerd door het ziekenfonds (rust- en herstelverblijven en jongerenvakanties via de jeugddiensten van de mutualiteit).
- Kortingen op de bijdrage (€10 i.p.v. €25) aan de zogkas (Vlaamse Zorgverzekering) en lagere administratieve boete wanneer de betrokkene niet in orde blijkt te zijn (€100 i.p.v. €250).
- Een vermindering op de waterfactuur (gedeelte waterzuivering).
- Taxicheques (in grotere steden).
- Sommige gemeenten bieden voordelen zoals gratis huisvuilzakken of lagere huisvuilbelasting.
- Enz.

¹⁰⁷ De volgende kosten komen in aanmerking:

- remgeld voor verstrekkingen van artsen, tandartsen, kinesitherapeuten, verpleegkundigen en andere zorgverleners;
- remgeld voor geneesmiddelen uit categorie A, B en C en voor magistrale bereidingen;

Alle gezinnen kunnen in aanmerking komen voor de ‘inkomens-MAF’ (in functie van het gezinsinkomen¹⁰⁸). **Inkomensvoorwaarden:** het te bereiken bedrag van de remgelden verschilt naargelang het netto jaarinkomen van het gezin.¹⁰⁹

Indien het inkomen ligt tussen €0 en €17.523,66 lig moet het gezin €450 aan remgelden hebben betaald;	
Voor een inkomen tussen €17.523,67 en €26.939,35:	€650;
Voor een inkomen tussen €26.939,36 en €36.355,07:	€1.000;
Voor een inkomen tussen €36.355,08 en €45.378,45:	€1.400;
Voor een inkomen hoger dan €45.378,46:	€1.800.

Binnen het gezin kunnen personen die recht hebben op een VT, hun partner en de personen ten laste genieten van een aanvullend recht op de ‘sociale MAF’. De sociale MAF wordt toegekend aan het gezin waarvan ten minste één lid rechthebbende op de VT is en kan er aanspraak op maken van zodra het gezin €450 aan remgeld betaald heeft voor de verstrekkingen die tijdens het jaar van toekenning van de MAF verricht zijn. Het plafond bedraagt evenwel €350 wanneer één gezinslid van dat deel van het gezin de twee voorafgaande kalenderjaren individueel telkens €450 remgeld heeft gedragen.

II.1.3. Verhoogde kinderbijslag^{110 111}

Sommige personen kunnen een toeslag krijgen op de kinderbijslag¹¹².

- Wie langer dan zes maanden werkloosheidsuitkeringen ontvangt; bruggepensioneerd is (stelsel werkloosheid met bedrijfstoelage); arbeidsongeschikt is.
- Wie gepensioneerd is; invalide is; gehandicapt is.

Alleenstaande ouders (of algemeen de persoon die de kinderbijslag ontvangt) met beperkte inkomsten ontvangen meer kinderbijslag gezien hun specifieke financiële noden.

Inkomensvoorwaarde:¹¹³ maximale beroepsinkomsten en uitkeringen voor de verhoogde kinderbijslag.

-
- remgeld voor technische prestaties (bijvoorbeeld operaties, röntgenfoto’s, labo-onderzoeken, technische testen...);
 - persoonlijk aandeel in de ligdagprijs in een algemeen ziekenhuis (volledig) en in een psychiatrisch ziekenhuis (enkel de eerste 365 dagen);
 - forfaitair persoonlijk aandeel voor geneesmiddelen tijdens hospitalisatie;
 - enterale voeding via sonde of stoma voor jongeren van minder dan 19 jaar;
 - endoscopisch en viscerosynthesemateriaal;
 - afleveringsmarges (supplement) voor implantaten.

¹⁰⁸ Hoe hoger het inkomen, hoe hoger het plafond. Dit plafond wordt verminderd met €100 voor het gezin wanneer één gezinslid de twee voorafgaande kalenderjaren individueel telkens €450 remgeld heeft gedragen.

¹⁰⁹ Voor kinderen jonger dan 19 jaar is er een extra bescherming. Het maximumbedrag is in principe altijd €650, ongeacht het gezinsinkomen. Het gaat hier om een individueel recht. Wanneer het kind in de twee voorafgaande kalenderjaren individueel telkens €450 remgeld heeft gedragen, wordt het maximumbedrag op €550 gebracht. Voor kinderen die vóór 2 juli 2002 recht hadden op verhoogde kinderbijslag is het maximumbedrag €450 als het maximumbedrag van het gezin €450 bedraagt (of €350 wanneer één gezinslid de twee voorafgaande kalenderjaren individueel telkens €450 remgeld heeft gedragen).

¹¹⁰ Cf. o.m. www.rkw.be, www.rsvz.be, www.ikbenzelfstandige.be en websites van de diverse kinderbijslagfondsen. De bedragen zijn van toepassing voor uitbetalingen vanaf september 2013.

¹¹¹ Ter info: In juli 2014 wordt de kinderbijslag naar de regio's overgeheveld.

¹¹² Wij behandelen hier enkel de regelingen die relevant zijn voor onze doelgroepen.

¹¹³ Bij de berekening van het inkomen moet rekening gehouden worden met uitkeringen (werkloosheid, ziekteverzekering, arbeidsongevallen, beroepsziekten, gehandicapt, leefloon); pensioenen en renten; lonen; inkomsten als zelfstandige; PWA-cheques. Er dient geen rekening te worden gehouden met de kinderbijslag; alimentatie; tegemoetkomingen voor hulp van derden; integratietegemoetkomingen voor gehandicapt; tegemoetkomingen uit de Vlaamse zorgverzekering; onkostenvergoedingen voor onthaalouders, betaald door Kind en Gezin; forfaitaire vergoedingen voor de voogdij over niet-begeleide minderjarige vreemdelingen.

- De persoon woont samen met de echtgenoot/partner en de kinderen: €2.306,94 bruto per maand.
- De persoon woont alleen met de kinderen (eenoudergezin): €2.230,74 bruto per maand.
- De kinderen wonen bij één van de ouders: er wordt alleen rekening gehouden met de beroepsinkomsten en uitkeringen van die ouder. Die mogen niet hoger zijn dan €2.230,74 bruto per maand.

	1ste kind	2de kind	3de en v.
Gewone kinderbijslag als werknemer¹¹⁴	€90,28 ¹¹⁵	+ €167,05	+ €249,41
Verhoogde kinderbijslag¹¹⁶			
• als alleenstaande werknemer/alleenstaande werkloze > 6 m.¹¹⁷	€136,24	+ €195,54	+ €272,38
• als werkloze > 6 m.¹¹⁸	€136,24	+ €195,54	+ €254,41

Leeftijdsbijslagen¹¹⁹ worden eveneens verhoogd voor de hieronder vermelde categorieën.

Leeftijd van het kind	Minstens 6 jaar	Minstens 12 jaar	Minstens 18 jaar
De gerechtigde ontvangt gewone kinderbijslag			
Oudste of enige kind	+€15,73	+€23,95	+€27,60
Andere kinderen	+€31,36	+€47,92	+€60,93
De gerechtigde ontvangt verhoogde kinderbijslag	+€31,36	+€47,92	+€60,93

De schoolpremie (jaarlijkse leeftijdsbijslag) ligt ook hoger voor gerechtigden op de verhoogde kinderbijslag.

	Gerechtigde op de gewone kinderbijslag	Gerechtigde op de verhoogde kinderbijslag
Schoolpremie 2013 per kind geboren van 1 juli 1988 tot 31 december 1995 (18 tot 24 jaar)	€95,00	€110,42
Schoolpremie 2013 per kind geboren van 1 januari 1996 tot 31 december 2001 (12 tot 17 jaar)	€70,00	€82,02
Schoolpremie 2013 per kind geboren van 1 januari 2002 tot 31 december 2007 (6 tot 11 jaar)	€50,00	€58,59

¹¹⁴ De Belgisch ambtenaar (gemeentelijke, regionale, provinciale en rijksinstellingen, ministeries, onderwijs, al dan niet benoemd,...) heeft recht op de kinderbijslag in het stelsel van de ambtenaren. Voor de kinderbijslag gelden dezelfde regels als voor de werknemers. Ook de bedragen en toeslagen zijn dezelfde maar de betaling gebeurt via specifieke kinderbijslagfondsen (bijv. Rijksdienst voor Sociale Zekerheid van de Provinciale en Plaatselijke Overheidsdiensten (RSZPPO) voor de gemeentes en provinciën, de RKW voor het onderwijzend personeel en ministeries,...).

¹¹⁵ €84,43 in de regeling voor zelfstandigen.

¹¹⁶ Bijslag voor kinderen van volledig uitkeringsgerechtigde werklozen die met een zelfstandige activiteit starten: €130,39 voor het eerste kind; €195,54 voor het tweede kind en €254,41 voor het derde en volgend kind.

¹¹⁷ Per maand + €45,96 voor het eerste kind, + €28,49 voor het tweede kind en + €22,97 voor het derde kind en volgende kinderen.

¹¹⁸ Per maand + €45,96 voor het eerste kind, + €28,49 voor het tweede kind en + €5,00 voor het derde kind en volgende kinderen.

¹¹⁹ Er is in de regeling voor zelfstandigen geen leeftijdsbijslag voor het jongste of enige kind, met uitzondering voor een gehandicapt kind, een wees en een kind van een gepensioneerde of arbeidsongeschikte zelfstandige (Bron: www.rsvz.be)

Schoolpremie 2013 per kind geboren van 1 januari 2008 tot 31 december 2013 (0 tot 5 jaar)	€22,00	€27,60
--	--------	--------

Door de aanpassing van de kinderbijslagregeling kan tot een bepaalde inkomensgrens de verhoogde bijslag tot twee jaar behouden blijven¹²⁰ zo men recht had op een verhoogde of gewaarborgde kinderbijslag. Deze maatregel werd ingevoerd om de ‘werkloosheidsval’ tegen te gaan.

Wie in geen enkele Belgische, buitenlandse of internationale regeling recht heeft op kraamgeld en kinderbijslag voor de kinderen in zijn gezin, kan onder bepaalde voorwaarden gezinsbijslag krijgen binnen het stelsel van de gewaarborgde gezinsbijslag. Hiervoor is enkel de RKW¹²¹ bevoegd. Als de kinderbijslag uit een andere regeling lager is dan het bedrag van de Belgische kinderbijslag voor zelfstandigen, dan kan het verschil worden bijgepast in de regeling van de gewaarborgde gezinsbijslag. Voorwaarde is dat de aanvrager het leefloon ontvangt of de inkomensgarantie voor ouderen, of maar beperkte bestaansmiddelen¹²² heeft. Het maximumbedrag aan bestaansmiddelen per trimester is:

€4.062,82 voor een gezin met 1 kind, verhoogd met 20% per kind vanaf het 2^e.

Dus voor een	gezin met 1 kind	€4.062,82
	gezin met 2 kinderen	€4.875,38
	gezin met 3 kinderen	€5.687,95
	gezin met 4 kinderen	€6.500,51
	gezin met 5 kinderen	€7.313,08
	gezin met 6 kinderen	€8.125,64

Alle kinderen in het gezin tellen mee, ook die waarvoor een andere instelling kinderbijslag betaalt.

De gewaarborgde kinderbijslag bedraagt:

	Jonger dan 6	Van 6 tot 11	Van 12 tot 18	Ouder dan 18
Eerste kind	€136,24	€167,6	€184,16	€197,17
Tweede kind	€195,54	€226,9	€243,46	€256,47
Vanaf het derde kind	€254,41	€285,77	€302,33	€315,34
Vanaf het derde kind in een eenoudergezin	€272,38	€303,74	€320,3	€333,31

De bedragen voor de jaarlijkse bijslag (schoolpremie) zijn dezelfde als hoger vermeld.

Als het recht op kinderbijslag overgaat naar de werknemersregeling kunnen dezelfde bedragen nog maximaal 2 jaar worden ontvangen mits aan de inkomensvoorwaarden wordt voldaan.

II.1.4. Studiefinanciering (school- of studietoelage)¹²³

Een school- of studietoelage¹²⁴ is financiële steun van de Vlaamse overheid. Of een toelage wordt toegekend¹²⁵ hangt af van de samenstelling, ‘de leefbaarheid’¹²⁶ én van het inkomen^{127 128 129} van het gezin¹³⁰.

¹²⁰ Vanaf 1 januari 2007 wordt de verhoogde kinderbijslag gedurende het kwartaal waarin men begint te werken + de volgende 7 kwartalen (trimesterialisatie indien aan de voorwaarden voldaan wordt) doorbetaald indien de werkloze (of invalide) een activiteit aanvat. Dit wel op voorwaarde dat hij of zij het statuut van ‘rechthebbende met personen ten laste’ behoudt en het inkomen lager of gelijk is aan de grensbedragen.

¹²¹ Rijksdienst voor Kinderbijslag voor Werknemers.

¹²² Welke bestaansmiddelen? Lonen, pensioenen en renten, bedrijfsinkomsten als zelfstandige, bijverdiensten, tegemoetkomingen aan gehandicapten, studiebeurzen, erfenissen, financiële steun van particulieren, opbrengsten van beleggingen, inkomsten uit verhuur van gebouwen, alimentatie, enz.

¹²³ Voor meer details cf. www.ond.vlaanderen.be/studietoelagen (ev. via www.studietoelagen.be).

¹²⁴ Een schooltoelage is bestemd voor kleuters of leerlingen (lager of secundair onderwijs). Een studietoelage is bestemd voor studenten aan een hogeschool of universiteit.

¹²⁵ Een meerderjarige leerling kan de toelage zelf uitbetaald krijgen. De studietoelage voor een student in het hoger onderwijs wordt uitbetaald aan de student.

Eerst wordt de leefeenheid bepaald, d.i. de personenlast in het gezin uitgedrukt in punten¹³¹. Hoe hoger het aantal punten, hoe hoger ligt de inkomensgrens waaronder steun bekomen kan worden.

		Aantal punten	x aantal personen
Pluspunten (optellen)	Elke persoon in de leefeenheid die fiscaal ten laste is van degene(n) op wiens inkomen de toelage wordt berekend.	1	
	Elke leerling of student in de leefeenheid die niet meer fiscaal ten laste is van degene(n) op wiens inkomen de toelage wordt berekend omdat hij of zij bestaansmiddelen heeft gehad, maar die niet voldoet aan de voorwaarden voor zelfstandig, gehuwd of alleenstaand student of leerling.	1	
	Elke persoon in de leefeenheid die onder één van de twee categorieën hierboven valt en elke persoon in de leefeenheid op wiens inkomen de toelage wordt berekend die aan een erkende instelling hoger onderwijs, een bachelor-na-bacheloropleiding of een master-na-masteropleiding aan een erkende instelling volgen. Het totaal aantal punten wordt verminderd met één punt en bedraagt nooit minder dan nul.	1	
	Elke persoon die onder één van de twee bovenste categorieën valt en die fiscaal als gehandicapt wordt beschouwd (handicappercantage van minimum 66% of minstens 4 punten in pijler 1).	1	
	Elke persoon op wiens inkomen de toelage wordt berekend en die fiscaal als gehandicapt wordt beschouwd (handicappercantage van minimum 66% of minstens 4 punten in pijler 1).	1	
	De leerling of student waarvoor u een aanvraag doet is geen	1	

¹²⁶ Is de aanvrager tot een andere leefeenheid gaan behoren (bijv. de moeder was alleenstaand en is hertrouwd) en dit na 31 december van het jaar van de laatst belaste inkomsten in de personenbelasting op het ogenblik dat het school- of studiejaar waarvoor een toelage wordt gevraagd aanvangt (bijv. voor het school- of studiejaar 2013-2014, de inkomsten van 2011/aanslagjaar 2012), dan wordt het inkomen bekeken van het eerste jaar waarin de aanvrager zich in de nieuwe situatie bevindt of een nieuw statuut heeft verkregen.

¹²⁷ Bij daling van het inkomen hoeft niet men zich niet te baseren op de gegevens vermeld in het meest recente aanslagbiljet personenbelasting, maar kan het vermoedelijke inkomen van het jaar van de aanvraag gebruikt worden. Bij wijziging van leefeenheid wordt er gekeken naar het inkomen van de nieuwe leefeenheid.

¹²⁸ Naast het loon horen daar ook bijv. ontvangen uitkeringen en alimentatiegelden bij zo ook het K.I. Heeft de leefeenheid gebouwen of gronden die niet gebruikt worden als eigen woning of voor eigen beroepsdoeleinden, dan wordt dat K.I. vergeleken met het inkomen. Als dat K.I. uitzonderlijk hoog is in vergelijking met het inkomen, dan is er geen recht op een toelage.

¹²⁹ Bestaat het inkomen voor minstens 70% uit vervangingsinkomsten (werkloosheidsvergoedingen, ziektevergoedingen of 'brugpensioen') dan wordt op die vervangingsinkomsten een forfaitaire aftrek toegepast.

- 28,7% op de eerste schijf van €5.300 (ink. 2011) / €5.490 (ink. 2012) / €5.650 (ink. 2013)
- 10% op het gedeelte tussen €5.300 en 10.530 (ink. 2011) / €5.490 en €10.910 (ink. 2012) / €5.650 en €1220 (ink. 2013)
- 5% op het gedeelte tussen €10.530 en 17.530 (ink. 2011) / €10.910 en €18.150 (ink. 2012) / €11.220 en €18.670 (ink. 2013)
- 3% boven €17.530 (ink. 2011) / €18.150 (ink. 2012) / €18.670 (ink. 2013)

Maximale aftrek: €3.670 (inkomsten 2011) / €3.790 (inkomsten 2012) / €3.900 (inkomsten 2013).

¹³⁰ Er wordt nagegaan van welk soort gezin de leerling of student deel uitmaakt. Met 'gezin' (leefeenheid) wordt niet alleen een traditioneel gezin bedoeld. Een alleenstaand, zelfstandig of gehuwd student of leerling wordt bijv. ook als een gezin beschouwd.

¹³¹ Voor dezelfde persoon kunnen verschillende punten tellen. Bijvoorbeeld als een lid van het gezin fiscaal ten laste is én hoger onderwijs volgt én een handicap heeft, telt het voor drie punten.

	zelfstandig(e) of alleenstaand(e) leerling/student. De leefeenheid van de leerling of student die het statuut verwerft van zelfstandig of alleenstaand leerling of student en die personen vermeld in één van de twee bovenste categorieën ten laste heeft.	1	
Minpunten (aftrekken)	Een minpunt wordt toegepast wanneer er in de leefeenheid van de leerling of student (zowel oudergerelateerd, ten laste andere natuurlijke persoon, gehuwd, zelfstandig of alleenstaand) één of meerdere niet-verwanten zijn die over een inkomen beschikken. Een leefloon of een inkomensvervangende tegemoetkoming aan personen met een handicap wordt niet als een inkomen beschouwd.	-1	
	Totaal		

Inkomensvoorwaarden: de inkomensgrenzen voor lager, secundair en hoger onderwijs zijn gelijkgesteld.

Aantal punten in het gezin	Maximum inkomensgrens	Minimum inkomensgrens
0	€16.649,97	€7.553,58
1	€24.590,26	€13.650,61
2	€30.806,59	€15.784,59
3	€35.769,29	€17.579,81
4	€41.149,88	€18.663,76
5	€47.784,16	€19.736,43
6	€52.276,67	€20.809,03
7	€54.679,69	€21.881,65
8	€57.082,66	€22.954,28
9	€59.537,83	€24.026,91
10	€62.149,78	€25.099,54

Er bestaan minimum-, volledige en uitzonderlijke toelagebedragen. Als het inkomen boven de maximumgrens ligt is er geen toelage. Is het inkomen gelijk aan de maximumgrens, wordt de minimumtoelage toegekend. Als het inkomen tussen de minimumgrens en de maximumgrens ligt, bedraagt de toegekende toelage een percentage van de volledige toelage. De toelage wordt dan als volgt berekend (het resultaat wordt afgerond op twee cijfers na de komma. Ligt het resultaat lager dan de minimumtoelage, wordt de minimumtoelage toegekend):

$$\text{Bedrag toelage} = \left(\frac{\text{maximumgrens} - \text{inkomen}}{\text{maximumgrens} - \text{minimumgrens}} \right) \times \text{volledige toelage}$$

Is het inkomen lager dan of gelijk aan de minimumgrens, wordt de volledige toelage toegekend. Om een uitzonderlijke toelage te verkrijgen, moet het inkomen van de leefeenheid lager dan of gelijk zijn aan een tiende van de maximuminkomensgrens. Bovendien moet het inkomen voor minstens 70% bestaan uit alimentatiegelden, of uit een leefloon, of uit een inkomensvervangende tegemoetkoming aan personen met een handicap, of voor minstens 70% uit vervangingsinkomsten. De student in het hoger onderwijs dient daarenboven het statuut te bezitten van gehuwd, samenwonend, zelfstandig of alleenstaand student.

KLEUTERONDERWIJS	
Een vast bedrag	€90,22
LAGER ONDERWIJS	
Minimumtoelage	€101,49
Volledige toelage	€152,24
Uitzonderlijke toelage	€202,97

VOLTIJDS SECUNDAIR ONDERWIJS		
	Extern	Intern
Leerling vierde graad / HBO5 verpleegkunde		
Minimumtoelage	€671,07	€671,07
Volledige toelage	€805,51	€3.025,54
Uitzonderlijke toelage	€805,51	€3.025,54
Gehuwd, zelfstandig, alleenstaand leerling		
Minimumtoelage	€556,87	€556,87
Volledige toelage	€2.791,57	€2.791,57
Uitzonderlijke toelage	€2.791,57	€2.791,57
Leerling in het derde jaar van de derde graad voltijds technisch of beroepssecundair		
Minimumtoelage	€151,68	€556,87
Volledige toelage	€671,71	€1.339,08
Uitzonderlijke toelage	€849,39	€1.339,08
Alle andere gevallen		
Minimumtoelage	€126,40	€464,05
Volledige toelage	€559,75	€1.115,90
Uitzonderlijke toelage	€707,84	€1.115,90
DEELTIJDS LEERPLICHT ONDERWIJS (met inbegrip van leertijd bij Syntra Vlaanderen)		
Minimumtoelage	€106,32	
Volledige toelage	€318,96	
Uitzonderlijke toelage	€443,00	
HOGER ONDERWIJS		
Inkomen	Studietoelage	Voor 60 studiepunten¹³²
Boven maximumgrens	Geen	€ -
Gelijk aan maximumgrens	Minimumtoelage	€248,08
Tussen maximum- en minimumgrens	Volgens formule	Tussen minimum- en volledige toelage
Niet hoger dan minimumgrens	Volledige toelage	Kotstudent €3.839,25 Niet-kotstudent €2.304,29
Niet hoger dan 1/10 van maximumgrens	Uitzonderlijke toelage	Kotstudent €5.169,02 Niet-kotstudent €3.343,85

Als een studietraject van minder dan 60 studiepunten wordt gevolgd krijgt de student een percentage van de berekende bedragen¹³³. De minimumtoelage is ook in dit geval altijd €24808.

¹³² Voltijds studietraject.

¹³³ Voor de berekening moet rekening gehouden worden met het resterend krediet. Als de student bijv. een studietraject van 30 studiepunten volgt en nog maar over 20 punten krediet beschikt, wordt de berekening voor minder dan 30 studiepunten gevolgd: toelage = (toelage voor 60 studiepunten × aantal financierbare studiepunten)/60. Heeft de student minstens 30 punten studietoelagerekrediet en is deze persoon kotstudent, dan is de berekening als volgt: toelage = 30% toelage voor 60 studiepunten + [(70% toelage voor 60 studiepunten × aantal financierbare studiepunten)/60]. De student is in dat geval geen kotstudent, dan is de berekening als volgt: toelage = 20% toelage voor 60 studiepunten + [(80% toelage voor 60 studiepunten × aantal financierbare studiepunten)/60].

II.1.5. Inkomensgerelateerde kinderopvang (IKG-systeem)^{134 135 136}

Sommige zelfstandige kinderopvangplaatsen vragen aan de ouders een prijs (vergoeding van de werkingskosten) o.b.v. het inkomen: dit is het IKG-systeem (de 'inkomensgerelateerde bijdrage').

In het IKG-systeem is de prijs wettelijk geregeld. Het hangt af van het gezinsinkomen en van het aantal kinderen ten laste. De bijdrage van het gezin wordt in beginsel bepaald o.b.v. het geldend aanslagbiljet (personenbelasting¹³⁷ en aanvullende belastingen) meer bepaald o.b.v. de daarop vermelde gezamenlijk belastbare beroepsinkomsten¹³⁸. Als er geen aanslagbiljet voorgelegd kan worden of als het inkomen van het relevante jaar niet vermeld wordt op het aanslagbiljet, dan wordt rekening gehouden met het inkomen van de maand¹³⁹ waarin de opvang start, vastgesteld o.b.v. loonfiches en/of bewijzen van officiële instanties¹⁴⁰.

De bijdrage van de gezinnen wordt elk jaar (op 1 oktober) opnieuw vastgesteld, eveneens o.b.v. het geldende aanslagbiljet¹⁴¹. De bijdrage wordt aangepast aan de nieuwe inkomensgegevens van de gezinnen en gekoppeld aan de nieuw geïndexeerde bedragen. Gezinnen hebben tot 31 oktober de tijd om de herberekening uit te voeren. Als gezinnen de dagprijs niet herberekenen binnen de vooropgestelde termijn, betalen ze de maximumbijdrage.

De bijdrage wordt ook in andere gevallen herberekend:

- als het gezinsinkomen met minstens 20% daalt t.o.v. het inkomen dat als basis is genomen voor de berekening van de bijdrage: het inkomen wordt opnieuw vastgesteld en geldt als nieuwe basis vanaf de eerste dag van de maand die volgt op de melding¹⁴² van de daling (aan het kinderdagverblijf);

¹³⁴ Cf. o.m. <http://www.vlaanderen.be/nl/publicaties/detail/ikg-inkomensgerelateerde-kinderopvang> en de website van Kind en Gezin.

¹³⁵ De zelfstandige opvangvoorziening die deelneemt aan het IKG-systeem stelt zijn dienstverlening open voor alle kinderen, maar er bestaan voorrangregels, bijv. voor kinderen van alleenstaande ouders die door werkomstandigheden of volgen van een opleiding hun kinderen tijdens de dag niet zelf kunnen opvangen, voor kinderen van wie de gezinnen een arbeidsinkomen hebben dat lager ligt dan een inkomensgrens die elk jaar op 1 oktober wordt bepaald, en die door werkomstandigheden of door het volgen van een opleiding hun kinderen tijdens de dag niet zelf kunnen opvangen, voor kinderen van wie de gezinnen een inkomen hebben dat lager ligt dan een inkomensgrens die elk jaar op 1 oktober berekend wordt door de Vlaamse Regering, en voor wie kinderopvang een belangrijke factor is met het oog op hun economische en maatschappelijke participatie, ...

¹³⁶ Inmiddels werd ook het decreet van 20 april 2012 houdende de organisatie van kinderopvang van baby's en peuters afgekondigd. De inwerkingtreding is voorzien voor april 2014. Het decreet vermeldt 'uiterlijk op 1 januari 2015'.

¹³⁷ D.i. het aanslagbiljet over de inkomsten van het kalenderjaar twee jaar voorafgaand aan 1 oktober. Tijdens de periode van 1 oktober tot en met 31 december betreft het 1 oktober van het lopende kalenderjaar, en tijdens de periode van 1 januari tot en met 30 september betreft het 1 oktober van het vorige kalenderjaar (bijv. indien de opvang start tussen 1 oktober 2013 en 30 september 2014, gaat het om het aanslagjaar 2012 – inkomsten 2011).

¹³⁸ Desgevallend het gezamenlijk belastbare inkomen.

¹³⁹ Bij de vaststelling van het inkomen van de betreffende maand, wordt het brutobedrag verminderd met 13,07%; Elk jaar wordt op 1 oktober door Kind en Gezin een coëfficiënt vastgelegd waarmee het resultaat wordt vermenigvuldigd om aldus de omzetting van het maandinkomen in een jaarinkomen door te voeren. Deze coëfficiënt bedraagt thans 11,33 (gemiddeld gezondheidsindexcijfer van twee jaar voordien/gezondheidsindexcijfer van 1 september van het jaar in kwestie x 12).

¹⁴⁰ Dit kan een bewijs van RVA zijn, van het RIZIV (Rijksinstituut voor ziekte- en invaliditeitsverzekering) of van het OCMW. In dat geval wordt het inkomen van de maand waarin de opvang start voor de berekening van de bijdrage gebruikt. De beginnende zelfstandigen of beginnende meewerkende echtgeno(o)t(e) die bij de start van de opvang of per 1 oktober niet beschikken over een aanslagbiljet beschikt gebruiken de aansluitingsverklaring. Het fictieve inkomen, vastgesteld door de Nationale Hulpkas voor de Sociale Verzekeringen der Zelfstandigen (NHSVZ) wordt beschouwd als inkomen. Kan het inkomen niet a.d.h.v. deze stukken aangetoond worden, betaalt de betrokkene de maximumprijs (thans €27,36). De verminderingen voor meerdere kinderen ten laste (zie verder) worden wel toegepast.

¹⁴¹ Indien op dat ogenblik geen aanslagbiljet voorgelegd worden of indien het aanslagbiljet het inkomen van het betreffende jaar niet vermeld, wordt rekening gehouden met de inkomsten van de maand september a.d.h.v. de hoger vermelde stukken (met dezelfde consequenties indien de stukken niet voorgelegd kunnen worden). Het maandinkomen wordt volgens dezelfde regels omgezet in een jaarinkomen.

¹⁴² Het inkomen en de daling worden vastgesteld o.b.v. loonfiches en/of bewijzen van de hoger vermelde officiële instanties die binnen twee maanden volgend op de melding worden verstrekt. Het maandinkomen wordt omgezet naar een jaarinkomen.

- als de gezinssamenstelling (incl. toename of afname van het aantal kinderen ten laste) wijzigt moet het gezin dit zo snel mogelijk melden aan het kinderdagverblijf: het inkomen wordt dan vanaf de eerste dag van de maand die volgt op de melding¹⁴³ van de wijziging aan het kinderdagverblijf opnieuw vastgesteld, rekening houdend met het inkomen van het gezin volgens de nieuwe samenstelling

Berekening van de bijdrage (vanaf 1 oktober 2012 t.e.m. 30 september 2013) / Inkomensvoorwaarden: de bijdrage voor een inkomen tot en met €41.251,08 wordt berekend door het inkomen te vermenigvuldigen met 0,000385. De bijdrage wordt wel geplafonneerd op maximaal €15,68. Een inkomen van €41.251,09 tot en met €59.022,55 wordt vermenigvuldigd met 0,000380 en de bijdrage wordt geplafonneerd op maximum €20,69. Voor een inkomen vanaf €59.022,56 wordt de bijdrage van €20,69 per begonnen inkomensschijf van €3.700 verhoogd met €0,60. De bijdrage bedraagt nooit meer dan het absolute maximum van €27,36.

Gezamenlijk beroepsinkomen		belastbaar	Bijdrage
0	€41.251,08		x 0,000385 (max. €15,68)
€41.251,09	€59.022,55		x 0,000380 (max. €20,69)
€59.022,56	€62.722,55		
€62.722,56	€66.422,55		
€66.422,56	€70.122,55		
€70.122,56	€73.822,55		
€73.822,56	€77.522,55		
€77.522,56	€81.222,55		
€81.222,56	€84.922,55		
€84.922,56	€88.622,55		
€88.622,56	€92.322,55		
€92.322,56	€96.022,55		
€96.022,56	€99.722,55		
€99.722,56	En meer		

Voor de beginnende zelfstandigen die geen aanslagbiljet kunnen voorleggen gelden voor de eerste drie jaren van de activiteit als zelfstandige de volgende grensinkomens:

- beginnende zelfstandigen in hoofdberoep: €12.597,43
- beginnende zelfstandigen in bijberoep: €2.787,40;
- meewerkende echtgenoten die een volledig sociaal statuut kiezen: €5.534,05.

Gezinnen waarvan het belastbaar jaarinkomen lager is dan €14.501,92¹⁴⁴ krijgen een korting van 25% op de berekende bijdrage. De korting van 25% wordt afgebouwd: voor de gezinnen met een inkomen vanaf de vermelde inkomensgrens wordt het percentage gradueel verminderd met 1% per begonnen schijf van €50.

Er volgt nadien eventueel een korting in het geval er meerdere kinderen en/of eventueel (een) meerling(en) ten laste zijn. Aldus wordt op de berekende bijdrage een vermindering van €3,10 per extra kind ten laste toegekend (wie bijv. drie kinderen naar de opvang brengt krijgt €6,20 vermindering per dag per opgevangen kind op de berekende prijs). Bij gezinnen met een of meer meerlingen ten laste wordt één aanvullende vermindering van €3,20 toegekend (zijn er bijv. 3 kinderen waaronder een tweeling, dan bedraagt de vermindering €9,60 (2 x €3,10 + €3,10) per dag en per opgevangen kind. Stijgt het aantal kinderen ten laste, dan wordt de korting toegekend vanaf de eerste dag van de maand volgend op de melding ervan.

De bijdrage die berekend werd volgens de hierboven toegelichte regels is het bedrag dat geldt voor een opvang die minstens 5 uur en minder dan 12 uur duurt per dag per kind en voor opvang van minder dan 13

¹⁴³ Het inkomen wordt vastgesteld a.d.h.v. het geldend aanslagbiljet of van de eerder vermelde stukken, waarop het maandinkomen wordt omgezet naar een jaarinkomen.

¹⁴⁴ Deze inkomensgrens wordt elk jaar op 1 oktober vastgelegd door Kind en Gezin.

uur per nacht per kind. In andere gevallen wordt de bijdrage procentueel verminderd of verhoogd al naargelang er minder of meer uren opvang zijn.

Aantal uren opvang op een dag per kind ¹⁴⁵	Te betalen bijdrage
Van 5 tot minder dan 12 uur	100%
Van 3 tot minder dan 5 uur	60%
Minder dan 3 uur	40%
12 uur of meer	160%
Enkel een overnachting van minder dan 13 uur	100%
Een aaneensluitende dag- en nachtopvang van minder dan 24 uur, waarbij een nachtopvang van 13 uur of meer ook als dusdanig wordt beschouwd.	160%

Voor de periode tussen 1 oktober 2012 en 30 september 2013 bedraagt de minimumbijdrage in alle gevallen €1,54 (en max. €27,36). Hierop zijn er uitzonderingen:

- wanneer het kind 12 uur of meer per dag wordt opgevangen (de gevallen waarin de bijdrage wordt verhoogd met 60%) bedraagt de minimale bijdrage €2,46;
- in geval van gratis opvang (zie hieronder).

De kinderopvangvoorziening kan buiten de hoger vermelde gevallen inderdaad (uitsluitend) nog een vermindering toepassen in de vorm van een sociaal tarief voor gezinnen die daar behoefte aan hebben ten gevolge van een uitzonderlijke financiële situatie die beantwoordt aan één van de volgende omschrijvingen:

- het gezin kent een inkomensdaling t.o.v. het inkomen waarop de bijdrage werd berekend en de herberekende bijdragehoogte brengt het gezin in financiële problemen;
- het gezin heeft financiële problemen die niet blijken uit het aanslagbiljet, loonfiches en/of bewijzen van officiële instanties;
- het gezin heeft geen inkomen of bewijs van inkomen, en zou door het gebrek aan inkomensgegevens de maximale bijdrage betalen, waarbij die bijdrage het gezin in financiële problemen brengt.

Het sociaal tarief bedraagt 75%, 50% of 25% van de berekende of toegepaste bijdrage, of de vermelde minimale bijdrage en wordt toegekend tot de eerstvolgende herberekening¹⁴⁶.

Als blijkt dat de situatie van het gezin heel uitzonderlijk is, kan het sociaal tarief:

- het nultarief bedragen (het gezin kan gratis opvang krijgen);
- met terugwerkende kracht toegekend worden.

II.1.6. Initiatief buitenschoolse opvang (IBO)

Een IBO vangt exclusief kinderen in het basisonderwijs¹⁴⁷ op en biedt minstens opvang tijdens één van de volgende momenten:

- voor en na de schooluren (een opvangaanbod van 's morgens 7 u. tot 's avonds 18 u. gedurende ten minste 230 werkdagen per jaar, waarvan 50 volle dagen);
- op woensdagnamiddag (het IBO opent na de schooltijd);
- gedurende schoolvrije dagen en gedurende een of meer schoolvakanties¹⁴⁸.

Een initiatief kan een flexibel opvangaanbod aanbieden¹⁴⁹.

¹⁴⁵ Opvanguren van een kind die verspreid zijn over één dag mogen door de opvang worden opgeteld. Als de opvang bestaat uit zeer kortstondige opvangmomenten van minder dan één uur per dag, dan worden voor de berekening van de bijdrage de verblijfstijden op weekbasis, per voorziening, samengevoegd.

¹⁴⁶ Op verzoek van het gezin kan het sociaal tarief worden stopgezet voor de eerstvolgende herberekening. Het gezin betaalt dan vanaf de maand die volgt op het verzoek de voordien berekende of toegepaste bijdrage.

¹⁴⁷ Aldus vermeldt artikel 2, eerste lid van het besluit van de Vlaamse regering van 23 februari 2001 houdende de voorwaarden inzake erkenning en subsidiëring van initiatieven voor buitenschoolse opvang. De IBO's vermelden open te staan voor kleuters.

¹⁴⁸ Tijdens de schoolvakanties wordt er voorrang gegeven aan de opvang van kinderen tot 6 jaar.

¹⁴⁹ Opvang minstens gedurende 30 minuten voor 7 uur, opvang minstens gedurende 30 minuten na 18 uur, opvang op feestdagen, opvang in het weekend, opvang op dagen bovenop het minimum aantal openingsdagen voor het

Er zijn bij besluit van de Vlaamse regering bijdragegrenzen¹⁵⁰ bepaald waarbinnen het IBO de financiële bijdragen (de vergoeding van de werkingskosten) van de gezinnen kan bepalen¹⁵¹. De financiële bijdrage van de gezinnen die wordt gevraagd als vergoeding voor de opvang is gekoppeld aan de verblijfsduur van het kind. De minima en maxima zijn:

- bij voor- en naschoolse opvang minstens €0,76 per begonnen halfuur;
- op schoolvrije dagen en vakantiedagen minstens €8,21 en maximum €13,80 voor een verblijf van een volledige dag (vanaf zes uur); van minimaal €424 en maximaal €6,90 voor een verblijf van een halve dag (van drie tot zes uur) en van minimaal €283 en maximaal €4,59 voor een verblijf van minder dan drie uur;
- op woensdagnamiddag kiest het initiatief het systeem, hetzij zoals het geldt voor de voor- en naschoolse opvang, hetzij zoals het is uitgewerkt voor de schoolvrije dagen en vakantiedagen.

Als de financiële situatie van de gezinnen daartoe aanleiding geeft, kan een sociaal tarief gehanteerd worden. Dat sociaal tarief bedraagt maximaal 50% van de door het IBO, vastgelegde bijdrage. In zeer uitzonderlijke gevallen kan het initiatief een gratis opvang toestaan. Een toegekend sociaal tarief of gratis opvang wordt periodiek geëvalueerd.

Bij de opvang van meer kinderen uit hetzelfde gezin op eenzelfde dag, wordt 25% korting verleend op de totale financiële bijdrage van de gezinnen. Deze vermindering is cumuleerbaar met het sociaal tarief.

II.1.7. Sociaal Stookoliefonds¹⁵²

Het Sociaal Stookoliefonds is een structureel fonds dat elk jaar een tegemoetkoming biedt tijdens de verwarmingsperiode van 1 september tot 31 maart. Het Sociaal Stookoliefonds¹⁵³ stelt de nodige middelen ter beschikking voor de financiering van de verwarmingstegemoetkomingen. Het gaat om een samenwerking tussen de openbare overheden, OCMW's en de petroleumsector. Het fonds wordt beheerd door de vzw Sociaal Verwarmingsfonds.

De verwarmingstoelage bestaat uit een tegemoetkoming in de brandstoffactuur (slechts voor welbepaalde soorten brandstof¹⁵⁴). Het OCMW kent deze toelage toe, de financiering is afkomstig van het Stookoliefonds. Om aanspraak te kunnen op de verwarmingstoelage moet de persoon behoren tot één van de volgende drie categorieën^{155 156}:

basisopvangaanbod, alsook een aanbod van occasionele opvang en urgentieopvang, mits deze opvang beantwoordt aan de kwalitatieve bepalingen die inherent zijn aan een erkende werking. Een initiatief kan opvang van zieke kinderen thuis aanbieden.

¹⁵⁰ De vermelde bedragen worden elk jaar op 1 september verhoogd met de procentuele stijging van het gezondheidsindexcijfer tussen 1 juni van hetzelfde kalenderjaar en 1 juni van het voorafgaande kalenderjaar, zodra de gecumuleerde stijging in een verhoging van minstens €0,12 op het minimale basisbedrag voor een ganse dag resulteert.

¹⁵¹ De vaststelling van de bijdrage hangt af van:

- de tijdstippen van de opvang: voor of na de schooluren, tijdens vakantiedagen, op woensdagnamiddag;
- de duur van de opvang
- gelijktijdige opvang van kinderen uit hetzelfde gezin op eenzelfde dag
- eventueel de financiële situatie van de ouder(s)
- eventuele bijdragen voor maaltijden, vervoer,...

¹⁵² Cf. <http://www.verwarmingsfonds.be>.

¹⁵³ Het Fonds wordt gefinancierd met een heffing op alle huisbrandproducten die de verbruikers betalen. De op deze manier verkregen financiële middelen worden doorgestort naar de OCMW's onder de vorm van een automatische terugbetaling van het bedrag van de verwarmingstoelagen die de maand voordien uitbetaald zijn en onder de vorm van een forfaitaire tegemoetkoming om bij te dragen in de werkingskosten van het OCMW.

¹⁵⁴ Huisbrandolie in bulk en aan de pomp, verwarmingspetroleum (type c) in bulk en aan de pomp en propaangas in bulk. Bepaalde verwarmingsbrandstoffen zijn uitgesloten van de maatregel: aardgas (aardgas via aansluiting op het stadsdistributienet) en propaangas in gasflessen en butaangas in gasflessen. Sinds 1 januari 2009 nemen nieuwe maatregelen andere verwarmingsbrandstoffen in aanmerking dan die welke in aanmerking komen voor de verwarmingstoelage.

¹⁵⁵ Voor iedere categorie kan per huishouden slechts één verwarmingstoelage toegekend worden.

¹⁵⁶ In februari 2008 kwam er een vierde categorie tot stand (cf. de programmawet van 27 december 2004 en het koninklijk besluit van 20 februari 2008 strekkende tot verruiming van de doelgroep die een toelage van het Sociaal Stookoliefonds kan genieten). Deze categorie is gebaseerd op het systeem van de MAF. De personen van deze

- personen die een VT genieten (en voldoen aan de inkomensvoorwaarde);
- **Inkomensvoorwaarde:** personen met lage inkomens (het jaarlijks belastbaar inkomen¹⁵⁷ van het huishouden is lager of gelijk aan €16.632,81, verhoogd met €3.079,19 per persoon ten laste);
- personen met schuldenoverlast die genieten van een schuldbemiddeling of van een collectieve schuldenregeling en de verwarmingsfactuur niet kunnen betalen.

Voor de grote hoeveelheden geleverde brandstoffen schommelt het bedrag van de toelage¹⁵⁸.

Prijs per liter vermeld op de factuur	Bedrag van de toelage per liter	Maximumbedrag van de toelage per categorie
< € 1.1400	14¢	€210
>= € 1.1400 en < € 1.1650	15¢	€225
>= € 1.1650 en < € 1.1900	16¢	€240
>= € 1.1900 en < € 1.2150	17¢	€255
>= € 1.2150 en < € 1.2400	18¢	€270
>= € 1.2400 en < € 1.2650	19¢	€285
>= € 1.2650	20¢	€300

Zodra de op de factuur aangerekende prijs, btw inbegrepen, gelijk of hoger is dan de vermelde drempels, wordt de bijdrage vastgelegd.

De maximumtoelage per huishouden bedraagt €300. Er wordt een minimumtoelage verzekerd. Het minimumbedrag is €210 voor een maximale hoeveelheid van 1.500 liter geleverde stookolie per seizoen.

Het Fonds voorziet in een forfaitaire tussenkomst van €210 voor personen die zich verwarmen met aan de pomp gekochte huisbrandolie of lamppetroleum. Eén aankoopbewijs volstaat om recht te hebben op deze toelage. De toekenning van een forfaitaire toelage voor brandstof aan de pomp sluit de toekenning van een toelage voor een levering van brandstof in bulk uit, en omgekeerd.

II.1.8. Fonds ter Reductie van de Globale Energiekost (FRGE)¹⁵⁹

Het FRGE¹⁶⁰ werd op 10 maart 2006 opgericht. Het FRGE heeft tot doel reducties van de globale energiekost te bevorderen door in overleg met de gewesten: (1°) d.m.v. de studie en de verwezenlijking van projecten tussenbeide te komen in de financiering van structurele maatregelen in particuliere woningen die dienen als hoofdverblijfplaats voor de doelgroep van de meest behoeftigen¹⁶¹ en (2°) het verstrekken aan de particulier van goedkope leningen voor structurele maatregelen¹⁶² om reducties van de globale energiekost te bevorderen in particuliere woningen die dienen als hoofdverblijfplaats.

doelgroep moeten zich wenden tot de FOD Economie (dus niet naar het OCMW) als ze een forfaitaire korting willen krijgen op hun verwarmingskosten

¹⁵⁷ Er wordt rekening gehouden met het niet-geïndexeerde K.I. (x 3) van onroerende goederen buiten de gezinswoning.

¹⁵⁸ Het terugbetaalde bedrag hangt af van de gefactureerde prijs van de brandstof: hoe hoger de prijs, hoe groter de tussenkomst.

¹⁵⁹ Cf. www.frge.be, websites van OCMW's en andere.

¹⁶⁰ Het is een NV van publiek recht en een dochtermaatschappij van de Federale Participatie- en Investeringsmaatschappij.

¹⁶¹ De aanvrager is : eigenaar-bewoner, eigenaar-verhuurder of bewoner-huurder.

¹⁶² Volgende werkzaamheden komen in aanmerking en moeten worden uitgevoerd door eengeregistreerd aannemer:

- het plaatsen van dakisolatie;
- het plaatsen van buitenmuurisolatie;
- het plaatsen van spouwmuurisolatie;
- het plaatsen van vloerisolatie;
- het plaatsen van ramen met hoogrendementsbeglazing;
- het plaatsen van een condensatieketel;
- het plaatsen van een kamerthermostaat of thermostatische kranen;
- het uitvoeren van een energieaudit;
- het plaatsen van een zonneboiler;

De geïnteresseerde voor de lening wendt zich tot de 'lokale entiteit' ('LE')¹⁶³. Tussen het Fonds en de LE wordt een samenwerkingsovereenkomst afgesloten met sluitende bepalingen over de rechten en plichten¹⁶⁴. Het maximumbedrag dat de LE aan een particulier kan lenen is €10.000¹⁶⁵ ¹⁶⁶. De interest is standaard 2%. Voor de doelgroep is de lening renteloos. De doelgroep bestaat uit (1°) personen die recht hebben op een VT en verder (2°) (**inkomensvoorwaarde**) mensen die niet tot de eerste categorie behoren, maar die een jaarlijks bruto-belastbaar gezinsinkomen hebben dat lager is dan €16.632,81 verhoogd met €3.079,19 per persoon en laste; (3°) mensen die een schuldbemiddeling of een collectieve schuldregeling genieten en die bovendien niet in staat zijn om hun energiefactuur te betalen; en (4°) mensen die het OCMW sociaal of budgettair begeleidt, wegens betalingsmoeilijkheden, in het bijzonder voor de rekeningen voor gas en elektriciteit.

II.1.9. Vlaamse renovatiepremie¹⁶⁷

De Vlaamse renovatiepremie ondersteunt de eigenaars die een eigen woning wensen te renoveren. Ze kan aangevraagd worden door de bewoner¹⁶⁸ of de verhuurder¹⁶⁹ van een woning¹⁷⁰ ¹⁷¹. Voor eenzelfde woning of bewoner kan binnen een periode van tien jaar slechts één renovatiepremie aangevraagd worden¹⁷².

Om de Vlaamse renovatiepremie te kunnen bekomen moet de bewoner¹⁷³ aan een **inkomensvoorwaarde** voldoen. De inkomensgrens is bepaald op (1) €57.460 voor samenwonenden, te verhogen met €3.220 per persoon ten laste; (2) €57.460 voor alleenstaanden met één persoon ten laste, te verhogen met €3.220 per

- het plaatsen van een gaskachel of gasconvector (type HR+).

¹⁶³ De gemeente duidt in samenspraak met het OCMW de LE aan. De LE kan een autonoom gemeentelijk bedrijf, een sociaal verhuurkantoor (SVK), een netwerkbeheerder of nog een andere instantie zijn. Niet alle gemeenten beschikken op heden over een LE.

¹⁶⁴ Het FRGE vraagt de lokale entiteiten op te treden als een ESCO ('Energy Service Company'), een organisatie die energiediensten aanbiedt, gericht op energiebesparende investeringen. De personen van de doelgroep hebben recht op extra, gratis begeleiding, de 'ESCO-begeleiding' voor het bepalen van de geschikte energiebesparende investering; het zoeken naar een aannemer; het aanvragen van prijsoffertes; het kiezen van een aannemer; het opvolgen van de werken en voor het aanvragen van premies en subsidies.

¹⁶⁵ Hogere bedragen moeten door het Fonds uitdrukkelijk worden toegestaan.

¹⁶⁶ De LE en het OCMW bekijken de mogelijkheden van energiebesparing. Een beslissing over de investeringen wordt vervolgens genomen. Indien het gezin geen eigenaar is van de woning, dan gebeurt dit in samenspraak met de eigenaar. Die wordt altijd maximaal geresponsabiliseerd. Een contract wordt opgemaakt. Vervolgens belast een lokale entiteit een aannemer met de werkzaamheden. De werf wordt opgevolgd, de werken worden opgeleverd en de terugbetaling van de gemaakte kosten kan starten. Op basis (van een deel) de uitgespaarde energiefactuur wordt maand na maand een bedrag terugbetaald, gespreid over maximaal 5 jaar.

¹⁶⁷ Cf. www.wonenvlaanderen.be.

¹⁶⁸ De bewoner is de meerderjarige particulier, en in voorkomend geval de persoon met wie hij gehuwd is of wettelijk of feitelijk samenwoont, die de woning waarop de aanvraag betrekking heeft op de aanvraagdatum zelf bewoont op grond van een zakelijk recht. Er gelden eigendomsbeperkingen voor de bewoner (uiteraard niet voor de verhuurder). We gaan er hier niet op in.

¹⁶⁹ De verhuurder is de meerderjarige particulier, en in voorkomend geval de persoon met wie hij gehuwd is of wettelijk of feitelijk samenwoont, die de woning waarop de aanvraag betrekking heeft met het oog op de onderverhuuring ervan op de aanvraagdatum verhuurt aan een SVK voor de duur van minstens negen jaar.

¹⁷⁰ Het onroerend goed of het deel daarvan dat hoofdzakelijk bestemd is voor de huisvesting van een gezin of alleenstaande. Kamers en studentenkamers worden voor de toepassing van de renovatiepremie niet beschouwd als woning.

¹⁷¹ De woning moet minstens 25 jaar oud zijn en gelegen zijn in het Vlaamse Gewest.

¹⁷² De toekenning van een renovatiepremie heeft gevolgen voor de toekenning van de verbeteringspremie (zie verder). Voor dezelfde woning kan dan gedurende 10 jaar geen verbeteringspremie voor verbeteringswerkzaamheden meer worden toegekend. Men kan binnen deze periode voor dezelfde woning wel nog een verbeteringspremie krijgen voor verbouwingen om overbewoning tegen te gaan, op voorwaarde dat het gaat om facturen die nog niet zijn gebruikt om de renovatiepremie mee te ontvangen. Werden voor de woning waarvoor een renovatiepremie wordt aangevraagd reeds verbeteringspremies ontvangen, dan kan de renovatiepremie nog bekomen worden. De verbeteringspremies die de voorbije drie jaar voor de woning werden aangevraagd (en ontvangen), worden in mindering gebracht van de renovatiepremie.

¹⁷³ Voor de verhuurder geldt geen inkomensgrens.

persoon ten laste vanaf de tweede en (3) €40.220 voor alleenstaanden. Er wordt gekeken naar het (gezamenlijk) belastbaar inkomen van het derde jaar dat voorafgaat aan de aanvraagdatum¹⁷⁴.

De renovatiepremie wordt berekend o.b.v. voorgelegde facturen. De totale kostprijs van de werkzaamheden die in aanmerking kunnen worden genomen, moet minstens €10.000 bedragen, exclusief btw. Er komen acht categorieën van werkzaamheden in aanmerking¹⁷⁵. Voor elke categorie is er een maximaal bedrag exclusief btw waarvoor er facturen aanvaard kunnen worden¹⁷⁶.

De renovatiepremie bedraagt nooit meer dan €10.000. Afhankelijk van het inkomen bedraagt de premie 20% of 30% van de goedgekeurde facturen.

De premie bedraagt 30% van de goedgekeurde facturen (1) als de aanvraag wordt ingediend als bewoner die voldoet aan een bijkomende **inkomensvoorwaarde**: het gezamenlijk belastbaar inkomen van het derde jaar voor de aanvraag mag niet meer bedragen dan €28.730 te verhogen met €1.500 per persoon ten laste (lig het inkomen hoger dan deze grens, dan bedraagt de premie 20% van de goedgekeurde facturen); (2) als de aanvraag wordt ingediend als verhuurder (de woning moet voor minstens 9 jaar verhuurd worden via een SVK).

II.1.10. Vlaamse verbeteringspremie¹⁷⁷

De Vlaamse verbeteringspremie is een premie voor wie zijn woning¹⁷⁸ wil verbeteren of uitbreiden omdat ze niet meer aan de kwaliteitsnormen voor een woning in Vlaanderen voldoet.

De verbeteringspremie kan toegekend worden (1) als verbeteringswerkzaamheden uitgevoerd werden aan de woning en (2) wanneer de woning verbouwd werd om overbewoning te verhelpen.

De verbeteringspremie kan worden aangevraagd als bewoner¹⁷⁹ of verhuurder¹⁸⁰.

In een periode van tien jaar (vanaf de aanvraag van de eerste premie) kan per persoon en per woning maximaal drie keer een verbeteringspremie en/of aanpassingspremie worden aangevraagd. Elke aanvraag moet dan betrekking hebben op een ander onderdeel van verbeterings- of aanpassingswerken.

Inkomensvoorwaarde¹⁸¹: het aan de personenbelasting onderworpen inkomen van de bewoner en de persoon met wie hij of zij wettelijk of feitelijk samenwoont mag niet meer bedragen dan €28.730, te verhogen met €1.500 per persoon ten laste. Het maximuminkomen van de verhuurder en de persoon met wie hij of zij wettelijk of feitelijk samenwoont bedraagt €57.460, zonder verhoging voor personen ten laste.

Er moeten facturen worden voorgelegd voor een bedrag (inclusief btw) dat minstens het dubbele is van de premie.

Het bedrag van de verbeteringspremie wordt vastgesteld per bouwonderdeel¹⁸². Heel wat lokale besturen bieden een aanvullende verbeteringspremie aan.

¹⁷⁴ Voor renovatiepremies die worden aangevraagd in 2013 wordt dus het belastbaar inkomen van 2010 in aanmerking genomen.

¹⁷⁵ Binnen de categorieën zijn er dan nog werken die wel en niet in aanmerking worden genomen.

¹⁷⁶ Funderingen en muren, draagvloeren, daken, buitenschrijnwerk (voor elk van deze werken facturen voor maximum €15.000); Centrale verwarming (facturen voor maximum €7.500); elektriciteit, sanitaire installaties, en trappen (facturen voor maximum €3.750). Indien in 2013 een aanvraag wordt ingediend met facturen voor buitenschrijnwerk die dateren vanaf 1 januari 2012, zal de premie verhoogd worden met 10% op het bedrag van de aanvaarde facturen buitenschrijnwerk als het buitenschrijnwerk voldoet aan bepaalde waarden.

¹⁷⁷ Cf. www.wonenvlaanderen.be.

¹⁷⁸ De woning moet in het Vlaamse Gewest gelegen zijn, als hoofdverblijfplaats bewoond worden en minstens 20 jaar oud zijn (deze voorwaarde vervalt als de verbeteringspremie betrekking heeft op het verbouwen van een woning om overbewoning te verhelpen). Voor aanvragen vanaf 1 januari 2014 wordt de ouderdomsvoorwaarde opgetrokken tot 25 jaar.

¹⁷⁹ De bewoner is de meerderjarige particulier, en in voorkomend geval de persoon met wie hij gehuwd is of wettelijk of feitelijk samenwoont, die de woning waarop de aanvraag betrekking heeft op de aanvraagdatum zelf bewoont op grond van een zakelijk recht of een huurovereenkomst hebt voor meer dan drie jaar.

¹⁸⁰ De verhuurder is de meerderjarige particulier, en in voorkomend geval de persoon met wie hij gehuwd is of wettelijk of feitelijk samenwoont, die de woning waarop de aanvraag betrekking heeft verhuurt aan een SVK voor minstens negen jaar.

¹⁸¹ Er wordt gekeken naar het belastbaar inkomen van het derde jaar dat voorafgaat aan de aanvraagdatum.

¹⁸² Dakwerken (€1.250); buitenschrijnwerk (€1.250); sanitaire installatie (€750); elektrische installatie (€750); gevelwerken (€1.500);

II.1.11. Verzekering gewaarborgd wonen¹⁸³

De verzekering gewaarborgd wonen is een gratis verzekering die een werkende voor 10 jaar kan afsluiten als deze persoon een hypothecaire lening is aangegaan om een woning te bouwen, te kopen of te renoveren. De Vlaamse overheid betaalt de verzekeringspremie. Wordt de verzekerde tijdens deze periode onvrijwillig werkloos of arbeidsongeschikt, dan kan hij of zij na een wachttijd van drie maanden gedurende maximaal drie jaar¹⁸⁴ een tegemoetkoming in de aflossing van de hypothecaire lening ontvangen van maximaal €500 of €600 per maand^{185 186}.

De door de kredietinstelling waar de lening werd afgesloten geschatte verkoopwaarde van de woning mag niet meer bedragen dan €320.000. (€368.000 in de gemeenten van het arrondissement Halle-Vilvoorde en in enkele gemeenten van het arrondissement Leuven).

De verzekerde moet voor minstens €50.000 geleend hebben om een woning gelegen in het Vlaams Gewest te bouwen, te kopen of te kopen en renoveren. Leningen die uitsluitend dienen voor renovatiewerken komen maar in aanmerking vanaf €25.000. De kandidaat-verzekerde mag nog niet genoten hebben van een verzekering gewaarborgd wonen voor dezelfde woning.

Er mag niet meer dan 1 jaar verstreken zijn tussen de eerste kapitaalsopname en de indiening van de aanvraag tot het bekomen van de gratis verzekering.

Op het tijdstip van de aanvraag moet de kandidaat volledig arbeidsgeschikt zijn en ook een beroepsactiviteit uitoefenen, hetzij als werknemer met een contract van onbepaalde duur (minstens in een deeltijdse betrekking) waarvan de proefperiode al voltooid is, hetzij als werknemer met een tijdelijk contract waarvan minstens een jaar bij de huidige werkgever (contracten in het kader van uitzendarbeid komen niet in aanmerking), of als zelfstandige, als de betrokkene de zelfstandige activiteit al minstens één jaar in hoofdberoep uitoefent. De kandidaat-verzekerde moet gedurende twaalf maanden, die aan de datum van de verzekeringsaanvraag voorafgaan, ononderbroken gewerkt hebben (met uitzondering van een of meerdere infectieziekten van beperkte duur (vb. griep) en/of het wettelijk zwangerschapsverlof).

Op het ogenblik van de aanvraag mag geen arbeid verricht worden met toestemming van de medisch adviseur van het ziekenfonds.

Inkomenvoorwaarden: er gelden geen inkomensgrenzen, behalve als wordt geleend voor nieuwbouw waarvoor de bouwvergunning vóór 1 januari 2012 werd aangevraagd. Enkel wanneer het peil van het primair energieverbruik van de woning hoger is dan E70, gelden er nog inkomensgrenzen. De verzekering kan in dat

behandelen van optrekkend muurvocht (€750); werkzaamheden om de risico's op CO-intoxicatie te verhelpen: de plaatsing van een waterverwarmingstoestel op gas met gesloten verbrandingsruimte (€250); de plaatsing van maximaal drie verwarmingstoestellen met gesloten verbrandingsruimte, of het vervangen van een bestaande centrale verwarmingsketel door een hoogrendements-verwarmingsetel met het label HR+, HR Top, Optimaz of Optimaz Elite (€250 per toestel); de installatie van of omschakeling naar centrale verwarming (€1.000); het bouwen, verbouwen, herstellen of aanpassen van een rookkanaal (€500). Voor de verbouwingswerken om overbewoning te verhelpen: 50% van het bedrag van de voorgelegde facturen, btw inbegrepen, afgerond tot op het lagere tiental. De premie bedraagt maximaal €1.250, en minimaal €600.

¹⁸³ Cf. www.wonenvlaanderen.be.

¹⁸⁴ In het geval van arbeidsongeschiktheid zal de verzekeringsmaatschappij gedurende een periode van maximum 36 opeenvolgende maanden tussenkomen. In het geval van onvrijwillige werkloosheid zal de verzekeringsmaatschappij gedurende een periode van maximum 18 opeenvolgende maanden tussenkomen. Om in aanmerking te komen voor een nieuwe periode van tussenkomst, moet vooraf aangetoond worden dat de verzekerde gedurende tenminste 3 maanden opnieuw aan het werk is geweest.

¹⁸⁵ Het maximum bedrag van €600 kan enkel toegekend worden aan mensen die een woning hebben gebouwd waarvan het peil van primair energieverbruik lager of gelijk is aan de E70 norm en een belastbaar inkomen hebben dat lager of gelijk is aan de inkomenvoorwaarden. Er wordt rekening gehouden met het aan de personenbelasting onderworpen inkomen vermeld in het laatste aanslagbiljet.

¹⁸⁶ Dit kan minder zijn afhankelijk van het werkelijk geleden inkomensverlies, de maandelijkse afbetaling en de duur van de periode dat beroep werd gedaan op de tegemoetkoming van de verzekeraar. In het eerste jaar is de tegemoetkoming beperkt tot 70% van het afbetalingsbedrag. Vanaf het tweede jaar wordt 56% van het afbetalingsbedrag ontvangen. Vanaf het derde jaar is dat nog 42%.

geval alleen worden toegestaan wanneer het gezamenlijk belastbaar inkomen vermeld op het laatste aanslagbiljet¹⁸⁷ niet meer bedraagt dan:

- €40.220 voor een alleenstaande;
- €57.460 voor wettelijk of feitelijk samenwonenden, te verhogen met €3.220 per persoon ten laste;
- €57.460 voor een alleenstaande persoon met een persoon te laste, te verhogen met €3.220 per persoon ten laste vanaf de tweede persoon ten laste.

II.1.12. Vlaamse tegemoetkoming in de huurprijs: huursubsidie en installatiepremie¹⁸⁸

De tegemoetkoming in de huurprijs ondersteunt huurders met een laag inkomen die verhuizen van een slechte, onaangepaste woning naar een goede, aangepaste woning. Ook wie verhuist van een private huurwoning naar een woning verhuurd door een SVK kan de tegemoetkoming aanvragen. De tegemoetkoming bestaat uit twee delen: enerzijds een periodieke huursubsidie¹⁸⁹, anderzijds een eenmalige installatiepremie.

Wie de tegemoetkoming wenst aan te vragen moet voldoen aan een aantal voorwaarden.

Wat betreft de **inkomensvoorwaarde**: deze mag niet meer bedragen dan €16.720 (som van het aan de personenbelasting onderworpen inkomen, alsook van de niet-belastbare vervangingsinkomsten van de aanvrager (huurder) en van de inwonende gezinsleden). Er wordt gekeken naar het inkomen van het derde jaar dat voorafgaat aan de aanvraagdatum. Er kunnen geen uitzonderingen gemaakt worden op deze voorwaarde. Ligt dat inkomen boven het maximum maar dat van een recenter jaar eronder, dan zal er toch met het eerste inkomen rekening gehouden worden. Wel mag dat inkomen per persoon ten laste op de aanvraagdatum met €1.500 verminderd worden.

Er zijn vier mogelijkheden waarbinnen een tegemoetkoming in de huurprijs kan worden aangevraagd¹⁹⁰.

De maximale huurprijs van de nieuwe woning mag een bepaald bedrag niet overschrijden, dit in functie van de gezinssamenstelling¹⁹¹. De huursubsidie wordt bepaald o.b.v. het inkomen, wordt maximaal gedurende negen jaar uitbetaald en neemt af in de loop van die periode.

- Jaar 1 en 2 – Het inkomen van het derde jaar voor de aanvraagdatum bedraagt:
 - o maximaal €16.720: de huursubsidie is gelijk aan €15 per maand;
 - o maximaal €14.250: de huursubsidie is gelijk aan €12,50 per maand;
 - o maximaal €10.350: de huursubsidie is gelijk aan €20 per maand.
- Jaar 3 en 4 – Het inkomen van het derde jaar voor de aanvraagdatum bedraagt:
 - o maximaal €16.720: de huursubsidie is gelijk aan €9 per maand;
 - o maximaal €14.250: de huursubsidie is gelijk aan €18 per maand;
 - o maximaal €10.350: de huursubsidie is gelijk aan €18 per maand.
- Jaar 5 en 6 – Het inkomen van het derde jaar voor de aanvraagdatum bedraagt:
 - o maximaal €16.720: de huursubsidie is gelijk aan €69 per maand;
 - o maximaal €14.250: de huursubsidie is gelijk aan €10,50 per maand;
 - o maximaal €10.350: de huursubsidie is gelijk aan €18 per maand.
- Jaar 7, 8 en 9 – Het zevende, achtste en negende jaar ontvangt de gerechtigde een huursubsidie die berekend wordt o.b.v. het inkomen van het derde jaar na de aanvraagdatum. De tegemoetkoming bedraagt dan €69 per maand als het inkomen niet hoger is dan het dan geldende maximum, en €414 per jaar als dat wel het geval is.

Uitzonderingen op de uitbetalingstermijn van 9 jaar:

¹⁸⁷ Indien de lening door meer dan één persoon werd afgesloten, wordt bij de bepaling van het inkomen rekening gehouden met het belastbaar inkomen van alle personen die in de woning waarop de hypothecaire lening betrekking heeft wonen of zullen wonen.

¹⁸⁸ Cf. www.wonenvlaanderen.be.

¹⁸⁹ Het is als dusdanig een verhuispremie.

¹⁹⁰ Dit is bijvoorbeeld het geval als de burgemeester een woning onbewoonbaar heeft verklaard, of overbewoond of ongeschikt, enz.

¹⁹¹ De maximale huurprijs van de nieuwe huurwoning bedraagt: €560 zonder personen ten laste; €599,20 als er één persoon ten laste is; €638,40 als er twee personen ten laste zijn; €677,60 als er drie ten laste zijn; €716,80 als er vier of meer personen ten laste zijn.

- als het inkomen van het jaar voor de aanvraagdatum meer bedraagt dan €16.720, dan ontvangt de gerechtigde de huursubsidie enkel gedurende de eerste twee jaar;
- als de gerechtigde bejaard of gehandicapt is ontvangt hij levenslang het bedrag van de huursubsidie zoals vastgesteld tijdens de eerste twee jaar. Dit op voorwaarde dat zijn inkomen van het jaar voor de aanvraagdatum niet meer bedraagt dan €16.720, en zolang hij in een conforme en aangepaste huurwoning blijft wonen. Deze mogelijkheid geldt enkel voor de huurder zelf, niet voor andere inwonende bejaarde of gehandicapte gezinsleden.

De eenmalige installatiepremie¹⁹² bedraagt drie maal de maandelijkse huursubsidie tijdens jaar 1 en 2.

De tegemoetkoming in de huurprijs is dus een verhuispremie.

II.1.13. Vlaamse huurpremie voor kandidaat-huurders van een sociale woning

Gezinnen met een heel laag inkomen die al vijf jaar of langer wachten op een sociale woning en in een private huurwoning wonen, kunnen in aanmerking komen voor een maandelijkse huurpremie.

Om in aanmerking te komen moet de betrokkene ononderbroken vijf jaar ingeschreven zijn voor een sociale huurwoning bij een sociale huisvestingsmaatschappij (SHM), werkzaam is in diens gemeente.

Inkomensvoorwaarde: de betrokkene mag niet over een inkomen beschikken (som van het aan de personenbelasting onderworpen inkomen, alsook van de niet-belastbare bijstandsinkomsten van de huurder en van de inwonende gezinsleden) hoger dan €16.720 verhoogd met €1.500 per persoon ten laste.

De huurpremie wordt berekend o.b.v. de huurprijs van de woning die de aanvrager betreft en het aantal personen dat hij en zijn eventuele partner ten laste hebben.

Is de huurprijs	Berekening maandelijkse huurpremie
minder dan €360	(huurprijs gedeeld door 3) + (aantal personen ten laste x €20)
€360 of meer	€120 + (aantal personen ten laste x €20)

De betaalde huurprijs mag niet hoger liggen dan €50¹⁹³. Per persoon ten laste tot en met de vierde wordt €39,20 bij dat bedrag geteld.

II.1.14. Sociale huurwoning¹⁹⁴

Huren via een sociale huisvestingsmaatschappij (SHM)

Om huurder te kunnen worden van een sociale woning moet men zich kandidaat stellen bij een SHM die overgaat tot inschrijven in het inschrijvingsregister. De kandidaat moet aan voorwaarden voldoen. **De inkomensvoorwaarde:** de bovengrenzen voor het netto-belastbaar inkomen zijn €22.883 voor een alleenstaande zonder personen ten laste; €24.800 voor een alleenstaande gehandicapte en €34.323, vermeerderd met €1.955 per persoon ten laste, in andere gevallen.¹⁹⁵

De maandhuur voor een sociale woning wordt berekend a.d.h.v. de volgende formule: $1/55 \times \text{geïndexeerd inkomen}^{196} \text{ minus de patrimoniumkorting}^{197} \text{ minus de gezinskorting}^{198, 199}$.

¹⁹² De dakloze die van het OCMW een installatiepremie heeft ontvangen heeft geen recht meer op de Vlaamse installatiepremie.

¹⁹³ In bepaalde steden en gemeenten mag de maximum huurprijs 10% hoger liggen. Concreet gaat het om de gemeenten in Vlabinvestgebied. Ook in de 13 centrumsteden mag de maximum huurprijs 10% hoger liggen.

¹⁹⁴ Cf. www.wonenvlaanderen.be en www.vmsw.be.

¹⁹⁵ De inkomensgrenzen werden begin mei 2013 opgetrokken. Er komen 39.000 Vlamingen meer in aanmerking voor een sociale woning, dat zijn er nu ongeveer 250.000 in totaal. Een VRT-reportage had eerder een ernstige werkloosheidsval aan het licht gebracht (<http://www.deredactie.be/cm/vrtnieuws/mediatheek/programmas/terzake/2.20448/2.20449/1.1253392>) die minister Van den Bossche wou wegwerken (cf. o.m. Het Laatste Nieuws van 3 mei 2013).

¹⁹⁶ Het geïndexeerde inkomen bedraagt minstens het leefloon. Voor de huurprijs van 2013 wordt het inkomen van 2010 in aanmerking genomen, geïndexeerd naar juni 2012. Voorbeeld uitgewerkt door de Vlaamse Maatschappij voor Sociaal Wonen (VMSW): 'indien uw inkomen in 2010 €12.000 was, betaalt u maximaal €230,29 huur per maand (12.666 gedeeld door 55)' (sic).

Huren via het Vlaams woningfonds

Het Vlaams Woningfonds verhuurt sociale woningen aan grote gezinnen. De gezinssamenstelling speelt een belangrijke rol bij het toewijzen van een huurwoning: een woning geschikt voor zes personen (rationele bezetting van de woning) wordt bij voorrang toegewezen aan een gezin dat zes personen telt.

Er zijn diverse huurvoorwaarden. De **inkomensvoorwaarde** (netto-belastbaar inkomen en de gezinslast van de huurder) houdt op vandaag een maximum van €30.350 verhoogd met €1.696 per persoon ten laste in.

Huren via een sociaal verhuurkantoor (SVK)²⁰⁰

Een SVK huurt woningen en appartementen om deze te kunnen verhuren als een sociale huurwoning.

De nadruk ligt op het oplossen van acute problemen voor mensen met de laagste inkomens.

Sinds januari 2008 vallen de SVK's onder het kaderbesluit sociale huur. Bijgevolg dienen de kandidaten aan dezelfde voorwaarden van sociaal huren via een SHM te voldoen, dus ook wat de inkomensgrenzen betreft.

Huren in de Vlaamse rand rond Brussel via Vlabinvest²⁰¹

Gezinnen en alleenstaanden met een klein tot middelgroot inkomen worden geholpen om betaalbare woongelegenheden te vinden opdat ze in de Vlaamse rand rond Brussel zouden kunnen blijven wonen.

Naast andere (o.a. eigendoms-)voorwaarden gelden de volgende **inkomensvoorwaarden**:

Huur	
Alleenstaande zonder persoon ten laste	€33.302
Alleenstaande met ernstige handicap	€48.291
Anderen	€48.291
Per persoon ten laste te verhogen met	€3.347

II.1.15. Vlaamse Woonlening²⁰²

Personen die aan de voorwaarden (betreffende inkomen, eigendom, leeftijd en solvabiliteit) voldoen kunnen een sociale lening²⁰³ (Vlaamse Woonlening) bij de VMSW aanvragen voor de aankoop van een sociale koopwoning, de renovatie met aankoop van een woning, renovatie, verbetering of aanpassing van de eigen woning, het bouwen van een eigen woning. Er kunnen ook bijkomende kredieten bekomen worden als de betrokkene al een lening van de VHM/VMSW heeft.²⁰⁴

Inkomensvoorwaarden: het netto-belastbaar inkomen moet voor een alleenstaande min. €8.420 en mag max. €33.660 en voor een gezin van min. 2 personen min. €8.420 en max. €50.500. Het maximum wordt verhoogd met €3.370 per persoon ten laste.

¹⁹⁷ Voor de berekening van de patrimoniumkorting gaat men uit van de marktwaarde van de woning. De marktwaarde is gelijk aan de huurprijs van een woning van hetzelfde type, ouderdom en onderhoud op de private markt. Afhankelijk van de marktwaarde, kan nog een korting gegeven van max. €131 (lage marktwaarde) en min. €0 (hoge marktwaarde).

¹⁹⁸ De gezinskorting bedraagt €17 per persoon ten laste. Voorbeeld verder uitgewerkt door de VMSW (zie hoger): 'Als u twee kinderen heeft, betaalt u in ons voorbeeld dan nog €196,29 (€230,29 min €34)'.

¹⁹⁹ De huurder betaalt dus nooit meer dan 1/55 van het inkomen, maar nooit meer dan de 'basishuurprijs'. Op het moment dat de huurovereenkomst wordt afgesloten, wordt de marktwaarde in het contract vastgelegd. Vanaf dan wordt dit de basishuurprijs genoemd. Deze basishuurprijs wordt jaarlijks geïndexeerd. Het laagste van beide is dus het maximum. Er is ook een minimale huurprijs. O.b.v. de marktwaarde betaalt een gezin met een heel laag inkomen nooit minder dan €114 (onderhevig aan indexering) per maand voor de goedkopere sociale huurwoningen en €227 euro (onderhevig aan indexering) voor de duurdere woningen. Bij uitzondering is er een toegestane overgangshuurprijs voorzien.

²⁰⁰ Cf. www.wonenvlaanderen.be.

²⁰¹ Cf. www.vlabinvest.be.

²⁰² Cf. www.vmsw.be.

²⁰³ Aan een rentevoet tussen 1,22% en 3,05% in augustus 2013 (hoe lager het inkomen, hoe voordeliger de rente).

²⁰⁴ Voor de modaliteiten verwijzen we naar de website van de VMSW.

De rentevoet is afhankelijk van de marktrente, het inkomen, de gezinstoestand, de verrichting en de ligging van de woning.

II.1.16. Sociale lening bij het Vlaams Woningfonds²⁰⁵

Gezinnen met minstens één kind ten laste kunnen een sociale hypothecaire lening bekomen van het Vlaams Woningfonds voor de aankoop van een woning, een nieuwbouw en werken aan een woning²⁰⁶.

Inkomensvoorwaarde: het netto-belastbaar inkomen bedraagt maximaal €5.870 voor een gezin met één kind ten laste (een ernstig gehandicapt kind telt als twee kinderen ten laste), verhoogd met €3.370 per bijkomende persoon ten laste. Het maximum leningsbedrag is afhankelijk van de verrichting (bijv. bij aankoop: 95% van de verkoopwaarde of de aankoopprijs (de laagste waarde telt) van de woning/het appartement). De rentevoet wordt berekend in functie van het netto-belastbaar inkomen, aantal kinderen/personen ten laste en de ligging van de woning/het appartement. Gezinnen met één kind lenen vanaf 2%, gezinnen met minstens twee kinderen lenen vanaf 1,50% (vast). De maximum rentevoet bedraagt momenteel 3,05% (de referentierentievoet). De rentevoet kan verminderen of verhogen naargelang de ligging van het goed.

II.1.17. Sociale koopwoning

Sociale koopwoning of bouwgrond via een sociale huisvestingsmaatschappij (SHM)

Mensen met een lager inkomen komen in aanmerking voor de aankoop van een sociale koopwoning of kavel. De **inkomensvoorwaarden** houden in dat het inkomen op de referentiedatum niet lager mag zijn dan €8.370 en niet hoger zijn dan:

- o €33.450 voor alleenstaanden;
- o €50.170 voor gehuwden en wettelijk of feitelijk samenwonenden. Dit bedrag wordt verhoogd met €3.340 per persoon ten laste;
- o €50.170 voor alleenstaanden met één persoon ten laste. Dit bedrag wordt verhoogd met €3.340 per persoon ten laste vanaf de tweede persoon ten laste;
- o als het inkomen minder dan €8.370 bedraagt wordt het inkomen van het jaar nadien of eventueel zelfs van het lopende jaar in aanmerking genomen;

Sociale koopwoning via Vlabinvest²⁰⁷

Om in aanmerking te komen als Vlabinvest-kandidaat moet aan een aantal voorwaarden worden voldaan.

Inkomensvoorwaarden: de som van de aan de personenbelasting onderworpen inkomsten en van de niet-belastbare vervangingsinkomens van alle gezinsleden van de kandidaat-koper mogen niet hoger zijn dan:

Alleenstaande zonder persoon ten laste	€39.963
Alleenstaande met ernstige handicap	€43.309
Anderen	€56.619
Per persoon ten laste te verhogen met	€3.347
Minimuminkomen van de kandidaat	€7.558

²⁰⁵ Cf. <http://www.vlaamswoningfonds.be>.

²⁰⁶ Het Vlaams Woningfonds kent hypothecaire leningen toe voor de aankoop van een woning of appartement, een nieuwbouw, werken aan een woning of appartement (dit kan ook in tweede rang). Ook de aankoop van een bouwgrond behoort tot de mogelijkheden. Het fonds kan een bestaande bezwarende hypothecaire lening (uitgezonderd VMSW-leningen) overnemen op voorwaarde dat die destijds voor huisvestingsdoeleinden diende én dat de terugbetalingslasten minstens 50% van het gemiddeld maandelijks netto-inkomen van het voorbije kalenderjaar van de aanvragers bedragen. Ook om de gedwongen verkoop van de woning te vermijden kan een overname van de lening worden toegestaan. De woning of het appartement mag inzake verkoopwaarde bepaalde grenzen niet overschrijden, verder moet het maximum volume van de woning/ het appartement alleen bij nieuwbouw of terugbetaling van schuld (die diende om de woning/het appartement te bouwen) beperkt zijn o.b.v. het aantal kinderen. Het maximum leningsbedrag is afhankelijk van de verrichting.

²⁰⁷ Cf. www.vlabinvest.be.

II.1.18. Juridische tweedelijnsbijstand²⁰⁸

Bijstand die wordt verleend aan een natuurlijke persoon in de vorm van een omstandig juridisch advies, bijstand en vertegenwoordiging, al dan niet in het kader van een procedure. Rechtzoekenden komen in aanmerking voor kosteloze bijstand²⁰⁹ voor zover het inkomen zich situeert onder bepaalde inkomensgrenzen.

Alleenstaand		
Volledige kosteloosheid	max. € 928,00 netto/maand	
Gedeeltelijke kosteloosheid	tussen € 928,00 en € 1.191,00 netto/maand	
Gehuwd, samenwonend of alleenstaand met persoon ten laste		
Volledige kosteloosheid	max. € 1.191,00 netto/maand (=gezinsinkomen)	
Voorbeeld	1 persoon	€ 1.351,27
	2 personen	€ 1.511,54
	3 personen	€ 1.671,81
Gedeeltelijke kosteloosheid	tss € 1.191,00 en € 1.454,00 netto/maand (=gezinsinkomen)	
Voorbeeld	1 persoon	€ 1.614,27
	2 personen	€ 1.774,54
	3 personen	€ 1.934,81
(+ 15% van € 1.068,45 = € 160,27 pp ten laste)		

Wordt vermoed onvermogen te zijn, de rechtzoekende:

- die bedragen geniet uitgekeerd als leefloon of als maatschappelijke bijstand;
- die bedragen geniet uitgekeerd als gewaarborgd inkomen voor bejaarden;
- die een vervangingsinkomen voor gehandicapten geniet;
- die een kind ten laste heeft dat gewaarborgde kinderbijslag geniet;
- die huurder van een sociale woning is en huur betaalt die overeenkomt met de helft van de basishuur;
- die minderjarig is;

De staat van onvermogen kan ook weerlegbaar vermoed worden voor bepaalde categorieën.

II.1.19. Lokale IGR's: gemeenten en provincies

Gemeenten en provincies bieden eveneens premies aan.

We vermelden dat de stad Antwerpen bijvoorbeeld een extra premie voor dakisolatie aangebracht door een aannemer voorziet bovenop deze van de netbeheerder, die 50% hoger ligt voor beschermde klanten²¹⁰. De

²⁰⁸ Cf. www.advocaat.be.

²⁰⁹ Minister van Justitie Turtelboom wil een remgeld invoeren voor de 'pro-deo advocaat'. Het gaat om tien euro om een advocaat in de arm te nemen en twintig tot dertig euro per procedure die hij opstart. Om in beroep te gaan na een vonnis, moet er opnieuw remgeld worden betaald. Hiertegen is er veel protest in de juridische wereld (cf. De Standaard van 27 juni 2013).

²¹⁰ De beschermde klanten behoren tot de categorie van residentiële beschermde klanten met een laag inkomen of bevinden zich in een kwetsbare situatie. Het gaat dan om iedere eindafnemer die kan bewijzen dat hijzelf of iedere persoon die onder hetzelfde dak leeft, geniet van een beslissing tot toekenning van: een leefloon; het gewaarborgd inkomen voor bejaarden; een tegemoetkoming aan gehandicapten ingevolge een blijvende arbeidsongeschiktheid (AO) van ten minste 65%; een IVT aan gehandicapten; een IT aan gehandicapten behorende tot de categorieën II, III of IV; een tegemoetkoming voor hulp aan bejaarden; een tegemoetkoming voor hulp van derden; een financiële steun verstrekt door een OCMW aan een persoon die is ingeschreven in het vreemdelingenregister met een machtiging tot verblijf voor onbepaalde tijd en die omwille van zijn nationaliteit niet kan beschouwd worden als een gerechtigde op maatschappelijke integratie. Zij komen in aanmerking voor de toepassing van de sociale tarieven (de sociale maximumprijs elektriciteit en gas) die zesmaandelijks door de CREG berekend worden. Dit gebeurt op basis van de laagste commerciële tarieven van de leveranciers van aardgas en elektriciteit op dat moment. Het sociaal tarief voor aardgas en/of elektriciteit is een gunstiger tarief dan normaal wordt betaald. Bij alle energieleveranciers of netbeheerders is de sociale maximumprijs dezelfde. Elke leverancier of netbeheerder is verplicht het sociaal tarief toe te kennen aan degene die erop gerechtigd is.

stad Gent biedt enkel aan beschermde klanten een premie tot €800 voor de plaatsing van een condensatieketel. Nog in Gent ontvangen gezinnen waarvan één of meerdere personen recht hebben op een VT per post automatisch een bon voor de gratis huisvuilzakken of extra ophaalkrediet. De omvang van de bon of extra ophaalkrediet hangt af van de gezinsgrootte. Een in aanmerking komende Gentenaar ontvangt een bedrag van €39, indien deze als alleenstaande ingeschreven is en een bon van €58,50 indien hij/zij als referentiepersoon één persoon ten laste heeft en een bon of ophaalkrediet van €78, indien de betrokkene als referentiepersoon meerdere personen ten laste heeft. De stad Leuven voorziet een verbeteringspremie voor dezelfde werken als deze gesubsidieerd door het Vlaams Gewest, onder dezelfde voorwaarden, voor zover de aanvrager ook nog voldoet aan een aantal extra voorwaarden en indien het inkomen van de aanvrager lager ligt dan het maximum voor de toekenning van een huursubsidie dan kan de premie van de stad verdrievoudigd worden.

De Provincie Oost-Vlaanderen bijvoorbeeld kan aan eigenaar-bewoners en eigenaar-niet-bewoners met een beperkt inkomen subsidies verlenen voor de aansluiting van woningen, dienstig als hoofdverblijfplaats, op het openbaar waternet. Het gezamenlijk belastbaar inkomen van 2 jaar voor de aanvraag overschrijdt de €36.133,95 niet; verhoogd met 5% voor elke persoon ten laste (10% per persoon met een handicap ten laste). Na aftrek van een mogelijke tussenkomst van de EU, het Gewest en of de gemeente subsidieert de Provincie Oost-Vlaanderen 1/3 van de aanleg- en aansluitingskosten. De provinciale subsidie bedraagt hoogstens € 1.000 per aangesloten woning. Er is ook nog de Oost-Vlaamse aanvullende lening voor het kopen, bouwen of verbeteren van een woning. Het gezamenlijk belastbaar inkomen van 3 jaar geleden mag niet hoger zijn dan €36.762 voor een alleenstaande en €49.016 indien de betrokkene een gezin heeft of samenwoont. De inkomensgrens wordt verhoogd met 5% per persoon ten laste (10% per persoon met een handicap ten laste) en nog eens 5% als het jongste kind in het gezin geen vier jaar oud is of indien de kandidaat-ontlener minder dan vier jaar gehuwd of samenwonend is. Maximaal wordt €10.000 geleend, verhoogd met €250 per persoon ten laste. De geschatte verkoopwaarde van de woning mag niet hoger liggen dan €176.000.

II.1.20. IGR's van netbeheerders

De beide netbeheerders Eandis en Infrac bieden sociale voordelen o.b.v. IGR's, m.a.w. geven zij in bepaalde gevallen premies met betere voorwaarden aan hun beschermde klanten. Enkele voorbeelden:

- Premies voor het bouwen van een woning of appartement met een norm inzake het energieprestatiepeil. Voor beschermde afnemers worden premiebedragen met 20% verhoogd.
- Premie voor een condensatieketel op aardgas en een premie voor een condensatieketel op stookolie voor beschermde afnemers.
- Premie voor een warmtepomp. Voor beschermde afnemers wordt het premiebedrag met 20% verhoogd.
- Premie voor een zonneboiler. Voor beschermde afnemers wordt het premiebedrag met 20% verhoogd.

Beschermde klanten in het Vlaams gewest hebben jaarlijks recht op één kortingbon van €150 die ze kunnen gebruiken voor de aankoop van een A+, A++ koelkast of AAC wasmachines.

- In 2012 werden de premies van Eandis en deze van Vlaanderen samengesmolten tot één premie.
- Premie voor dakisolatie: het premiebedrag voor dak- of zoldervloerisolatie varieert naargelang een aantal parameters en of de werken door een aannemer (€3,5/m² tot €8/m², max. van €720 tot €960), dan wel doe-het-zelf (€3/m² tot €4/m², max. van €360 tot €480) werden uitgevoerd. Voor beschermde afnemers wordt het premiebedrag met 20% verhoogd.
- Premie voor een condensatieketel op aardgas en een premie voor een condensatieketel op stookolie, enkel voor beschermde afnemers. De premie bedraagt €800 per individuele condensatieketel op aardgas, propaan of stookolie.
- Premie voor hoogrendementsbeglazing: De premie voor de vervanging van enkel glas door hoogrendementsbeglazing bedraagt €12/m² met een max van €300; de premie voor de vervanging van enkel glas of dubbel glas door hoogrendementsbeglazing bedraagt €15/m² met een max. van €375. Voor beschermde afnemers wordt het premiebedrag met 20% verhoogd.

II.2. De maatschappelijke gevolgen van de proliferatie van IGR's

Op zich houden IGR's niet allen een even groot gevaar in en hebben ze niet elk hetzelfde potentieel om mensen in de armoedeval gevangen te houden. De marginale druk van elk afzonderlijk voordeel is niet altijd even hoog. Zo hebben éénmalige tegemoetkomingen (bijv. een verbeteringspremie) of voordelen die slechts

na verloop van een bepaalde tijd door eenzelfde aanvrager opnieuw bekomen kunnen worden, minder invloed dan recurrent toegekende voordelen. De impact zal bij eenmalige subsidies echter wel afhangen van het bedrag dat bekomen kan worden. IGR's waarin de inkomensgrenzen hoog zijn bepaald of bedoeld om mensen te ondersteunen bij bepaalde investeringen, zullen ook minder zwaar doorwegen (niet iedereen wil, kan of mag van de subsidie gebruik maken). De belangrijkheid van de impact zal vooral afhangen van de mogelijkheid om diverse voordelen uit IGR's te cumuleren.

Inkomensgrenzen van zeer belangrijke IGR zoals m.b.t. de VT/Omnio, de Vlaamse tegemoetkoming in de huurprijs of het recht om een sociale woning te huren (al zijn de inkomensgrenzen na zware kritiek recent opgetrokken), het sociaal stookoliefonds, maar ook voor wat betreft het recht om beroep te kunnen doen op het FRGE, de 'pro deo-advocaat', enz. zijn uiterst laag gesteld, zodat slechts personen met zeer laag inkomen er beroep op kunnen doen. Eigenlijk zijn dit enkel sommige inactieven of deeltijds werkenden. Wie voltijds werkt aan het GGMMI, verliest al dergelijke rechten.

Hoe lager de inkomensgrenzen, des te groter het gevaar voor de armoedeval, omdat bij een kleine wijziging van het inkomen een belangrijke overdracht verloren kan gaan. Dit was tot voor kort zeer goed merkbaar in het kader van de sociale huur. Het valt af te wachten of de recente verhoging van de inkomensgrenzen de armoedeval hier verkleind zal hebben. Anderzijds, hoe hoger de inkomensgrenzen, hoe kleiner het gevaar voor een armoedeval, maar hoe duurder voor de overheid en dus voor de belastingbetaler. Het sociale aspect vervaagt in dit geval en de klemtoon komt meer te liggen op gedragsturing (bijv. voor het uitvoeren van werken die de energie-efficiëntie van woningen kan verbeteren).

III – Armoedevallen

III.1. De aantrekkelijkheid van werk

De Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO) stelt een calculator²¹¹ ter beschikking waarop kan worden nagegaan hoe belastingen, parafiscaliteit en bepaalde sociale voordelen²¹² in de OESO-lidstaten het inkomen van mensen met en zonder werk bepalen (voor de jaren van 2001 tot en met 2011). Er kunnen simulaties uitgevoerd worden waarbij de gevolgen van transitie van werk naar werkloosheid kunnen worden nagegaan voor een alleenstaande of voor een gehuwd koppel en in dat laatste geval specifiek voor een situatie waarin een koppel twee of geen kinderen ten laste heeft. Men kan de gevolgen nagaan voor personen die tijdens hun activiteitsperiode een loon ontvingen van 50 (en percent per percent) tot 200% van het gemiddeld loon van een werknemer in het bedrijfsleven. Logischerwijs kan men ook nagaan hoe het inkomen wijzigt bij transitie van werkloosheid naar een job.

- De werkloosheidsval²¹³: deze indicator wordt opgesteld voor alleenstaanden zonder kinderen die 67% van het gemiddelde loon van een werknemer in het bedrijfsleven verdienen.
De OESO (geen meting voor Zwitserland en Turkije) berekende voor België dat deze in 2004 en 2009 resp. 85 en 93% bedroeg (in 2009 het hoogste percentage), tegenover telkens 75% in de EU-27, 74 en 75% in Duitsland, 82 en 77% in Frankrijk, telkens 86% in Luxemburg, 80 en 84% in Nederland, 68 en 64% in het VK en 43 en 42% in Slowakije (telkens het laagste percentage).
Voor de Scandinavische landen is dit 91 en 89% voor Denemarken (het hoogste percentage in 2004), 77 en 73% in Finland, 87 en 75% in Zweden (grootste afname) en telkens 75% in Noorwegen.
De hoogste toename werd vastgesteld in Tsjechië (66 en 80%).
In België stijgt het netto-inkomen in 2009 dus met €7 bij een stijging van het brutoloon met €100.
- De lage-lonenval²¹⁴: deze indicator wordt opgesteld voor a) alleenstaanden zonder kinderen en b) voor gezinnen met één kostwinner en twee kinderen tussen zes en elf jaar oud.
 - a) De OESO (geen meting voor Zwitserland en Turkije) berekende voor België dat deze in 2004 en 2009 resp. 57 en 59% bedroeg, tegenover 45 en 47% in de EU-27, 53 en 56% in Duitsland, 35 en 52% in Frankrijk (grootste toename), 52 en 56% in Luxemburg, 69 en 73% in Nederland, 58 en 49% in het VK. In Cyprus is dit telkens 6% (telkens het laagste percentage; 2007 i.p.v. 2009).
Voor de Scandinavische landen is dit 77 en 75% voor Denemarken (telkens het hoogste percentage), 61 en 54% in Finland, 57 en 41% in Zweden (grootste afname) en 37 en 34% in Noorwegen.
 - b) De OESO (geen meting voor Zwitserland en Turkije) berekende dat deze in 2004 en 2009 voor België resp. 45 en 47% bedroeg, tegenover 57 en 58% in de EU-27, 81 en 80% in Duitsland, 57 en 76% in Frankrijk, 108 en 107% in Luxemburg, 76 en 65% in Nederland, 80 en 79% in het VK.
In Italië is dit -11% en 0% (telkens het laagste percentage).
Cyprus kende telkens het hoogste percentage (110 en 115%; 2007 i.p.v. 2009).
Voor de Scandinavische landen is dit 96 en 95% voor Denemarken, telkens 100% in Finland, 92 en 77% in Zweden en 100 en 99% in Noorwegen.
De grootste toename werd genoteerd in Litouwen (resp. 48 en 92%), de grootste afname in Polen (85 en 40%).

In bijlage 1.2 van de Europese werkgelegenheidsrichtsnoeren voor 2002 wordt van alle lidstaten verwacht dat zij waar nodig hun uitkerings- en belastingstelsels onderzoeken en herzien, teneinde armoedevallen te

²¹¹ www.oecd.org/social/socialpoliciesanddata/benefitsandwagestax-benefitcalculator.htm.

²¹² *Housing Benefits (assuming housing costs of 20% of AW), Family Benefits for a family with no/two children, Social Assistance Benefits, In-work Benefits, Income Tax, Social Contributions.*

²¹³ Hiermee meet men welk aandeel van het brutoloon wordt wegbelast door hogere belastingen en sociale premies en door het wegvallen van een werkloosheidsuitkering en andere voordelen wanneer de werkloze weer aan het werk gaat. De werkloosheidsval wordt gedefinieerd als het verschil tussen het brutoloon en de stijging van het netto-inkomen bij de overgang van werkloosheid naar werk, uitgedrukt als een percentage van het brutoloon.

²¹⁴ Hiermee meet men het aandeel van het brutoloon dat wordt wegbelast door het gecombineerde effect van inkomstenbelasting, sociale premies en het wegvallen van voordelen wanneer het brutoloon stijgt van 33% naar 67% van het gemiddelde loon van een werknemer in het bedrijfsleven.

verminderen en werklozen en inactieven te stimuleren om werk te zoeken en te aanvaarden, of deel te nemen aan maatregelen waardoor hun inzetbaarheid wordt verhoogd, en werkgevers ertoe aan te zetten nieuwe banen te creëren.

De HRW stelt dat de financiële context inderdaad onvoldoende bevorderlijk voor transitie naar werk. De raad gaat dieper in op wat hier 'werkgelegenheidsvallen' worden genoemd (als synoniem voor 'werkloosheidsvallen') en de lageloonvallen. De HRW noteert over werkgelegenheidsvallen: 'Deze 'vallen' treffen vooral laagbetaalde banen – en dus in de meeste gevallen laaggeschoolden – en afhankelijk van de gezinssituatie, kunnen ze in België aanzienlijk zijn. Zo bedroeg, volgens Eurostat, de werkloosheidsval, die overeenstemt met de fiscale en parafiscale heffing op het extra inkomen dat voortvloeit uit de transitie naar werkgelegenheid, 90% voor een laagverdienende (67% van het gemiddelde loon) alleenstaande zonder kinderen. Het overeenkomstige cijfer in de EU beliep gemiddeld 75%. Men dient evenwel voor ogen te houden dat het gaat om typegevallen waarvan de representativiteit van land tot land kan verschillen. (...) Beschouwt men het geval van een alleenstaande werknemer zonder kinderen waarvan het brutoloon, als gevolg van een wijziging in zijn/haar arbeidsprestaties, stijgt van 33 tot 67% van het gemiddelde loon, dan behoort België opnieuw tot de minst stimulerende landen. Het effectief marginaal heffingstarief bedraagt dan immers ongeveer 60%, tegen gemiddeld 47% in de EU'.²¹⁵

De CSB-academici merken op dat eenoudergezinnen bij overgang van werkloosheid naar werk met een val geconfronteerd worden wanneer van een maximale werkloosheidsuitkering wordt overgestapt naar voltijdwerk tegen het minimumloon of naar lager betaald deeltijdwerk. Bij tweeverdieners is dat het geval wanneer een van beide partners in een deeltijdse job stapt. Bij de transitie van inactiviteit naar werk blijven vallen bestaan bij de overgang naar deeltijdwerk, vooral tegen beperkt/bescheiden loon. Ook de overgang van een deeltijdse naar een voltijdse baan tegen het minimumloon levert te weinig op voor deeltijdwerkers met een IGU²¹⁶ en voor eenoudergezinnen die een socio-professionele integratie (SPI) -premie²¹⁷ ontvangen.²¹⁸

²¹⁵ HRW, *o.c.*, 2013, p. 17.

²¹⁶ Het statuut van deeltijds werknemer met behoud van rechten werd ingevoerd met ingang van 1 juni 1993. De IGU beoogt de betrokkene een globaal inkomen te garanderen (loon + uitkering) dat minstens gelijk is aan zijn werkloosheidsuitkering indien de deeltijdse betrekking maximum 1/3 van een voltijdse betrekking bedraagt en hoger is dan de werkloosheidsuitkering indien de deeltijdse betrekking 1/3 van een voltijdse betrekking overschrijdt. Hoe groter het uurrooster, hoe groter het verschil.

De werkloze die aan het werk gaat moet:

- recht hebben op een brutomaandloon lager dan €1.559,38 indien de betrokkene ten minste 21 jaar oud is en lager dan €1.321,60 indien deze jonger is dan 21 jaar;
- tewerkgesteld zijn in een regime waarvan de gemiddelde wekelijkse duur niet hoger ligt dan 4/5 van een voltijdse betrekking;
- bij de werkgever een aanvraag ingediend hebben om een voltijdse betrekking te bekomen die in de onderneming vrij zou komen;
- ingeschreven blijven als voltijds werkzoekende en beschikbaar zijn voor een voltijdse betrekking op de arbeidsmarkt.

Bron: www.rva.be

²¹⁷ Om de overgang van een leefloon naar (deeltijds) werk financieel aantrekkelijk te maken, voorziet de huidige regelgeving dat bij de berekening van de bestaansmiddelen, en dus het recht op leefloon, inkomens uit werk of beroepsopleiding tot op zekere hoogte vrijgesteld worden. Dit is de zogenaamde Socio-Professionele Integratie (SPI) -vrijstelling. Dat vrijstellingsbedrag wordt aangepast aan de prijsevolutie; aldus gaat het sinds 1 december 2012 om €234,55 per maand (algemene regeling). De forfaitaire aard van de vrijstelling is een doorstroomval omdat kleine deeltijdjobs erdoor in de hand worden gewerkt. De regeling biedt geen uitzicht op een financieel betere situatie voor wie beslist méér te gaan werken. Het forfaitaire bedrag stemt slechts overeen met een deeltijdse job van 20% tegen het minimumloon. Dit werkt ontradend op de potentiële begunstigen, die niet geneigd zullen zijn een job te zoeken die méér arbeidsuren vereist (cf. o.a. *Parl. St.*, S. 2011-2012, nr. 5/1772-1).

²¹⁸ De onderzoekers van het CSB wijzen zelf op enkele tekortkomingen bij de berekeningen. Bij het leefloon wordt geen rekening gehouden met aanvullende financiële steun (bv. als woonkosttoeslag) omdat deze sterk discretionair wordt toegekend. Ook worden andere sociale tarieven niet in rekening gebracht (sociaal tarief inzak gas, water, elektriciteit, sociaal telefoontarief, vermindering openbaar vervoer, etc.). Deze voordelen verkleinen de financiële meeropbrengst van werk (of vergroten de financiële val). Er werd geen rekening gehouden met andere 'in-work' kosten zoals woon-werk verkeer of andere investeringskosten (aanschaf van kledij of een wagen). De berekeningen houden

Ook organisaties als de OESO²¹⁹, het VBO, vakbonden of personen als de gouverneur van de Nationale Bank en vele anderen stelden later duidelijk dat de ‘werkloosheidsvallen’ nog helemaal niet weggewerkt zijn.²²⁰ Sinds het in 1997 verschenen OESO-rapport ‘*Making Work Pay*’ (werk lonend maken) besteden de lidstaten van de organisatie aandacht aan de noodzaak te beschikken over een socialezekerheidsstelsel dat de betrokkenen niet aanzet onder het stelsel van de sociale uitkeringen te blijven vallen.

Ook Europa besteedt veel aandacht aan dat vraagstuk. Sinds 1998 wordt aldus in de richtsnoeren van de Europese strategie voor de werkgelegenheid (ESW)²²¹ beklemtoond hoe belangrijk het is werken financieel aantrekkelijk te maken.

Er werden in de afgelopen jaren wel maatregelen genomen²²² om de arbeidsparticipatie te verhogen (pogend de armoedevallen te verkleinen), maar dit blijkt voorlopig (cf. de tewerkstellingsgraad) nog niet voldoende. Diverse bronnen (CSB, HRW, ...) verwijzen in dit verband naar de PWA-hervormingen en de dienstenchequesregeling, de werkbonus, de vermindering van de socialezekerheidsbijdragen van de werkgevers en de uitkering van een loonsubsidie (‘geactiveerde’ werkloosheidsuitkering), de hervorming van de personenbelastingen, de hervorming van IGU met de diversifiëring van de toeslag naar arbeidsduur, de aanpassingen in de kinderbijslag, met name het tijdelijk behoud van de sociale toeslagen bij het overschrijden van de inkomensgrens, de individuele begeleiding van de werkzoekenden door de overheidsdiensten voor arbeidsbemiddeling, de hervorming van de werkloosheidsregeling, de verhoging van de toegangsdrempels tot de vervroegde-uittredingsregelingen, enz.²²³ VOKA pleit voor de volledige afbouw van PWA’s. Johann Leten, gedelegeerd bestuurder liet optekenen: ‘Dat systeem is een werkloosheidsval – doorstroming naar de normale arbeidsmarkt is quasi onbestaand – en zorgt voor oneerlijke concurrentie’.²²⁴

rekening met de Vlaamse forfaitaire vermindering van de personenbelasting, de zogenaamde ‘jobkorting’, maar deze maatregel is vanaf het aanslagjaar 2012 opgeheven (Kristel Bogaerts, *o.c.*, p. 4).

²¹⁹ Voor ons land deed de OESO aanbevelingen om onze welvaartsstaat en fiscaliteit arbeidsvriendelijker te maken. Centraal staat daarbij de strijd tegen de ‘armoedevallen’. (De Tijd van 9 juli 2009).

²²⁰ Cf. bijv. De Standaard van 7 december 2010, De Morgen van 11 januari 2011, De Tijd en De Morgen van 18 juni 2011.

²²¹ In 1997 hebben de EU-lidstaten de ‘Europese Werkgelegenheidsstrategie’ (EWS) vastgelegd die van meet bestond uit een stelsel van aanbevelingen die de krachtlijnen bepalen van de hervormingen die op de nationale arbeidsmarkten moeten worden doorgevoerd. In de EWS voor de periode 2005-2009 wordt de noodzaak van het lonend maken van werk vermeld in de volgende geïntegreerde richtsnoeren: Richtsnoer 19: Arbeidsmarkten toegankelijker, werken aantrekkelijker en arbeid lonend maken voor werkzoekenden, inclusief mensen met een achterstandspositie en inactieven, door actieve en preventieve arbeidsmarktmaatregelen, waaronder vroegtijdige afbakening van de behoeften, bijstand bij het zoeken naar een baan, oriëntering en opleiding als onderdeel van gepersonaliseerde actieplannen, verlening van de sociale diensten die nodig zijn om degenen die het verst van de arbeidsmarkt staan, te integreren, en bij te dragen tot het uitroeien van armoede; voortdurende toetsing van de positieve en negatieve prikkels die uitgaan van de belasting- en uitkeringsstelsels, onder meer wat het beheer van de uitkeringen en de voorwaarden voor de toekenning van voordelen betreft, en een aanzienlijke verlaging van hoge marginale belastingtarieven, met name voor de lage inkomens, met instandhouding van een toereikend niveau van sociale bescherming; exploratie van nieuwe bronnen voor banen in persoonlijke en zakelijke dienstverlening, met name op lokaal niveau. Richtsnoer 22. Zorgen voor arbeidskostenontwikkelingen en regelingen voor loonvaststelling die bevorderlijk zijn voor de werkgelegenheid, door de sociale partners ertoe aan te moedigen binnen hun eigen verantwoordelijkheden het juiste kader voor loononderhandelingen te scheppen, zodat de lonen, overal waar dat nodig is, productiviteits- en arbeidsmarktkenpunten weerspiegelen en loonverschillen tussen mannen en vrouwen worden vermeden; de weerslag van de niet-loonkosten op de werkgelegenheid te bezien en in voorkomend geval de structuur en het peil ervan aan te passen, in het bijzonder om de belastingdruk op de laagbetaalden te verminderen.

²²² Voor een overzicht van de vele maatregelen waar Vlaamse actieven en inactieven beroep op kunnen doen, verwijzen wij naar www.vdab.be of www.aandeslag.be.

²²³ Deze maatregelen hadden enerzijds tot doel het netto beschikbaar inkomen bij tewerkstelling te verhogen. Anderzijds wilden ze de financiële aantrekkingskracht van werk t.o.v. een uitkering te verhogen (Bron: Kristel Bogaerts, Zijn er nog financiële vallen in de werkloosheid en in de bijstand in België, CSB-berichten, december 2008, p. 1).

²²⁴ Het Nieuwsblad van 7 december 2011.

III.2. Het activeringsbeleid

Het past hier dus aandacht te hebben voor het activeringsbeleid in ons land. Ook al spendeert ons land veel aan arbeidsmarktmaatregelen (het derde hoogste niveau in de EU), de uitkomst is zwak. 'De Belgische aanpak is dus even duur als de Nederlandse maar resulteert niet in Nederlandse of Deense resultaten. De knoop zit in de wijze waarop de budgetten besteed worden. België besteedt slechts één derde van de totale uitgaven aan activeringsmaatregelen. Twee derde gaat naar passieve maatregelen, waaronder de werkloosheidsuitkeringen en de brugpensioenen. Van de actieve maatregelen gaat maar liefst de helft naar de subsidiëring van tewerkstelling bij de overheid, tegenover een gemiddelde in de EU15 van 16,2%'.²²⁵

De situatie werd recentelijk klaarblijkelijk erger. Volgens OESO-cijfers gaf ons land in 2010 1,5% van het BBP uit aan actief arbeidsmarktbeleid. Dat is na Denemarken (1,9%) het tweede hoogste percentage van de OESO-lidstaten (het OESO-gemiddelde bedroeg 0,7%).²²⁶ De Deense werkloosheidsgraad is wel gestegen tot 7,6% in 2010 en 7,7% in 2011, terwijl die in Nederland (met 1,2% BBP-uitgaven voor actieve arbeidsmarktmaatregelen) resp. 4,5 en 4,4% bedroeg.²²⁷ De tewerkstellingsgraad lag in 2011 veel hoger in Nederland (74,9%) en Denemarken (73,1%). Enkel de niet-EU landen Zwitserland (79,3%), IJsland (79%) en Noorwegen (75,3%) deden beter dan onze noorderburen. Denemarken bekleedde de zesde plaats na Zweden (74,1%). In België lag die op 61,9%²²⁸, in Vlaanderen ligt deze op 66,5%²²⁹.

III.3. Van inactiviteit naar activiteit

Wat zijn de gevolgen van de transitie van inactiviteit naar activiteit?²³⁰ We beperken ons tot de resultaten van het CSB (1 januari 2009) van de meting van de relatieve meeropbrengsten die leefloongerechtigden en UVW realiseren bij transitie naar voltijdse (100%) of deeltijdse (50 en 33%) arbeid aan het minimumloon. Hierbij wordt rekening gehouden met (1) het bruto-inkomen (uit de uitkeringssituatie en uit arbeid), (2) de sociale bijdragen, (3) de personenbelasting, (4) de bijzondere bijdrage SZ, (5) de kinderbijslag, (6) de kinderopvangkosten, dit alles voor de vaststelling van het netto beschikbaar gezinsinkomen. De CSB-onderzoekers gingen ook na of de werknemer nog het (7) Omnio-statuuut kon behouden, evenals of de werknemer nog in aanmerking kwam voor de (8) sociale MAF en welk het plafond is van de inkomens-MAF (de impact wordt niet in de simulatie opgenomen). Overige IGR's komen niet aan bod.

Alle typegezinnen in de simulaties realiseren een behoorlijke tot goede meeropbrengst bij de overgang van werkloosheid en leefloon naar een voltijdse tewerkstelling.

- De relatieve meeropbrengsten bij werk (100%) op niveau van het minimumloon variëren van 13 tot 52% na werkloosheid.

Dat is van 25 tot 77% na leefloon.

De laagste meeropbrengsten worden gerealiseerd door eenouders, de hoogste door alleenstaanden.

- De meeropbrengsten bij halftijdse tewerkstelling blijven laag tot zeer laag. Na werkloosheid stijgt het inkomen met 11 tot 23% bij tewerkstelling aan minimumloon.

Na een leefloon realiseren koppels met of zonder kinderen slechts een meeropbrengst van 2%.

In het licht van eerdere resultaten (de percentages lagen ietwat lager), nl. 2008 stelde Kristel Bogaerts²³¹: 'Het geheel van de beleidsmaatregelen genomen in de periode 1999-2008 had een grote en positieve impact op de meeropbrengsten van werk voor eenouders en koppels. Bij voltijdse tewerkstelling zagen eenouders en koppels hun financiële incentieven toenemen met 6 tot 16 procentpunten. Voor alleenstaanden daarentegen daalde de meeropbrengst van werk na werkloosheid door de verhoging van de uitkeringen. Ook halftijdse tewerkstelling werd in quasi alle situaties minder aantrekkelijk door de hervorming van de berekening van de

²²⁵ Zo besteedde België in 2004 3,6% van het BNP aan arbeidsmarktmaatregelen terwijl het gemiddelde van de EU-15 gelijk is aan 1,8% van het BNP. Alleen Nederland en Denemarken besteedden in die periode meer (respectievelijk 3,67% en 4,37% in 2003). (Marc Devos en Joep Konings, Van baanzekerheid naar werkzekerheid op de Belgische arbeidsmarkt: Ideeën voor een New Deal voor arbeid in België, Itinera Institute, 2007, pp. 52-53.

²²⁶ OESO (11 juli 2012), www.oecd-ilibrary.org/employment/public-expenditure-on-active-labour-market-policies_20752342-table9

²²⁷ OESO (11 juli 2012), www.oecd-ilibrary.org/employment/unemployment-rate_20752342-table1.

²²⁸ OESO (11 juli 2012), www.oecd-ilibrary.org/employment/employment-rate_20752342-table4.

²²⁹ Steunpunt Werk en Sociale Economie (WSE).

²³⁰ Kristel Bogaerts, Diana De Graeve, Ive Marx en Pieter Vandenbroucke, *o.c.*, pp. 110-116.

²³¹ Kristel Bogaerts, *o.c.*, p. 1.

IGU en van het leefloon. Na werkloosheid daalde de meeropbrengst van halftijds werk met 3 tot 20 procentpunten. Hetzelfde geldt bij de overgang van een leefloon naar deeltijds werk.'

Van leefloon naar werk:

- De alleenstaande leefloongerechtigde realiseerde een relatieve meeropbrengst van 77, 34 en 34% bij resp. voltijdse of deeltijdse arbeid (50 en 33%).

Enkel de voltijdse werknemer verliest het Omnio-statuut en de sociale MAF.

- De leefloongerechtigde alleenstaande ouder realiseerde een veel lagere relatieve meeropbrengst van resp. 25, 18 en 18%, wat net prikkelend genoeg zou moeten zijn om aan de slag te gaan (een relatieve opbrengst tussen de 15 en 25%).

De voltijdse werknemer geniet geen enkele OCMW-steun (SPI) meer, in tegenstelling tot de deeltijdse collega. Dat is ook zo voor de alleenstaande.

Het zijn de personenbelastingen en de kinderopvangkosten die de meeropbrengst drukken.

In tegenstelling tot de alleenstaande kan de voltijdse werknemer in dit geval wel het Omnio-statuut behouden. Inzake de MAF is de situatie dezelfde als voor de alleenstaande.

- Een koppel zonder kinderlast bij transitie van leefloon naar werk realiseert een relatieve meeropbrengst van resp. 56, 2 en 25%. Halftijds werken loont dus helemaal niet, ondanks inkomsten uit leefloon. De leefloonuitkering voor samenwonenden is immers hoger dan de loutere inkomsten uit het halftijds werk.

Alle actieven behouden het Omnio-statuut. De voltijdse werknemer geniet niet van de sociale MAF.

- Ook bij een koppel met kinderlast loont halftijds werk in deze omstandigheden niet. De resp. relatieve meeropbrengsten zijn 41, 2 en 17%, waardoor werken in een 1/3de regeling misschien net de moeite kan lonen.

Kinderopvangkosten zijn er niet wanneer slechts één partner uit werken gaat.

Inzake Omnio en sociale MAF is de situatie dezelfde als voor het kinderloos koppel en de eenouder.

Van langdurige werkloosheid naar werk:

- De alleenstaande die:
 - o vanuit een minimale werkloosheidsuitkering na langdurige werkloosheid gaat werken aan het minimumloon realiseert een relatieve meeropbrengst van 52, 23 en 10% naargelang de arbeid voltijds, halftijds of aan 33% wordt verricht. In dit laatste geval zal er weinig of geen financiële prikkel zijn om aan de slag te gaan.

Noch de werkloze, noch de actieve heeft toegang tot de sociale MAF. Enkel de voltijdse werknemer verliest het Omnio-statuut.

De deeltijds werkenden ontvangen een IGU.

Wat Omnio en sociale MAF betreft zijn de gevolgen dezelfde voor de alleenstaande langdurige werkloze die vertrekt vanuit een maximale werkloosheidsuitkering.

- o De relatieve financiële meeropbrengst ligt op 25% voor wie voltijds een job uitoefent, 12% voor de deeltijds actieve aan 1/2de van de voltijdse betrekking en 8% voor wie een derde van de uren presteert.

Ook hier zullen het niet de financiële overwegingen zijn die een werkloze de keuze doet maken voor een werk aan 1/3de van de voltijdse arbeidsduur.

- Een alleenstaande ouder met twee kinderen ten laste die:
 - o de minimum werkloosheidsuitkering ontvangt en beslist uit werken te gaan realiseert een relatieve meeropbrengst van resp. 27, 17 en 10% waardoor ook in dit geval deeltijds werken aan 33% van een voltijdse betrekking niet loont.
 - o Voor dezelfde ouder die voor de tewerkstelling een maximale uitkering genoot biedt geen enkele arbeidsduurregeling een motiverend perspectief. De relatieve meeropbrengsten zitten telkens een stuk onder de 15%-drempel, nl. resp. 13, 11 en 8%.

De relatief hoge uitkering voor de tewerkstelling en de hoge kinderopvangkosten hebben een belangrijke invloed.

In elke situatie behoudt de betrokkene het Omnio-statuut; in geen enkel geval kan beroep worden gedaan op de sociale MAF. Voor het eerst ziet ook de halftijds werkende werknemer (eerdere werkloze met de maximale uitkering) het recht op de sociale MAF.

- Een persoon in koppel zonder kinderen ten laste die:
 - o gaat werken na langdurige werkloosheid realiseert, voor zover vertrokken wordt vanuit de minimale uitkering een relatieve meeropbrengst van resp. 49, 24 en 14%.

- Was de werkloosheidsuitkering maximaal dan gaat het om resp. 29, 17 en 13%.
In elk van de gevallen wordt het Omnio-statuuat behouden.
Er is geen sociale MAF. De voltijds werknemer in het eerste geval en de voltijds en 50% deeltijds actieve in het tweede geval ziet het plafond van de inkomens-MAF stijgen tot €650.
- De persoon in koppel met twee kinderen ten laste die:
 - gaat werken na langdurige werkloosheid realiseert een relatieve meeropbrengst van 37, 17 en 10% (voorafgaande minimale uitkering)
 - en 23, 13, 10% (voorafgaande maximale uitkering).
 In elk van de gevallen wordt het Omnio-statuuat behouden, er is nooit, ook niet tijdens de werkloosheidsperiode, recht op de sociale MAF.
- De persoon in koppel met een werkende partner, die gaat werken na langdurige werkloosheid en geen kinderen ten laste heeft ziet zijn inkomen relatief stijgen met 37, 13 en 4% en met kinderen ten laste met 26,8 en 2%.
Nooit is er sprake van een Omnio-statuuat of recht op de sociale MAF.

III.4. Er zijn nog armoedevallen

De cijfers wijzen erop dat er nog armoedevallen bestaan in ons land, ook al hebben recente hervormingen de problematische gevolgen van het overheidsingrijpen al enigszins, maar nog lang niet voldoende, gemilderd. Er is duidelijk nog veel onderzoek en hervormingswerk voor de boeg. Dat blijkt al ondubbelzinnig als wij de resultaten van het Belgisch arbeidsmarktbeleid plaatsen tegenover die van landen die een vergelijkbaar aandeel van het BBP aan maatregelen ter zake spenderen. De tewerkstellingsgraad lag in 2011 veel hoger in Nederland (74,9%) en Denemarken (73,1%) dan in ons land (61,9%). Het is duidelijk dat de uitstroomvallen verder moeten gedicht worden, in het bijzonder via beleidsmaatregelen betreffende de inkomensgerelateerde sociale voordelen voor inactieven.

Als de OESO de werkloosheidsval, m.a.w. de uitstroomval berekent (het aandeel van het brutoloon dat wordt wegbelast door hogere belastingen en sociale premies en door het wegvallen van een werkloosheidsuitkering en andere voordelen wanneer de werkloze weer aan het werk gaat) dan komt men tot wel erg hoge percentages (93% of het hoogste percentage van de OESO-landen in 2009 voor een alleenstaande zonder kinderen die 67% van het gemiddelde loon van een werknemer in het bedrijfsleven verdient). Er is bijgevolg voor deze categorie als dusdanig geen ‘financiële val’. Men gaat er in inkomen op vooruit, maar aan een weinig aanmoedigend percentage. Voor wat betreft de lage-loonval (de doorstroomval) zijn de percentages veel gunstiger. Het is dus de stap naar de arbeidsmarkt die wordt gefnuikt.

We wijzen erop dat in de Vlaamse onderzoeken er geen rekening wordt gehouden met de belangrijkste IGR's en als de gevolgen van arbeidsinkomen op het Omnio-statuuat of het recht op sociale MAF dan wel worden vermeld, dan wordt de impact op de inkomensverandering niet weergegeven. Het is van belang dat dit voor alle IGR's zo correct mogelijk wordt gevaloriseerd. Pas dan krijgen we een duidelijker beeld van de obstakels die de transitie van inactiviteit naar werk belemmeren. Zelfs zonder deze belangrijke variabelen in de vergelijkingen te betrekken, merkt men dat de toename van het inkomen bij werk vanuit leefloon en vanuit werkloosheid vaak problematisch is en de minimum, als prikkelend geachte procentuele vooruitgang van 15% ofwel niet of nauwelijks wordt gehaald. Stijgt het inkomen met minder dan 20% (zonder rekening te houden met de gevolgen van weggevallen sociale voordelen uit IGR's), dan mogen we er van uit gaan dat er een groot risico bestaat dat het verwachte reserveringsloon niet wordt gerealiseerd. Ook al gaat een betrokkene erop vooruit, dan nog kunnen we dit beschouwen als een financiële val.

Dat is zo voor leefloongerechtigde alleenstaande ouders (twee kinderen ten laste) die deeltijds uit werken gaan (toename met 18%), al behouden ze wel de belangrijke rechten als Omnio en sociale MAF. Voor leefloongerechtigde koppels met of zonder kinderen loont het totaal niet om halftijds uit werken te gaan (toename van het loonvolume met 2%), ook al behouden ze de gezondheidsgerelateerde rechten. Voor het kinderloos, leefloongerechtigd koppel loont het allicht niet om op 1/3 basis arbeid aan te vatten (toename van 17%).

Hetzelfde merkt men voor werklozen die een job aanvaarden. Een alleenstaande werkloze heeft geen recht op de sociale MAF en is dit dus ook indifferent in alle scenario's. Maar het aanvaarden van een deeltijdse betrekking is problematisch (een stijging van 10% bij 33%-tewerkstelling voor de alleenstaande die vertrekt vanuit de minimale werkloosheidsuitkering; resp. 12 en 8% bij 50 en 33% van een voltijdse betrekking voor de alleenstaande die de maximale uitkering genoot), ook al wordt het Omnio-statuuat telkens behouden.

De situatie is dramatisch voor de alleenstaande ouder (die het Omnio-statuuat behoudt) die voltijds, dan wel deeltijds uit werken gaat als deze voorheen een maximumuitkering ontving (meer 13% voltijds, 11% halftijds en 8% aan 33%) of zelfs een 1/3 tewerkstelling aanvaardt vertrekkende vanuit de minimumuitkering (plus 10%).

We vervolledigen de cijferdans met de percentages die werden vastgesteld voor de koppels zonder kinderen die (vertrekkende vanuit het minimum) 33% van de normale arbeidstijd gaan werken (+ 14%) en vanuit het minimum à rato van 50% (+ 17% én verlies van het Omnio-statuuat) en 33% (+ 13%). Bij koppels mét kinderen is de toename in dezelfde gevallen nog lager (10, 13 en 10%), al verliest hier niemand het Omnio-recht.

We verwijzen ook naar de opmerking van de HRW dat bij de overgang van een deeltijdse naar een voltijdse baan tegen het minimumloon de opbrengst te laag is voor deeltijdwerkers met een IGU en voor eenoudergezinnen die een SPI -premie ontvangen. Het gaat hier echter om wat wij eerder aanduiden als wettelijke en reglementair geïnduceerde armoedevallen, waar wij hier niet dieper op ingaan, maar om werk lonend te maken dient de overheid uiteraard alle vallen, de fiscale en parafiscale, de genoemde wettelijke en reglementaire en de hier behandelde IGR geïnduceerde armoedevallen aangepakt worden.

IV. Voorstellen om de armoedevallen te beperken

‘De armoedeval kan op drie manieren worden aangepakt: door regelingen minder inkomensafhankelijk te maken of af te schaffen, door uitkeringen te verlagen of door werkenden bonussen te geven. Alle (werkzame) voorstellen zijn tot een van deze typen te herleiden. Alle drie impliceren ze een koopkrachtverschuiving. Wie beweert dat niemand erop achteruitgaat heeft een plan dat niet werkt, of is zelf niet oprecht. (...) Is er dan geen effectieve aanpak van de armoedeval denkbaar? Jawel. Om tegelijkertijd de uitstroomval en de doorstroomval aan te pakken, moet geld worden vrijgemaakt op manieren waarbij de marginale druk niet oploopt. Hiermee kunnen de belasting- en premietarieven worden verlaagd en kan de arbeidskorting worden verhoogd. Zowel gaan werken als meer gaan verdienen worden dan aantrekkelijker. Geld vrijmaken kan bijv. door enkele grote aftrekposten op te heffen.’²³²

IV.1. Een aantal voorstellen om de armoedevallen te verkleinen: algemeen

IV.1.1. Verschuivingen van directe naar indirecte fiscaliteit

Algemeen wordt vastgesteld dat een verschuiving van de belasting op arbeid naar een verhoogde belasting op consumptie de arbeid- en spaarprikkel intensifieert. Wel vergroot dergelijke overgang (althans op een gegeven ogenblik) evengoed de kloof tussen diverse inkomensgroepen. Directe belastingen kunnen immers aangewend worden als instrument om de inkomensverschillen te verkleinen (wat voor sommigen een doel op zich hoort te zijn), terwijl indirecte belastingen zoals BTW en accijnzen het inkomen van minderverdieners en uitkeringsgerechtigden uiteraard zwaarder onder druk zetten dan dat van de andere categorieën.

IV.1.2. Combinatie arbeid-gezin

Om het aantal werkarme gezinnen te verminderen moet de overheid volgens Bea Cantillon, Jeroen Horemans, Pieter Vandenbroucke en Wim Van Lancker focussen op a) allochtonen, b) ouderen en c) laaggeschoolden, vooral als er kinderen zijn. In de Vlaamse bevoegdheidsfeer moet (naast het verhogen van de werkzaamheidsgraad bij 50-plussers) ingezet worden op het vergemakkelijken en verlichten van de arbeid-gezin combinatie. Dit is ook de strategie die op het Europees niveau wordt gepromoot.²³³

Gezien de beperkte budgettaire marges is de vraag naar de verdeling van de beschikbare middelen cruciaal. Wie maakt gebruik van kinderopvang? Wie geniet het meest van de overheidsinvestering voor deze vorm van productief sociaal beleid? Deze vragen zijn van groot belang vanuit het oogpunt van zowel efficiëntie als sociale ongelijkheid. Om dienstig te zijn als arbeidsmarktinstrument moeten immers ook en vooral de vermelde gezinnen bereikt worden die niet of slechts in beperkte mate actief zijn op de arbeidsmarkt.

Gegeven dat stimulerend beleid voor de arbeidsmarkt vaak inherent mattheuseffecten genereert, moet hiervoor gecompenseerd worden door gerichte selectiviteit. Subsidies voor laaggeschoolde arbeid, sociale economie en dienstencheques (met correcte prijs staat voor de gebruikers) kunnen een passend antwoord bieden.

IV.1.3. Gratis kinderopvang

Zo bestaat er een initiatief van de stad Vilvoorde (project 'POMATO' wat staat voor 'Positieve Mama's voor de Toekomst') die alleenstaande moeders en vaders gratis kinderopvang garandeert. Voor werkloze vrouwen betekent een opleiding of uit werken gaan een financiële aderlating. Dit project biedt inkomensgerelateerde en occasionele kinderopvang aan voor 0 tot 3 jarigen met bijzondere aandacht voor de opvang van kinderen uit lagere inkomenscategorieën en achtergestelde bevolkingsgroepen. Aan de gratis opvang hangt de voorwaarde vast dat de ouders een job aanvaarden of minstens een opleiding volgen. Alleenstaande, anderstalige moeders zullen verplicht een taalbad Nederlands moeten volgen.²³⁴

²³² M.A. Allers, *o.c.*, 2002, pp. 388-389.

²³³ Onder meer via de Europese Werkgelegenheidsstrategie (EWS) en in de Hernieuwde Sociale Agenda, waarbij bijv. kinderopvang wordt gezien als het instrument bij uitstek om moeders van jonge kinderen te integreren in de arbeidsmarkt.

²³⁴ Het Laatste Nieuws van 20 oktober 2011 en www.vvsg.be.

IV.1.4. Snoeien in de fiscale aftrekposten en vrijstellingen

Aftrekposten die bedoeld zijn om het gedrag van particulieren en ondernemingen te sturen (aftrek voor hypothecaire leningen, pensioensparen, energiebesparende maatregelen, investeringsaftrek of tax shelter voor audiovisuele werken) blijken niet zinvol te zijn.

De Hoge Raad van Financiën (HRF) stelt al sinds 2002 een afslanking en groepering van de aftrekposten voor. Van Meensel en Haelterman menen dat de uitbreiding van de fiscale bevoegdheden van de deelstaten een uitgelezen kans is om het belastingstelsel te vereenvoudigen.

Luc Van Meensel, hoofd van de groep Overheidsfinanciën binnen de NBB stelt dat belastingverminderingen tekortkomingen van het marktsysteem kunnen corrigeren, maar dat dit gunstige effect moet afgewogen worden tegen de nadelen, zoals het verlies aan ontvangsten en een complexere administratie.

Geert Janssens, hoofdeconoom van VKW-denktank Metena ziet een ernstige besparing door alle kleine aftrekposten af te schaffen. Afgezien van de belastingvrije sommen, de sociale verminderingen en de beroepskosten is hun maatschappelijke waarde beperkt.

De OESO (in 2009) en het Internationaal Monetair Fonds (IMF) (in 2010) riepen België al op om de hypothecaire intrestaftrek en de btw-verlagingen aan te passen om de fiscale druk op arbeid te kunnen verlichten.

Volgens Christian Valenduc, adviseurgeneraal van Financiën ondermijnt de wildgroei van belastingvoordelen het gelijkheidsbeginsel en de progressiviteit van de inkomstenbelasting en in de praktijk profiteren vooral de hogere inkomens ervan (mattheuseffect). Ze verergeren de inkomensongelijkheid, vergroten hierdoor het armoederisico en openen de weg naar de armoedevallen.

IV.1.5. Vlattaks / verhoging belastingvrij minimum

Econoom Jef Vuchelen pleit voor het afschaffen van alle aftrekposten en belastingverminderingen. Met de opbrengst kunnen het begrotingsdeficit en de fiscale druk op arbeid gevoelig verlagen. Louter schrappen in de fiscale aftrekposten volstaat niet, want zo verhogen de kosten. Daarom moet voorzien worden in een fundamentele tariefverlaging worden gekoppeld: een vlattaks.

Ook de partij LDD pleit hiervoor omdat dit een maatregel is die mensen uit de armoedeval haalt door hen netto meer te laten verdienen en die tegelijkertijd kosten bespaart voor overheid en bedrijven. Concreet pleit de partij voor een hoge belastingvrije som (bijv. €15.000 per jaar) en een tarief van bijv. 30%, met afschaffing van alle aftrekposten (behalve deze betreffende de personen ten laste en de hypotheek). Hierdoor verlaagt de belastingdruk, stijgen de nettolonen en dalen de loonkosten (waardoor bedrijven beter kunnen concurreren).

VKW-Metena stelt ook een verhoging van het belastingvrij minimum, maar dan enkel voor actieven voor, net als Haelterman omdat het een efficiënte fiscale stimulus is (een soort jobkorting aan de bodem) die de werkloosheidsval aanpakt. Omdat de aanslagvoet op die bodembedragen laag is, blijft de budgettaire kost beperkt. Maatregelen die focussen op de bovenkant van het inkomen, waar de aanslagvoet al snel 40 tot 50% bedraagt, hebben veel meer invloed op de fiscale inkomsten.²³⁵

IV.1.6. Het ondernemerschap als sociaal vangnet (microkrediet)

Econome Maria Nowak²³⁶ stelt dat terwijl in ontwikkelingslanden miljoenen tegelijk opklimmen naar de middenklasse, hier de omgekeerde beweging aan de gang is. Vroeger had onze inkomensstructuur de vorm

²³⁵ Een nieuw maatpak voor de fiscus, Knack van 16 maart 2011, Snijden zonder bloeden, Trends van 29 september 2011 en www.ddd.be.

²³⁶ Maria Nowak werd in de jaren tachtig door het Franse ontwikkelingsagentschap naar Afrika gestuurd om microkredietprojecten op poten te zetten. In 1991 werd ze naar de Wereldbank gedetacheerd om programma's op te zetten voor Centraal- en Oost-Europa. Daar lag na het verdwijnen van de staatsgeleide economieën een braakliggend terrein voor micro-ondernemers. Nowak meent dat wij verlamd zijn door idee-fixen, waarvan één is dat wij hier nog steeds in industriële economieën leven, waar grote productiebedrijven de plak zwaaien en waar loondienst de norm is. Die premisse is volgens Nowak helemaal fout. In de dienstensector kunnen gemakkelijk kleine ondernemingen opricht worden waarvoor geen groot startkapitaal nodig is. ADIE (de Franse microkredietorganisatie 'Association pour le Droit à l'Initiative Economique') keert gemiddeld €3.000 per lening uit. Die bedragen worden soms aangevuld met regionale premies, tot hooguit €8.000. Daarmee wordt 10% van de Franse kredietmarkt bestreken, terwijl het systeem van

van een piramide. Nu is dat een zandloper geworden. Breed van boven, uitgeknepen in het midden en opnieuw breed van onderen. De middenklasse lost op. Een deel promoveert, maar het gros zakt naar beneden. Het principe van microkredieten is eenvoudig: het zijn kleine leningen die worden verschaft aan arme mensen die via het reguliere circuit geen toegang krijgen tot krediet. Het stelt hen in staat een zelfstandige activiteit op te starten en zo op eigen kracht uit de armoede te klimmen.

In Frankrijk heeft men pas enkele jaren geleden het vereenvoudigde statuut van zelfstandig ondernemer ingevoerd. Nu betalen zelfstandigen hun sociale bijdragen nadat ze een inkomen hebben verworven, en niet meer op voorhand. Sindsdien zijn 620.000 nieuwe bedrijfjes opgericht.^{237 238}

IV.1.7. Beperken van de aanvullende financiële hulp (AFH)

Het OCMW van Gent²³⁹ boog zich over de problematiek van de aanvullende financiële hulp (AFH) daar waar het verhogen van het inkomen via AFH kan demotiveren tot het leveren van activeringsinspanningen.

‘Via AFH wensen we in eerste instantie een adequate inkomensbescherming te bieden. Maar anderzijds moeten we er over waken dat de grens tot waar wij het inkomen van de aanvrager bijpassen met AFH (de zgn. steunbarema’s) steeds lager ligt dan het inkomen die men zou ontvangen bij een voltijdse tewerkstelling aan een minimumloon. Zoniet, zijn er voor de cliënt onvoldoende financiële prikkels om werk te zoeken en te aanvaarden en werken we als OCMW de werkloosheidsval in de hand. (...) De beperkte literatuur (...) stelt dat men bij een meer-inkomen van 15 à 25% financieel gemotiveerd is om te gaan werken.’

Het OCMW van Gent stelde echter vast: ‘dat – bij een spanningsveld van 25% – het verschil tussen de kritische grens voor alleenstaanden zonder kinderen én de kritische grens voor alleenstaanden met kinderen, relatief gering is. De kritische grens van alleenstaanden met kinderen is slechts 16% (voor all. + K 2j.) tot 43% (voor all. + 2K 8, 15j.) hoger dan de kritische grens voor alleenstaanden zonder kinderen. Wanneer we dit vergelijken met het inkomen dat volgens de studie van Storms en Van den Bosch minimaal nodig is, dan zou een alleenstaande met kinderen over een inkomen moeten beschikken dat 37% tot 121% hoger is dan het inkomen van een alleenstaande zonder kinderen.’

Samengevat stellen de auteurs van de nota voor de hierna vermelde percentages te waarborgen tussen het steunbarema en het inkomen bij een tewerkstelling aan minimumloon:

- voor alleenstaanden minstens een spanningsveld van 36,5%;
- voor koppels zonder kinderen minstens een spanningsveld van 25%;
- voor koppels met kinderen minstens een spanningsveld van 20%;
- en voor alleenstaanden met kinderen minstens een spanningsveld van 10%

IV.1.8. Flexicurity

De schijnbare lage effectiviteit van een actief arbeidsmarktbeleid en de persistente hoge werkloosheid in de meeste Europese landen hebben de jongste jaren een reeks hervormingen in een aantal landen op gang gebracht. De belangrijkste uitdaging bestond erin de vaak geciteerde OESO aanbevelingen om een mobiele en flexibele arbeidsmarkt tot stand te brengen, zonder het Europese socialezekerheidsmodel te moeten opgeven. Dit heeft geleid tot het concept van flexicurity of flexizekerheid²⁴⁰. Vertaald naar de arbeidsmarkt

microkrediet nog niet eens goed ontwikkeld is. Het potentieel is enorm. ADIE heeft al 95.000 leningen uitgeschreven (vaststelling aanvang 2011). Het effect is verbazend. De terugbetalingsratio is even hoog als op de reguliere kapitaalmarkt. 77% van de micro-ondernemers is na twee jaar nog aan de slag. Een derde van hen slaagt er zelfs in na verloop van tijd mensen in diensten te nemen. En vooral: 79% stapt uit de sociale bijstand. Het ondernemerschap als sociaal vangnet dus.

²³⁷ De Tijd van 12 februari 2011.

²³⁸ Zie ook: Besluit 283/2010/EU van het Europees Parlement en de Raad van 25 maart 2010 tot instelling van een Europese *Progress*-microfinancieringsfaciliteit voor werkgelegenheid en sociale insluiting (Publicatieblad L 87 van 7.4.2010). De nieuwe *Progress*-microfinancieringsfaciliteit moet worden gebruikt voor de financiering van:

- de oprichting van ondernemingen en de ontplooiing van zelfstandige activiteiten door mensen die van de arbeidsmarkt zijn uitgesloten en door mensen die geen toegang hebben tot de traditionele kredietmarkt;
- micro-ondernemingen die mensen in dienst hebben die maatschappelijk zijn uitgesloten.

De faciliteit staat open voor publieke en particuliere instanties in de lidstaten, die microfinanciering aan personen en micro-ondernemingen aanbieden.

²³⁹ OCMW Gent, Nota voorstel tot herziening van de AFH binnen het OCMW Gent, 2010, pp. 12-14 (niet gepubl.).

²⁴⁰ Wilthagen identificeert vier elementen voor de dimensie flexibiliteit:

betekent flexizekerheid een evolutie van baanzekerheid naar werkzekerheid: een geringere baanzekerheid en meer carrièreverandering, een vlottere overstap naar nieuwe banen die meer tewerkstellingskansen en meer werkzekerheid bieden. Een activerend beleid moet voor een vlotte rotatie en circulatie op de arbeidsmarkt zorgen.

Een aantal landen zoals Denemarken, Nederland en Groot-Brittannië hebben elk met hun eigen accenten succesvol de overstap gemaakt naar een systeem van flexizekerheid, met sterke positieve effecten voor de gehele arbeidsmarkt. Buitenlandse voorbeelden zijn niet zonder meer kopieerbaar, want zij berusten telkens op een specifieke nationale mix van relevante economische, institutionele, budgettaire en culturele componenten. Zo wordt het Deense model gekenmerkt door genereuze werkloosheidsuitkeringen in combinatie met hoge uitgaven aan activeringsmaatregelen. Landen met relatief hoge langdurige werkloosheid – zoals België – die dit model zouden overnemen, zullen op korte termijn worden geconfronteerd met een sterke toename in de uitgaven voor arbeidsmarktbeleid, wat zich kan vertalen in averechtste fiscale effecten.²⁴¹

IV.2. Voorstellen geformuleerd in Nederlands onderzoek naar de armoedeval

In onderzoeken van professor Allers^{242 243}, werden diverse voorstellen geformuleerd^{244 245}.

IV.2.1. Verhoging minimumloon

De IGR's zouden (deels) omgezet moeten worden in een algemene verhoging van het minimumloon. Maar als gevolg van de koppeling gaan ook de uitkeringen omhoog. Afschaffing draagt bij tot de vermindering van de armoedeval. De kosten voor de uitvoering van dit plan liggen erg hoog en er volgt een opwaartse druk op andere lonen. Arbeid wordt duurder en daardoor voor werkgevers minder aantrekkelijk. Zo neemt weliswaar de prikkel tot het verrichten van arbeid toe, maar daar staat een verminderde vraag naar arbeid tegenover.

-
- Externe flexibiliteit: dit verwijst naar het (on)gemak van aanwerven en ontslag van werknemers.
 - Interne flexibiliteit: dit verwijst naar het (on)gemak om de werknemers extra of minder in te schakelen in de ondernemingen zonder beroep te moeten doen op aanwerving of ontslag (bijv. door gebruik te maken van overuren, parttime werk).
 - Functionele flexibiliteit: dit verwijst naar de manier waarop werkorganisatie kan worden aangepast (bijv. multitasking).
 - Loonflexibiliteit: dit verwijst naar de gevoeligheid van het loon in functie van de economische schokken.

Voor de dimensie zekerheid worden eveneens vier elementen aangehaald:

- Baanzekerheid: de verwachte duurtijd van een bepaalde job.
- Werkzekerheid: de verwachte duurtijd om werk te hebben (niet noodzakelijk bij dezelfde werkgever).
- Inkomenszekerheid: de graad van inkomenszekerheid wanneer betaald werk tijdelijk wegvalt.

Combinatiezekerheid: de mogelijkheid om betaald werk te combineren met andere privé of sociale activiteiten (leefwerkbalans).

²⁴¹ Marc Devos en Joep Konings, *o.c.*, pp. 53-54.

²⁴² M.A. Allers, *o.c.*, pp. 29-30.

²⁴³ M.A. Allers (COELO) en J. den Heeten (SGBO), *o.c.*, pp. 30-34.

²⁴⁴ De omstandigheden in Nederland zijn niet zo maar met deze in ons land te vergelijken. Zo zijn er geen OCMW's en voorzien de gemeenten veel meer dan hier in sociale maatregelen die vaak inkomensgerelateerd zijn. Belastingkwijtschelding is voor ons onbekend, althans op lokaal niveau. Naast de mogelijkheid tot kwijtschelding in het kader van de collectieve schuldenregeling, heeft de federale wetgever wel de mogelijkheid voorzien om belastingschulden onbeperkt uit te stellen (wat de facto neerkomt op een kwijtschelding). De Gewestelijke directeur van de belastingen heeft de mogelijkheid om in het kader van de toepassingen van de artikelen 413bis tot 413octies WIB 1992 in bepaalde omstandigheden een buitengewone gunstmaatregel te verlenen waarbij hij, op de wijze en onder de voorwaarden die hij bepaalt, definitief uitstel van invordering van de ten laste van de belastingplichtige gevestigde belastingen kan toekennen. Daarnaast heeft het Grondwettelijk Hof beslist: 'Op grond van het algemeen beginsel dat de strengheid van de wet in geval van overmacht wordt gemilderd - beginsel waarvan de bestreden wet noch uitdrukkelijk, noch stilzwijgend afwijkt -, zal de heffingsplichtige die zich in een zodanige situatie zou bevinden, aanspraak kunnen maken op een gehele of gedeeltelijke vrijstelling van de heffing.' (Grondwettelijk Hof, arrest nr. 72/2008, 24 april 2008, B.10.4).

²⁴⁵ Allers en den Heeten schrijven hierover: 'In veel gevallen is vastgesteld dat de bijdrage aan de oplossing van de armoedevalproblematiek gering is of dat de neveneffecten van de oplossing zo groot zijn dat de oplossing moet worden afgewezen.' A. Allers (COELO) en J. den Heeten (SGBO), *o.c.*, p. 30.

IV.2.2. Verschil tussen loon en uitkering vergroten

In theorie is het denkbaar het minimumloon te verhogen of het sociaal minimum te verlagen. Werken loont dan meer. Het grote nadeel is dat ook minima zonder arbeidsmarktperspectief erdoor worden getroffen.

IV.2.3. Afschaffing van IGR's

Het afschaffen van inkomensgerelateerde regelingen. De vraag is hoe armoede dan moet worden bestreden.

IV.2.4. Verlies aan rechten op inkomensgerelateerde voorzieningen beperken

Als iemand die gaat werken niet meteen het recht op voorzieningen verliest is het zetten van die stap wellicht minder moeilijk. Dit kan op twee manieren.

Push: beperken bestaande inkomensgerelateerde regelingen, zodat er minder te verliezen valt.

- In geld: geringere bedragen. Ook minima zonder arbeidsmarktperspectief worden hierdoor getroffen.
- In tijd: niet automatisch verstreken maar tijdelijk, en/of steeds weer laten aanvragen. Voor groepen zonder arbeidsmarktperspectief is dit onnodig belastend en de uitvoeringskosten liggen hoger.
- In hoeveelheid: anticumulatieregeling. Ook dit treft huishoudens zonder arbeidsmarktperspectief.
- In doelgroep: personen met arbeidsmarktperspectief uitsluiten (financieel prikkelen van hen die kunnen werken, de rest met rust laten). Dit is praktisch echter niet goed uitvoerbaar.

Pull: uitbreiden van de rechten van werkenden.

- Langzamer afbouwen rechten: bij hoger inkomen beginnen met afbouwen, of meer geleidelijk afbouwen. Dit trekt meer mensen (werkenden) in de armoedeval, en kost meer geld.
- Tijdelijk behoud rechten bij. Van het bestaande recht zou na werkaanvaarding een jaarlijks aflopend percentage kunnen worden gecontinueerd.
- Koopkrachtgarantie: iedereen die gaat werken gaat er het eerste jaar ten minste x% op vooruit.

In dezelfde zin werden ook nog volgende voorstellen gelanceerd:

- als werkaanvaarding voor uitkeringsontvangers onaantrekkelijk is door het dreigende verlies aan inkomensgerelateerde voorzieningen, kan men de rechten tot een hoger inkomensniveau uitbreiden;
- door het recht op IGR's enige tijd voort te laten duren na inkomensstijging, wordt de aantrekkelijkheid om te gaan werken op de korte termijn verstrekt. De armoedeval wordt in de tijd verplaatst. De veronderstelling is dat in de periode van de verlenging rechthebbenden de kans hebben om een hoger loon te verwerven waardoor de armoedeval na het aflopen van de termijn minder ernstig is.
- Na uitstroom de som van inkomen uit arbeid en inkomensondersteunende subsidies vergelijken met de som van de uitkering en subsidies die men daarvoor ontving. Als het nieuwe inkomen minder bedraagt dan het oude, wordt dit verschil gedurende twee jaar na uitstroom gecompenseerd. De compensatie van het verlies aan inkomsten leidt ertoe dat de armoedeval tijdelijk niet optreedt. Na twee jaar zal de armoedeval alsnog optreden. De veronderstelling is dat de gevolgen dan minder dramatisch zijn omdat het loon (allicht) toegenomen zal zijn.

IV.2.5. Aan werk verbonden kosten verlagen

Bijv. een (tijdelijke) reiskostenvergoeding of (tijdelijke) tegemoetkoming kinderopvang.

IV.2.6. Moeder-CAO

Dit idee komt in grote lijnen overeen met het basisinkomen, alleen is het in dit geval uitsluitend bestemd voor vrouwen met zorgtaken en is het inkomensniveau aanzienlijk hoger omdat de gedachte is dat de moederzorg betaald dient te worden conform de inkomens in de gezinsverzorging. Als we deze moeders beschouwen als 'werkenden' is de armoedeval-problematiek voor deze groep opgelost.

IV.2.7. Economische individualisering

Sommigen zien een oplossing in het vergroten van de mogelijkheden om twee inkomens binnen één huishouden te ontvangen. Door het splitsen van het uitkeringsrecht heeft werkaanvaarding van de ene partner in dit voorstel geen gevolgen voor de uitkering van de ander. De vraag is of dit een effectieve (en rechtvaardige) maatregel is. Bovendien heeft het als ongewenst neveneffect dat er een mogelijk aanzuigende werking vanuit gaat op het uitkeringsstelsel. Het wordt dan immers interessant om formeel als 'paar'

geregistreerd te staan. In deze vorm komt het neer op een basisinkomen, waaraan zoals we zagen nogal wat nadelen kleven.

IV.2.8. Tegengaan niet-gebruik door werkenden: de balansuitkering (Rotterdam)

De 'balansuitkering' in Rotterdam wordt soms genoemd als oplossing voor het probleem van de armoedeval. De minima waren niet van alle IGR's op de hoogte, wat leidde tot onderbenutting ervan. In de balansuitkering worden diverse subsidieregelingen geïntegreerd. De balansuitkering is een eenmalige of periodieke uitkering, die kan worden verkregen als er bijzondere lasten zijn als die in verhouding tot het inkomen te hoog zijn. De sociale dienst heeft een normbedrag vastgesteld waarover verschillende categorieën huishoudens moeten kunnen beschikken. De balansuitkering wordt gefinancierd door zoveel mogelijk subsidieregelingen bijeen te brengen. De regelingen blijven apart te onderscheiden en voorzien van hun eigen normen en voorschriften zodat het afleggen van verantwoording aan het Rijk mogelijk blijft. De uitkering wordt niet categoriaal uitgekeerd, maar o.b.v. een berekening van het individuele inkomen en de individuele woonlasten. Men probeert de aanvragen van subsidies zoveel mogelijk op elkaar af te stemmen; als iemand bijv. individuele huursubsidie aanvraagt, kan middels de centrale inkomenstoets meteen nagegaan worden of iemand ook voor andere regelingen in aanmerking komt. Een positief effect van de balansuitkering is een grotere benutting van de diverse subsidies door werkenden met een laag inkomen. Onderschatting van rechten op subsidies na werkaanvaarding draagt bij tot de armoedeval. De regelingen die in de balansuitkering zijn geïntegreerd, zijn nog steeds inkomensgerelateerd. Maar! Voor zover een balansuitkering het niet-gebruik onder uitkeringsontvangers verkleint – vaak een expliciet beleidsdoel – neemt de armoedevalproblematiek juist toe. Per saldo zou een balansuitkering dus wel eens averechts op de armoedeval kunnen inwerken.

IV.2.9. Negatieve inkomstenbelasting

De invoering van de negatieve inkomstenbelasting (NIB)²⁴⁶ houdt een vaste aftrek in de inkomstenbelasting in, die aan alle werkenden en werkzoekenden ten goede komt. Werkzoekenden raken verlost van de armoedeval. Zij raken immers hun NIB niet kwijt als zij een baan vinden. De bijverdienste van werkzoekenden worden niet meer verrekend met de uitkering van de sociale dienst. De armoedeval wordt echter alleen dan helemaal opgeheven wanneer ook alle IGR's worden afgeschaft. Tegen zo'n belastingkorting bestaan veel bezwaren (cf. de discussie m.b.t. de enigszins met de NIB vergelijkbare 'basisinkomen'). De invoering van de NIB is een dure aangelegenheid. Vanuit het oogpunt van de betaalbaarheid en de activerende werking, wordt vaak voorgesteld om de NIB van een bescheiden niveau te laten zijn. Volgens anderen is een laag basisinkomen onrechtvaardig. Een stelsel van IGR's om deze onrechtvaardigheid tegen te gaan, zal de armoedeval echter weer herintroduceren en bovendien de 'eenvoud' van het systeem weer bedreigen.

IV.2.10. Earned Income Tax Credit (EITC)

Deze maatregel bestaat in de Verenigde Staten (federaal). Het gaat om subsidies op laagbetaalde arbeid, meer bepaald een arbeidskorting die lager wordt naarmate het inkomen toeneemt. Hierdoor zou het aanvaarden van werk inderdaad aantrekkelijker worden. De EITC zet werklozen sneller aan een baan te aanvaarden: mensen met lage lonen krijgen via de fiscale aangifte een financiële toelating. Hierdoor neemt de afstand tussen nettoloon en uitkering toe. België doet een bescheiden poging in die richting met een 'werkbonus'²⁴⁷. Twee Amerikaanse topeconomen, Nobelprijswinnaar Gary Becker en Kevin Murphy verkiezen de EITC omdat het de mensen niet uit de markt prijst. Er zijn echter wel problemen. Een eerste

²⁴⁶ Eerder door Friedrich Hayek en Milton Friedman bepleit.

²⁴⁷ In ons land is sinds 1 januari 2000 een systeem van vermindering van de werknemersbijdragen van kracht, dat tot doel heeft werknemers met een laag loon een hoger nettoloon te garanderen, zonder daarbij het brutoloon te verhogen. Vanaf 1 januari 2005 loopt deze werknemersbijdragevermindering voort onder de benaming 'werkbonus'. De vermindering bestaat uit een forfaitair bedrag dat geleidelijk vermindert naarmate het loon hoger wordt. Voor de laagste lonen wordt een bijkomend verminderingsbedrag voorzien dat vanaf een referteloon overeenkomend met het GGMMI eveneens vermindert om uiteindelijk 0 te worden bij een referteloon dat ongeveer €310 hoger ligt dan het GGMMI (situatie september 2010). (www.socialsecurity.be).

probleem is fraude, maar dat is altijd een risico wanneer je geld geeft. Ten tweede zet het mensen aan om inspanningen te leveren om in de inkomenscategorieën te vallen om de fiscale toeslag te krijgen. Het nadeel van de maatregel is inderdaad dat het in het inkomenstraject waarbinnen de EITC wordt afgebouwd minder gaat lonen om meer uren te gaan werken of om promotie te maken. Het beperken van de uitstroomval gaat hier ten koste van de doorstroom. Het kan legitiem zijn hiervoor te kiezen, maar dit bezwaar moet niet worden ontkend.²⁴⁸

²⁴⁸ M.A. Allers, *o.c.*, 2002, p. 389; Wat Europa nodig heeft? Andere mentaliteit, langer werken, minder uitkeringen, Trends, 9 juni 2005 en Trouw van 13 november 2012.

V. Eigen voorstellen: De sociale enveloppe en de gelijktijdige aanpak uit- en doorstroomval

De Nederlandse professor Allers stelt dat een keuze tussen het leggen van de klemtoon, hetzij op de uitstroom, hetzij op de doorstroom, eerder onvermijdelijk is. Indien wij dergelijke keuze maken, dan leggen wij de nadruk op de uitstroom. Werkloosheid is immers de voornaamste bron van armoede²⁴⁹ (en andere persoonlijke problemen). Anderzijds kost inactiviteit de overheid handenvol geld. Toch lanceren we ook een voorstel om naast de uitstroom uit de uitkerings situatie, ook de doorstroom op de arbeidsmarkt te bevorderen.

Zo nodig wijzen wij er op dat onze voorstellen gericht zijn op onze doelgroepen, die categoriaal kunnen onderscheiden worden van bijvoorbeeld categorieën van personen die in alle redelijkheid, omwille van fysieke of andere omstandigheden geen enkel (of minstens tijdelijk geen enkel) arbeidsperspectief hebben.

V.1. De sociale enveloppe

Er moet gezorgd worden voor een voldoende marge tussen het inkomen van actieven en dat van inactieven. Dit mag wel duidelijk zijn. We lazen dat het OCMW van Gent de marge niet voor elke leeflooncategorie gelijk stelt teneinde rekening te kunnen houden met de concrete behoeften die verschillend zijn naargelang de samenstelling van een gezin. Door een voldoende marge wordt de marginale druk van sociale voordelen laag gehouden.

Voor het bepalen van een marge moet er een kritische grens worden bepaald (een waarde uitgedrukt in geld). Het OCMW van Gent ging uit van het leefloon, de kinderbijslag en de AFH. Wij hebben aandacht voor het totale (potentiële) inkomen van de inactieve (alle inkomsten en sociale uitkeringen en de voordelen uit IGR's). De kritische grens wordt berekend door uit te gaan van het totale (potentiële) inkomen van de inactieve (het vervangingsinkomen, de bijstandsuitkering, andere inkomsten, inkomensgerelateerde sociale voordelen waarop de betrokkene recht heeft, ongeacht of de persoon ze ook (al) effectief ontvangt) en het totale (potentiële) inkomen van een 'referentiepersoon'. Dat is in wezen dezelfde persoon, maar geplaatst in een situatie waar hij beroepsactief zou zijn. Tussen beide inkomensgegevens moet een marge (uitgedrukt in een percentage) voorzien zijn en boven deze marge (de kritische grens) kunnen geen (volledige pakketten) sociale voordelen uit IGR's of overdrachten in de vorm van AFH worden toegekend. Het is immers de bedoeling dat de marge altijd in stand wordt gehouden. Bij het vaststellen van de vergelijking of m.a.w. bij het schetsen van de referentiepersoon, moet rekening worden gehouden met relevante factoren zoals leeftijd, anciënniteit, arbeids(on)geschiktheid, laatst verdiende loon, opleidingsniveau, woonplaats en andere elementen van de betrokken persoon, OOK om een beeld te krijgen van de verwervingskosten die in geval van werk het arbeidsinkomen drukken.

Voor een leefloner moet niet met al deze elementen rekening worden gehouden. Voor een leefloongerechtigde is het zinvol zijn situatie te vergelijken met een persoon die werkt aan het (van toepassing zijnde) minimumloon (ook al heeft de leefloongerechtigde bijvoorbeeld hoger onderwijs genoten).. Alle elementen bij de vergelijking betrekken is wel van belang voor andere (gedeeltelijk) inactieven zoals voor een UVW-WZ. Bij het samenstellen van de referentie zal een weloverwogen (geval-per-geval-) benadering nodig zijn op grond van alle genoemde parameters.

Welke de kritische grens moet zijn is uiteindelijk een politieke beslissing. Er kan gediscrimineerd worden op grond van huishoudtype (verschillende percentages per type, bijv. 15%, 25%, 35%). Als A het aldus bepaald totaal potentieel inkomen is van de referentiepersoon, dan wordt de kritische grens B berekend: $A / (1 + \text{toegepast percentage}) = B$.

Voorbeeld: de sociale woning

Indien een inactieve een sociale woning betreft en de referentiepersoon voldoet niet aan de toelatingsvoorwaarde, dan houdt de regeling van dit probleem opnieuw een belangrijke politieke beslissing in. Naargelang de keuze zijn de gevolgen voor een inactieve zeer verschillend.

In alle gevallen moet eerst het sociaal voordeel worden bepaald. Men zou van overheidswege een forfaitaire huurprijs voor een sociale wooneigenheid kunnen vaststellen (bijv. €300 voor een alleenstaande, zonder

²⁴⁹ Het risico op armoede of sociale uitsluiting volgens de nieuwe Europese indicator is voor deze categorie het hoogst (56,5%). (ADSEI, o.c., p. 2).

kinderen ten laste, €500 voor een koppel met personen ten laste). Het meest logische lijkt het om uit te gaan van de huurprijs die voor het goed in kwestie met de hoogste mate van waarschijnlijkheid (vastgesteld a.d.h.v. statistisch onderzoek en uiteraard mede bepaald door de ligging van het goed, de ouderdom ervan, het kwaliteits- en onderhoudsniveau, ...) zou gevraagd worden mocht het verhuurd worden door een particuliere eigenaar. Het verschil tussen deze referentiehurprijs en de eigenlijk betaalde huur, maakt het maandelijks sociaal voordeel voor het wonen uit. Dit wordt geteld bij de andere (potentiële) inkomens, uitkeringen en inkomensgerelateerde voordelen voor het bepalen van de kritische grens.

Belangrijker is de volgende politieke keuze: indien de referentiepersoon niet in aanmerking zou komen als kandidaat-huurder van een sociale woongelegenheden omwille van een inkomen boven de eerder vermelde inkomensgrenzen, wordt dan het volledige maandelijks sociaal voordeel voor wonen in aanmerking genomen of, gaat men er van uit dat de referentiepersoon zelf huurder is van de sociale woning of het sociaal appartement (omdat deze fictieve persoon verondersteld wordt eerder wel in aanmerking te zijn gekomen voor de woongelegenheden en de woning, ondanks het verhoogde inkomen nog altijd blijft huren). Het verschil tussen het fictieve sociaal voordeel van de referentiepersoon en de sociale huur die de inactieve (of algemeen, de ontvanger van sociale tegemoetkomingen, zoals de deeltijds werkende met inkomensgarantieuitkering) zal uiteraard lager liggen dan het volledige maandelijkse sociale voordeel.

In alle gevallen moet aan het belangrijk uitgangspunt 'iedereen heeft recht op het leiden van een menswaardig bestaan' worden voldaan.

Waar dan weer geen rekening mee kan worden gehouden zijn de maatregelen (bijv. de werkbonus) bedoeld om de inactiviteitsvallen te verkleinen. Hun arbeidsmotiverende werking mag niet tenietgaan.

De kritische grens omschrijven wij als de 'sociale enveloppe'.

De sociale enveloppe van een OCMW-cliënt of werkloze dient op jaarbasis te worden bekeken. Dit laat de OCMW's toe om in het belang van hun cliënten soepel met de enveloppe om te gaan, bijv. door indien noodzakelijk tijdens een bepaalde maand meer financiële middelen over te maken dan o.b.v. de sociale enveloppe toegelaten zou zijn. De OCMW's moeten immers aan iedereen een menswaardig bestaan kunnen garanderen. Er kunnen zich ernstige situaties voordoen, een acuut financieel probleem, bijv. het niet kunnen betalen van huur of energie waarbij het moeilijk te aanvaarden is dat een OCMW de hulpaanvraag zou weigeren louter en alleen omdat een limiet is bereikt.

Er stellen zich uiteindelijk drie problemen:

- (1) Hoeveel IGR's zijn er (de transparantie is niet volledig gewaarborgd²⁵⁰, vooral door gemeentelijke, soms overlappende initiatieven)? De Vlaamse overheid waarschuwde hier ook al voor: 'Op lokaal niveau dreigt er door de talrijke initiatieven en voorzieningen in de sector van het welzijnswerk in sommige gemeenten een gevaar van overlappende en parallelle dienstverlening en onduidelijke terreinafbakening. Hier dringt zich dus enige taakverdeling en coördinatie op.'²⁵¹

Er is nood aan een ophijsting van alle bestaande IGR's, op welk overheidsniveau of door welke organisatie dan ook ze worden voorzien. Zoals professor Allers het stelt: 'Pas als de cumulatie van de diverse regelingen helder in beeld is gebracht kunnen de gevolgen van nieuw beleid worden

²⁵⁰ In Nederland, waar er geen OCMW bestaat en de gemeente instaat voor het globale lokaal sociaal beleid was dit anders. Uiteindelijk is men gekomen tot de wet van 23 juni 2005 tot harmonisatie van inkomensafhankelijke regelingen (Algemene wet inkomensafhankelijke regelingen of Awir) om de IGR-markt (IAR in Nederland) transparanter te maken. Zo lezen we in de memorie van Toelichting bij het wetsontwerp: 'De bestaande inkomensafhankelijke regelingen verschillen sterk van elkaar, zowel qua gehanteerde begrippen als qua wijze van uitvoering. Het resultaat is een niet-coherent en voor burgers ondoorzichtig systeem van inkomensafhankelijke tegemoetkomingen in, onder meer, de kosten van wonen, zorg, kinderen en onderwijs. Op onderdelen, zoals bij de huursubsidie, zijn wel stappen gezet om de doelmatigheid te verbeteren (automatische controle van de inkomensgegevens, de gegevens van de gemeentelijke basisadministratie persoonsgegevens, en huurgegevens bij de desbetreffende bron), het niet-gebruik te verminderen (automatisch continueren van aanvragen) en de armoedeval te mitigeren. In het totale stelsel van inkomensafhankelijke regelingen is het vooral voor kwetsbare groepen echter nog moeilijk zelfstandig de weg te vinden en te weten op welke regelingen zij aanspraak kunnen maken. De heterogeniteit van regelingen maakt het daarnaast moeilijk om de armoedeval scherp in beeld te krijgen en dus ook om deze te bestrijden.' (Tweede Kamer der Staten Generaal, 2004-2005, Kamerstuk 29764 nr. 3).

²⁵¹ Vlaamse overheid – Agentschap voor binnenlands bestuur, Startersboek voor OCMW-raadsleden, 2006, pp. 19-20

ingeschat.²⁵² Op die manier kunnen alle actoren, de burger in het bijzonder, gemakkelijk nagaan welke sociale voordelen in een bepaalde gemeente bekomen kunnen worden. Deze oplistingen noemen wij het ‘sociaal kadaster’.

De IGR's zouden ook aan transparantie winnen indien in beginsel telkens zou worden uitgegaan van eenzelfde berekeningsbasis. Dit betekent bijvoorbeeld consequent uitgaan van alle inkomsten op jaarbasis zoals blijkt uit de laatste aanslag, plus inkomsten uit bronnen die er niet uit blijken omdat zij niet moeten worden aangegeven (onverminderd de mogelijkheid om correcties aan te brengen n.a.v. belangrijke wijzigingen inzake inkomen of gezinssamenstelling). Nu gaat men eens uit van de jaarlijks bruto-belastbare inkomsten, dan weer van de jaarlijkse netto-belastbare inkomsten, een andere keer van het maandelijks bruto-inkomen.

- (2) Hoe bepaalt men de waarde van een sociaal voordeel? Al ligt dat vaak voor de hand (het bedrag wordt vermeld in de IGR), toch is dat is niet altijd (meteen) duidelijk (bijv. wat is de waarde van de tussenkomst van de overheid in de huur van een sociale woning²⁵³, wat is de waarde van het Omnio-statuut met alle eraan gekoppelde voordelen of nog, wat is de waarde van het beroep op een pro deo-advocaat, ...): wij voorzien dat de waarde van een sociaal voordeel wordt vastgelegd door de instantie die het sociaal voordeel heeft voorzien weliswaar a.d.h.v. richtlijnen van het Rekenhof. Eens de waarde van elke IGR vaststaat, kan dit worden geïntegreerd door het Rekenhof, waarna het geïntegreerde sociaal voordeel wordt opgenomen en regelmatig geactualiseerd in het sociaal kadaster.
- (3) Wie bepaalt de kritische grens voor een inactieve (er moet een autoriteit zijn die nagaat of de sociale enveloppe niet wordt overschreden en gepast kan optreden als dit wel het geval is) en hoe organiseert men de controle: Ook dit is een evidente opdracht voor het OCMW. In de gevallen waarin de kritische grens wel werd overschreden kunnen de OCMW's a.d.h.v. relevante en correcte gegevens overgaan tot inhoudingen op latere overdrachten of tot terugvorderingen. Op deze wijze komt de prikkel tot activering niet, tenminste niet via de sociale voordelen, in het gedrang.

Wij voorzien dus in een belangrijke rol voor het OCMW (die hiervoor uiteraard de nodige middelen moet ontvangen). Dit is logisch. Als coördinator van het plaatselijke welzijnswerk is het OCMW de motor van een geïntegreerd lokaal sociaal beleid.²⁵⁴ Zulk beleid bundelt het sociale beleid van gemeente en OCMW. Het is dus een lokaal sociaal beleid waar gemeente en OCMW samen over nadenken en samen aan werken, een beleid van afstemming en samenhang, met ook een duidelijke plaats voor de andere voorzieningen op het grondgebied van de gemeente.²⁵⁵ ‘In eerste instantie is op beleidsniveau een goede samenwerking en afstemming vereist tussen gemeente en OCMW. Beide besturen hebben wettelijke taken betreffende welzijn. Enkel door gezamenlijke afspraken te maken en samen te werken, kan overlapping worden voorkomen, kunnen leemtes worden aangepakt, afstemming gerealiseerd en concurrentie tegengegaan. Dit komt de effectiviteit en efficiëntie van het beleid ten goede.’²⁵⁶

²⁵² M.A. Allers, Anatomie van de armoedeval, verschenen in: Economisch Statistische Berichten, 85e jaargang, nr. 4243, pagina 128, 18 februari 2000.

²⁵³ Zie hierover hoger.

²⁵⁴ Teneinde de kerntaken te realiseren heeft het lokaal bestuur (gemeente- en OCMW-bestuur) een tweevoudige opdracht m.b.t. het lokaal sociaal beleid, met name een gezamenlijk lokaal Sociaal Beleidsplan opmaken en een Sociaal Huis realiseren. Hierbij worden de bevolking en de lokale actoren betrokken. OCMW en gemeente coördineren het geheel van de beleidsbepaling en acties inzake lokaal sociaal beleid van henzelf én van andere actoren die actief zijn op het grondgebied. Deze coördinerende rol moet erop gericht zijn dat met ‘schaarse (publieke) middelen’ zo veel mogelijk ‘output’ bereikt wordt en dit op een coherente, democratische, doelmatige en efficiënte wijze. (memorie van toelichting bij het ontwerp van decreet betreffende het lokaal sociaal beleid, 2 juli 2003, zitting 2002-2003, stuk 1777 (2002-2003) – nr.1).

²⁵⁵ Vlaamse overheid – Agentschap voor binnenlands bestuur, Startersboek voor OCMW-raadsleden, 2006, pp. 19-20.

²⁵⁶ Peter Sels, Samenwerken aan lokaal sociaal beleid, VVSG, s.d., p. 1.

V.2. De gelijktijdige aanpak uit- en doorstroomval

We lanceren ook een aanvullend voorstel waarin een systeem wordt uitgewerkt waardoor naast de uitstroom ook de doorstroom kan worden bevorderd.²⁵⁷ Het probleem voor zowel de uitstroom- als de doorstroom is dat de inkomensgrenzen die in de IGR's zijn bepaald werken als 'hakbijlen'. Eens de grens met één cent wordt overschreden valt het recht op een sociaal voordeel voorzien in een bepaalde IGR plotsklaps weg. Dit kan ontmoedigend en ontradend werken.

V.2.1. Het afschaffen van de IGR's en de belastbaarheid van sociale voordelen

Eerste fundament van dit voorstel is het opheffen van de inkomensgrenzen in alle regelingen, m.a.w. het afschaffen van de IGR's. Op die manier krijgt iedereen, ongeacht het inkomen, recht op alle sociale voordelen die overheden en satellietorganisaties voorzien. Uiteraard is een tweede fundament vereist, in elk geval om sociale redenen, maar uiteraard ook met het oog op de betaalbaarheid van het systeem. Dit fundament bestaat dan in de belastbaarheid van alle sociale voordelen (dus ook o.m. de kinderbijslag). Wat het belastingtarief betreft moet dit proportioneel met het inkomen stijgen en wel a.d.h.v. een glijdende schaal (elk hakbijlprincipe vermijden).

Dergelijk systeem kan in combinatie met de vaststelling van een sociale enveloppe zodat uitstroom nog meer wordt bevorderd.

De marginale druk kan laag worden gehouden. In welke mate dit gebeurt hangt af van de vastgestelde en gehanteerde formule. Door het geleidelijk verhogen van de voet (er is dus geen sprake van 'schijven') in functie van het inkomen is er veel minder druk op de doorstroom. Het verwerven van een hoger inkomen door meer te werken of een ander werk uit te oefenen betekent niet dat men plots het recht op een sociaal voordeel verliest, enkel dat men er (één of twee jaar) later iets meer belasting op zal betalen. Op die manier kan een toename van het bruto-inkomen steeds vertaald worden in een voldoende motiverende stijging van het netto beschikbaar inkomen.

De belastbaarheid van de sociale voordelen dient omwille van sociale redenen 0 of zeer laag zijn voor de laagste inkomenscategorieën en oplopen tot 100% én meer voor hogere inkomens. De belasting kan dus zelfs hoger liggen dan wat als sociaal voordeel werd ontvangen.

Dat ook hogere inkomens op die wijze een beroep kunnen doen op sociale voordelen is niet onbillijk. Ook zij kunnen geconfronteerd worden met een acuut sociaal probleem en hierdoor meteen geholpen worden. Als voorbeeld zou men een alleenstaande werkende vrouw met kinderen kunnen geven, die verwikkeld is in een dure vechtscheiding, maar tenminste al stookolie aan sociaal tarief kan kopen en/of beroep kan doen op goedkopere gezondheidszorg. Wel zou kunnen voorzien worden dat om van een sociaal voordeel te kunnen genieten een voorafgaande en gemotiveerde aanvraag bij het OCMW van de woonplaats moet worden ingediend.

V.2.2. WIGB²⁵⁸

De belastbaarheid van sociale voordelen wordt best opgenomen in het wetboek van de met de inkomstenbelastingen gelijkgestelde belastingen (WIGB). Waarom? De sociale voordelen kunnen niet als belastbaar inkomen in de personenbelasting worden opgenomen. Reden is o.m. dat niet iedereen inkomstenbelastingen betaalt en het is wel degelijk de bedoeling iedere aanvrager van een sociaal voordeel te kunnen belasten. De regeling personenbelasting werkt overigens met schijven terwijl het de bedoeling is met een glijdende, vloeiende schaal te werken om elke ontmoediging maximaal tegen te gaan. Via en wet die wordt opgenomen in het WIGB kunnen de belastingopbrengsten ook (maximaal) terugvloeien naar het lokaal

²⁵⁷ De invoering van dergelijk systeem is allicht niet zo evident omdat de overheid eerst de voordelen zou moeten verlenen – én mogelijks aan een veel ruimer publiek dan op heden – om pas later de belastingopbrengsten te innen.

²⁵⁸ Wetboek van de met inkomstenbelastingen gelijkgestelde belastingen van 23 november 1965. In de zin van het tegenwoordige Wetboek, zijn met de inkomstenbelasting gelijkgestelde belastingen:

1° de verkeersbelasting op de autovoertuigen; 2° de belasting op de spelen en de weddenschappen; 3° de belasting op de automatische ontspanningstoestellen; 4° de belasting en de aanvullende belasting op de deelname van de werknemers in de winst of in het kapitaal van de vennootschap.

In tegenstelling tot wat met het WIB mogelijk zou zijn, is men met de 'gelijkgestelde belastingen' in staat zeer gericht te werken.

bestuur²⁵⁹ waar de begunstigde van de overdrachten woont of woonde toen hij op een regeling beroep deed. Op die manier kan een transfer naar het federale niveau (maximaal) worden vermeden.

V.2.3. Voorbeeld

Hieronder geven we het louter illustratieve voorbeeld van fiscalisering van een sociaal voordeel (€12000) in functie van de hoogte van het inkomen van een gerechtigde. Tussen de duizendwaarden blijft de voet gradueel stijgen. Hoe die functie uiteindelijk wordt samengesteld moet politiek worden bepaald.

Stellen we dat de functie zo is opgesteld dat sociale voordelen bij een netto jaarloon van €6.000 à 5% worden belast, bij een loon van bijv. €18.000 à 35% (om bijv. vervolgens snel – bij een loon van €24.000 de 100% te bereiken), dan stellen we vast dat een toename van het loon ook effectief resulteert in een toename, ook al houdt men rekening met de sociale voordelen. De marginale druk wordt laag gehouden.

Krijgt iemand met een netto jaarloon van €6.000 de mogelijkheid dit te verhogen tot €18.000 dan zien we in het voorbeeld dat de verandering in brutoloon €42.000 - €12.000 = €30.000 bedraagt en het verschil in nettoloon €18.000 - €6.000 = €12.000. Houdt men rekening met de sociale voordelen, dan bedraagt dit nog €25.800 - €17.400 = €8.400. De marginale druk bedraagt dan $(€30.000 - €8.400) / €30.000$ of 72%. Had men geen recht gehad op de sociale voordelen, dan bedroeg de marginale druk $(€30.000 - 0) / €30.000$ of 100%.

Brutoloon	Nettoloon	Bruto -soc. voord.	Bel. voet	Belasting	Netto-soc. Voord.	Voorbeeld: nettoloonverbetering €12.000 & €42.000 brutoloon-sprong
(...)	(...)	(...)	(...)	(...)	(...)	(...)
	€4.000,00	€12.000,00	0%	€ -	€12.000,00	
	€5.000,00	€12.000,00	0%	€ -	€12.000,00	
€12.000,00	€6.000,00	€12.000,00	5%	€600,00	€11.400,00	€17.400,00
(...)	(...)	(...)	(...)	(...)	(...)	(...)
€42.000,00	€18.000,00	€12.000,00	35%	€4.200,00	€7800,00	€25.800,00
(...)	(...)	(...)	(...)	(...)	(...)	(...)
	€24.000,00	€12.000,00	100%	€12.000,00	€ -	
(...)	(...)	(...)	(...)	(...)	(...)	(...)
	€30.000,00	€12.000,00	125%	€15.000,00	-€3.000,00	
(...)	(...)	(...)	(...)	(...)	(...)	(...)

Uiteraard kan ervoor geopteerd worden om verschillende huishoudtypes verschillend te belasten om zo goed als mogelijk rekening te houden met de kosten waarmee elk van hen daadwerkelijk worden geconfronteerd.

²⁵⁹ Zo wordt op heden ten behoeve van de gemeenten een opdecim geheven op de verkeersbelasting (de belasting wordt met 10% verhoogd) welke het gewest op autovoertuigen heft. De opdecim wordt ambtshalve gevestigd en heeft dus niet de aard van een autonome gemeentebelasting. Er zijn andere technieken mogelijk waarbij de opbrengst quasi volledig de gemeente toekomt en zowat niet aan de hogere overheid (zonder verhoging).

VI. Besluit

Werkloosheid of het werken tegen een laag arbeidsinkomen is niet de enige oorzaak van armoede, maar vaak is dit wel het geval. Werk is wel degelijk de beste sociale zekerheid.

Belangrijk om te benadrukken is dat mensen met een armoederisico niet alleen inactieven zijn. Er zijn ook werkende armen in ons land. De omvang van deze groep is door het bestaan van minimumlonen in België (en dus in vergelijking met sommige andere landen) misschien al bij al nog beperkt, toch lijkt het des te meer onrechtvaardig dat personen die actief zijn en dus bijdragen tot de welvaart van het land, dagelijks hun strijd voor een menswaardig bestaan moeten aangaan. Het doet de vraag stellen of (de meeste) IGR's, uiteraard ook met de bedoeling om inactieven sterker te prikkelen om tot de arbeidsmarkt toe te treden, niet voorbehouden zouden moeten worden tot de categorie van werkende personen. In dit geval zou eventueel in een verhoging kunnen worden voorzien, hetzij van de waarde van de voordelen, hetzij van de inkomensgrenzen die bepalen welke categorieën voordelen kunnen bekomen. Dit laatste zou dan nog als voordeel hebben dat de doorstroomval zo sterk als mogelijk wordt beperkt. Ook al is voor deze piste veel te zeggen, hebben wij in onze voorstellen hier niet voor gekozen.

Zonder sociale voorzieningen zou de armoedesituatie uiteraard veel erger zijn. Niemand wenst dit. Het bestaan van armoede, laat staan het toelaten van meer armoede, is niet alleen moreel verwerpelijk, het is allesbehalve in het belang van onze samenleving, noch vanuit maatschappelijk (bijv. gezien mogelijke gerelateerde veiligheidsproblemen, hogere uitgaven voor de gezondheidszorg, ...), noch vanuit economisch oogpunt (mensen met laag inkomen sparen en investeren niet of nauwelijks en consumeren minder).

Toch kan nooit voorgehouden worden dat armoede noodgedwongen d.m.v. nog meer inkomensherverdeling bestreden moet worden (zoals via fiscale weg of door nog meer overdrachten). Ons land besteedt ongeveer de helft van de overheidsuitgaven aan sociale overdrachten.²⁶⁰ Inkomensherverdeling is nodig in een moderne maatschappij, maar eens komt er een punt waar de verdeling maatschappelijk en economisch nefast wordt. Hoe dan ook, het toekennen van subsidies, dus van overheidssteun aan personen, moet steeds als een voorlopige maatregel worden beschouwd. Onze doelgroep van arbeidsgeschikte uitkeringsafhankelijken (activeerbare inactieven) moet gewoon de weg naar de arbeidsmarkt vinden. Activeren in plaats van subsidiëren.

De overheid moet er wel op toezien dat zo weinig mogelijk hindernissen de weg naar werk verhinderen. Hierbij moet gedacht worden aan ingrepen die zorgen voor o.m. voldoende betaalbare kinderopvang, van mogelijkheden om met het openbaar of met door het bedrijf georganiseerd vervoer op het werk te raken, enz. Een mate van overheidsingrijpen is hier vereist en verantwoord. Dat is zeker zo indien de tewerkstellingseffecten leiden tot (rechtstreekse en onrechtstreekse) meeropbrengsten voor de samenleving die in waarde deze van de overheidsinvesteringen overtreffen.

Meer mensen aan het werk helpen vereist ook het heruitvinden van ons arbeidsmarktbeleid. Het ontbreken van een efficiënt activeringsbeleid zorgt er immers voor dat te weinig personen aan de slag gaan. Onze tewerkstellingsgraad is te laag en zeer laag vergeleken met landen die evenveel spenderen aan arbeidsmarktbeleid. Nochtans spendeert België veel aan actieve maatregelen (met 1,5% van het BBP scoort ons land het tweede hoogste percentage van alle OESO-lidstaten en het dubbele van het OESO-gemiddelde). Landen met een vergelijkbaar uitgavenpatroon, zoals Nederland of Denemarken, doen veel beter. Er wordt hier wel ook teveel uitgegeven aan 'passieve maatregelen' zoals werkloosheidsuitkeringen of sociale voordelen. Dit moet dringend anders.

Bestaan er überhaupt armoedevallen in ons land?

Bij werkaanvaarding gaan veel categorieën van inactieven er misschien wel op vooruit (of zouden er vooruit op kunnen gaan indien zij werk zouden aanvaarden), maar is deze 'vooruitgang' vaak te beperkt om inactieven of actieven met laag inkomen te motiveren om hun sociale en professionele situatie te verbeteren.

Wanneer met alle factoren rekening wordt gehouden, is duidelijk dat zeer zeker de laagste (uitkerings)inkomens, met financiële vallen worden geconfronteerd. Bij dit alles spelen de IGR's duidelijk een belangrijke rol. Sommige IGR's, en per definitie de belangrijkste zoals Omnio, de sociale MAF, de verhoogde kinderbijslag, het recht op huren van een sociale woning, verhogen sterk de marginale druk op het

²⁶⁰ Cf. http://epp.eurostat.ec.europa.eu/statistics_explained/index.php/Government_finance_statistics/nl.

inkomen van de gerechtigden, precies omdat de inkomensgrenzen waarboven het sociaal voordeel verloren gaat, zeer laag werden bepaald (Omnia, sociale huisvesting, ...).

We zagen ook dat de oorzaken van armoedevallen niet louter van financiële aard zijn. Vele andere factoren, zoals mentale, psychische en culturele, hebben evengoed een niet te onderschatten invloed op de creatie ervan. Dit gegeven vereist bijzondere beleidsaandacht, zonder opnieuw te mogen vervallen in inmiddels klassiek geworden instrumenten van positieve discriminatie.

De armoedevallen waar wij aandacht voor hadden vloeien echter voort uit wettelijke en reglementaire bepalingen en regelingen. Vaak is dit het gevolg van het fiscaal en parafiscaal (denken we aan de 'belastingswig op loonkosten') beleid, en natuurlijk door de in dit werk besproken armoedevallen die het licht zien onder invloed van de negatieve werking van toegekende inkomensgerelateerde sociale voordelen. Met onze voorstellen hopen wij bij te dragen tot een verbetering van de situatie.

IGR's hebben alvast mentaal een belangrijker invloed hebben op de armoedeval dan bijv. de fiscaliteit, omdat de meeste betrokken personen minder inzicht hebben in de fiscale gevolgen van hun beslissingen omtrent al dan niet (méér) werken. Daarentegen zullen inactieven of actieven met een laag inkomen wel op de hoogte zullen zijn van het behoud of verlies van sociale rechten in de diverse scenario's en een goed idee zullen hebben van het reserveringsloon dat zij – meteen! – wensen te bekomen in geval van uit of méér werken gaan.

Het reserveringsloon, dat gerealiseerd zou moeten zijn ligt tussen de 15% en 25% financiële vooruitgang en dat wordt lang niet altijd bereikt. Dus moeten er manieren gevonden worden om de meeropbrengsten na overgang van inactiviteit naar werk deze minimumpercentages te laten overschrijden, zodat een job aanvaarden, of meer werken financieel aantrekkelijk is. Een belangrijke piste is ervoor te zorgen dat de marginale druk van sociale voordelen uit IGR's zo laag mogelijk gehouden wordt.

Het is dus zeker niet onbelangrijk dat men komt tot een duidelijke oplijsting van alle bestaande voordelen, m.a.w. dat men komt tot de invoering van een sociaal kadaster en hierop voorziet in de definiëring van een sociale enveloppe die daadwerkelijk een voldoende marge tussen inkomen uit beroepsactiviteit en inactiviteit garandeert. De sociale enveloppe kan dan op haar beurt aangewend worden als instrument om mensen te activeren, m.a.w. om ze te stimuleren zich op de arbeidsmarkt te begeven.

Om naast, en gelijktijdig met, de uitstroom daarbij ook de doorstroom op de arbeidsmarkt te bevorderen is het nodig af te zien van strikte inkomensgrenzen die de dreiging van de hakbijl opwekken en personen ervan kunnen weerhouden om sociaal-professioneel te promoveren door meer te werken (en dus meer te verdienen). Werken moet lonen.

Wat sociale voordelen uit IGR's precies vertegenwoordigen in termen van ons BBP is niet volledig duidelijk. Om dit te berekenen is het samenstellen van een globaal sociaal kadaster uiteraard van belang. Wel kunnen we verwijzen naar de cijfers van Eurostat: de uitgaven voor sociale huisvesting en sociale uitsluiting (niet voor geneeskundige verzorging, ziekte-uitkeringen, uitkeringen voor invaliditeit, werkloosheid, brugpensioen, loopbaanuitbreking, pensioenen en kinderbijslag) belopen 1% van ons BBP (wat dus zou neergekomen zijn op 3,76 miljard in 2012)²⁶¹. Als deze uitgaven worden gedrukt om meer werkgelegenheid te creëren is er sprake van een dubbele opbrengst (de minderuitgaven en de meeropbrengst die werkenden voor de staat opleveren).

Economische groei en welvaart komt niet van de overheid, maar van de actieve burger. Het beste wat de overheid kan doen is, waar zij kan, komaf maken met overbodige wettelijke en reglementaire obstakels en ontmoedigingen. Verstandige hervormingen kunnen meer zuurstof geven aan de economie, waardoor niet alleen het arbeidsaanbod zo hoog mogelijk blijft, zelfs héél misschien onze tewerkstellingsdoelstellingen in het kader van EU2020 kunnen worden gehaald, maar ook de armoede effectief teruggedrongen kan worden en het welzijn en de welvaart van de burgers wordt verhoogd.

²⁶¹ Bron: Eurostat ((<http://epp.eurostat.ec.europa.eu>))

LIJST VAN AFKORTINGEN

ABVV	Algemeen Belgisch Vakverbond
ACLVB	Algemene Centrale der Liberale Vakbonden van België
ACV	Algemeen Christelijk Vakverbond
ADSEI	Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie
AFH	Aanvullende financiële hulp
AROP(-grens)	<i>At risk of poverty</i> (-grens)
BBP	Bruto binnenlands product
Btw	Belasting over de toegevoegde waarde
CAO	Collectieve Arbeidsovereenkomst
CSB	Centrum voor Sociaal Beleid Herman Deleeck – Universiteit Antwerpen
DSP	Doorstromingsprogramma
EAK	Enquête naar de arbeidskrachten
EU	Europese Unie
Eurostat	Europees Bureau voor de Statistiek
EU-SILC	<i>EU-Statistics on Income and Living Conditions</i>
Fedasil	Federaal agentschap voor de opvang van asielzoekers
FRGE	Fonds ter Reductie van de Globale Energiekost
GESCO	Het veralgemeend stelsel van gesubsidieerde contractuelen
GGMMI	Gewaarborgd gemiddeld minimum maandinkomen
GPMI	Geïndividualiseerd project voor maatschappelijk integratie
HRF	Hoge Raad van Financiën
HRW	Hoge Raad voor de Werkgelegenheid
HVW	Hulpkas voor Werkloosheidsuitkeringen
IAB	Internationaal Arbeidsbureau
IBO	Initiatief buitenschoolse opvang
IGR	Inkomensgerelateerde regeling
IGU	Inkomensgarantie-uitkering
IKG-systeem	Inkomensgerelateerde kinderopvang
IMF	Internationaal Monetair Fonds
IP	Installatiepremie
K.I.	Kadastraal inkomen
LE	Lokale entiteit
LL	Leefloon
LOI	Lokaal Opvanginitiatief (voor asielzoekers)
NAR	Nationale Arbeidsraad
NBB	Nationale Bank van België
NHSVZ	Nationale Hulpkas voor de Sociale Verzekeringen der Zelfstandigen
NIB	Negatieve inkomstenbelasting
NSZ	Neutraal Syndicaat voor Zelfstandigen
OCMW	Openbaar Centrum voor Maatschappelijk Welzijn
OESO	Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling
PC	Paritair comité
POD	Programmatorische overheidsdienst
POD MI	POD Maatschappelijke Integratie, Armoedebestrijding, Sociale Economie en Grootstedenbeleid
RIZIV	Rijksinstituut voor ziekte- en invaliditeitsverzekering
RKW	Rijksdienst voor Kinderbijslag voor Werknemers
RMD	Recht op maatschappelijke dienstverlening
RMI	Recht op maatschappelijke integratie
RMI-wet	Wet van 26 mei 2002 betreffende het recht op maatschappelijke integratie
RSVZ	Rijksinstituut voor de Sociale Verzekeringen der Zelfstandigen

RSZPPO	Rijksdienst voor Sociale Zekerheid van de Provinciale en Plaatselijke Overheidsdiensten
RVA	Rijksdienst voor Arbeidsvoorziening
RVV	Recht op de Verhoogde Verzekeringstegemoetkoming
SHM	Sociale huisvestingsmaatschappij
SINE	Sociale Inschakelingseconomie
SPI-vrijstelling	Socio-professionele vrijstelling
STASIM-model	CSB's Standaardsimulatiemodel sociale zekerheid
SVK	Sociaal verhuurkantoor
Syntra Vlaanderen	Het Vlaams Agentschap voor Ondernemersvorming – Syntra Vlaanderen
TW	Tewerkstelling(smaatregel)
VMSW	Vlaamse Maatschappij voor Sociaal Wonen
VT	Verhoogde verzekeringstegemoetkoming(en)
UVW-WZ	Werkzoekende uitkeringsgerechtigde volledig werkloze